THE

NEW TESTAMENT

OF

OUR LORD AND SAVIOUR JESUS CHRIST;

TRANSLATED INTO THE OTTAWA LANGUAGE

BY

JOTHAM MEEKER,

Missionary of the Amer. Bap. Board of For. Missions,

CAREFULLY REVISED, AND COMPARED WITH THE GREEK,

BY

REV. FRANCIS BARKER, A. M.

Baptist Missionary to the Shawanoes.

SHAWANOE BAPTIST MISSION PRESS,

J. G. Pratt, Printer.

1841.

ME SU MANTU

KATEPAHIMINT KUER KAILIHEKRT

KAPEKRSKONINUF

HESUS KNRST.

HIHAK KUER LAFWAL

ME KAANEKUNOTAKR OLEPEIKRHIK.

LAWUNONAF KETULI OLEPEIKATR.

KAUKO TUKWILIF HESUS

MANTU MINIK TSO PEPON.

1841.

MENWAHEMOWIN,

KAOLEPEIKRT AWI MRTO.

HRPTU I.

1 Me su mantu misinaekun aeanikah pepematisewat Hesus Knrst okeokwisimikon Trpitun, kuer Trpit okeokwisimikon Rpunramun;
2 Rpunramun okeosenun Rsik, kuer Rsikwun okeosenun Hrkup; kuer Hrkupun okeosenun Hotus, kuer wekansun;
3 Kuer Hotusun okeosenun Panis kuer Srnr, Trmun tul okulewan; kuer Prnisun okeosenun Rsum; kuer Rsumun okeosenun Rnum;
4 Kuer Rnumun okeosenun Rminutrp; kuer Rminutrpun okeosenun Nrusun; kuer Nrusunun okeosenun Srnmun;
5 Kuer Srnmunun okeosenun Poas, okulewun tul Nrkap; kuer Poasun okeosenun Opit, okulewun tul Not; kuer Opitun okeosenun Hrse;
6 Kuer Hrseun okeosenun Trpit kaokemawit; kuer Trpitun kaokemawinihin okeosenun Sanumun, okulewun tul Eonaeus kaweopunen;
7 Kuer Sanumunun okeosenun Nopoum; kuer Nopoumun okeosenun Rpaeu; kuer Rpaeuun okeosenun Rsr;

8 Kuer Rsrun okeosenun Hasuprt; kuer Ha-
suprtun okeosenun Honum; kuer Honumun
okeosenun Osaeus;
9 Kuer Osaeusun okeosenun Horsum; kuer
Horsumun okeosenun Rkrs; kuer Rkrsun ok-
eosenun Rsikaeus;
10 Kuer Rsikaeusun okeosenun Mrnrsus;
kuer Mrnrsusun okeosenun Rmun; kuer Rmu-
nun okeosenun Hosaeus;
11 Kuer Hosaeusun okeosenun Hrkonaeus,
wekanisun kuer, mrkwa upeh mahenintwa Prpin-
unif;
12 Kapenintwa tul Prpinunif Hrkonaeusun
okeosenun Srnrseun; kuer Srnrseunun okeose-
nun Sonapupu;
13 Kuer Sonapupun okeosenun Rpaeut; ku-
er Rpaeutun okeosenun Enaeukim; kuer Ena-
eukimun okeosenun Rsun;
14 Kuer Rsunun okeosenun Srtuk; kuer Sr-
tukwun okeosenun Rkim; kuer Rkimun okeo-
senun Enaeut;
15 Kuer Enaeutun okeosenun Mrtsun; kuer
Mrtsunun okeosenun Hrkup;
16 Kuer Hrkupun okeosenun Lole, onapr-
mun uwi Mrne kanekeikohin Hesus, uwi kai-
linekanint Knrst.
17 Me tul kukenu aeanekah pepematisewat
puonhikewat Rpunram, pama metaswe uli newif
anekrlkawat, me tul Trpit kuer we wrnhekit;
Trpit tul kepematisit ntalti menuwa aeanekah
pepematisewat metahif uli newin, me tul pehenuk

kemahenintwa Prpinunif; kamahenintwa tul Prpinunif ntalti menuwa aeanekah kepepematisewat metahif uli newin, me tul pehenuk Knrst wrnhekit.

18 Mantu upeh nakit Hesus Knrst kailewrpuk, upeh okulewun Mrneun kakunonitewat Loleun, hipwa mule wetekrntewat okekukilkuwan upenoheun Kelrmuneton okeinrnimikon.

19 Me tul Loleun onaprmun kemenoilewrpisiwun, kawe enrntusewun uwemrnleikot, ntuwah kemoh nkupukra okeinrnimikon.

20 Mrkwa tul mantu enrntuf, pinu Kelrmuneto omelinuwrmun nefepeotisik enapuntum, mantu okeikon, Lole, wrkwisimik Trpit, krko lakwrnimokr weweheut Mrne kewil; me su mantu ulunhikot kauntolrt Kelrmuneto Ohepamun.

21 Tuokwise, Hesus tul kekuilinekana; wen okupekrsikonan otunilinaprmun patasewinif.

22 Kukenu mantu kekeletawinewun, me utrpwrwinewuf ewi kailikunonat Kelrmuneto nakanahimonihin, mantu keikitokopunr,

23 Pinu olkinekukwr tuonhiko, tuokwise tul, Imrneoun tul okuilinekanawan, me ewi Kelrmuneto hiwehiwinuf ulkitof esukil.

24 Upe tul Lole kaonilkat mrkwa nepapu, oketrpwrtuwan Kelrmuneton omilinuwrmini, okewewinun tul.

25 Ka okekikrnimasen nunal tul onutumolanun: Hesus okeilinekanan,

HRPTU II.

1 Upe Hesus nakit Prtnrum otrnuwif Hoteu
ukif mrkwa Rnut okemawit, pinu, nepwakawe-
ninewuk wrnhi moksrk peonhipawuk Henosr-
numif petukwilinok.
2 Mantu tul keikitouk, Tanepe ulaeat awi
kanekit Hoeuk otokemamewan? nefewapumana
tul otunufomun mrkwa wanhe moksrk tuniseaf;
nempeilami tul uweohihefwunetawufit.
3 Upeh Rnut okema nwantuf, kihimukolka-
trntum, kuer kukenu Henosrnumif reahik.
4 Kuer upeh kamawasomat kukenu okehisa-
sakewihekrweninemewan kuer otolepekrwenine-
mewan ukewi unilinaprk okekukwrhiman, Ta-
nepe Knrst krtule nekit?
5 Mantu tul okeinawan, Prtneumif su, Hoteu
ukif: me su kailepeikrt uwi kanekanahimot.
6 Kuer ken Prtneum, Hotr ukif, kawe nontal
ketupetrntakwsise okemak Hotrif, keeuwif tuon-
hipa okema krotokemammikot ntunilinaprmun
Iseunun.
7 Metul Rnut upeh kemoh kentomat nepwa-
kaweninewun, apetik wekukwrhimat, Anel upeh
unuf olkiwapumint?
8 Okenenalowan tul Prtneumif, mantu okein-
an, Wemukuwik apetik olki upenohe, upe tul
kemukuwrk pewentumuwilik menuwa, kronhi
kuer ne ilaea hiwuohihefwunitawuk.
9 Upeh tul kanontuwawat okeman kemaha-
wuk, pinu tul unufwun kawapumawapunen wrn-

hemoksrk, kenekanewun nunal tul tipilko keukohinon ulaeat olki upinohe.

10 Upeh weapumawat unufwun kekihipapenrnimouk.

11 Me tul rnepentikrwat wekewamik, okewapumawan olki upenoheun, kuer okuleni, okeohihefwunetuwawan tul, upeh kuer aeapuumowat kwrnahiwuninekin okemenawan minik wailimenawat, osawilonea, kuer unoh mrnomakwukin.

12 Kelrmuneton tul okepowanawan, Krko menuwa neila krko Rnut rntat okeikowan, kekewrwuk tul rntunukewat, pukrn mekunaf keneilawuk.

13 Kamahawat tul pinu Kelrmuneto omilinuwrmun nefeotisik Loli keinapuntum; mantu okeikon, Pusekwen, mahewil tul olki upenohi, kuer okulewun, olimok tul Ehiptif; upinr ulewi kekutunis, pama tul upe pewentumona‘; Rnut krkrti okuntonrwan olki upenoheun hiwenisat.

14 Upeh kapusekwet okemahenan olki upenoheun, kuer okuleni nepatipik, Ehiptif tul keilawuk.

15 Me upinr ulewi katunisit pama tul kaneponit Rnutun; me su utrpwrwinewuf lalaeu kaikitot Kelrmuneto onekanahimoweninemun kainahimonit, Ehiptif kaonhi ntomuk Nifwis.

16 Me tul Rnut upeh kakkrntuf anil ukeikot unewi nepwakaweninewun kekhinilkatisi, okeunokenun wenisimint kukenu upenoheun reanihin Prtneumif, kukenu kuer prlo reanihin naloppon-

ukisinihin kuer ntalti wrntatisinihin; me ko ewi
upeh apetik ukekukwrhimapu nepwakawenine-
wun.
17 Me uketrpwrwinewuf ewi kaikitokopunr
Hunemi, nekanahemowenini; mantu su keikito,
18 Nrmrif kenontakwut aealkwrwin, muwe-
win, kuer kihikulkrntumowin, Nrhun muwemat
onehanisun, kawe ponrntuse wrnhi tinit onehan-
isun.
19 Upeh tul Rnut kanepot Kelrmuneto omi-
linuwrmun nefeotisik enapuntum Lole Ehiptif.
20 Mantu okeikon, Pusekwen, mahewil olki
upenohe, kuer okulewun, weilak Iseunuk otuke-
mewaf; kenepowuk tul nrntonrufepunek olki up-
enohe opematisewin.
21 Kepusikwe, okemahenan olke upenoheun
kuer okuleni, ketukwilinok tul Iseunuk otukem-
iwaf.
22 Upeh tul nwantakrt Akenrus okemawenit
Hoteuif naplkawanit oseni, kesrkisi weilat ulewi;
okeinrnimikon tul Kelrmuneton weinapuntuf, me
tul kepukrt, Krnineif tul keila.
23 Katukwilif tul ketunise otrnuwif Nrsunut
rlinekatrk; me utrpwrwinewuf ewi kainahimowat
nekanahemoweninewuk. Me krilinekasot Nrsi-
newenini.

HRPTU III.

1 Unontu kepekakelikuk ketukwilin Han Ka-
kintapekinewrt, kekukekwrt nunumetikwakif
Hoteuif.

2 Kuer mantu keikito, Kesatrnintisok, Kelr-
muneto otokemaowin prlo tuko.
3 Me awi katepahimint nakanahimot Esrus,
mantu ukeikitot, Uweu otinwrwin kukekwrt nu-
numetikwaki, Nenekaneolrwetuwik ketokemam-
iwa, leawrmtok omekunun.
4 Me mapa Han kaukwehin prkwawukuf
opewreun, plkwrkino kehipesowin kaokehipeso-
winit, kuer kaomehimemit rtisawrn kuer amo
sesepakwut.
5 Me tul ukepenasikakot Henosrnumif reani-
hin, kuer kukenu Hoteuif, kuer kukenu rntanihin
Hatunif.
6 Kewentumakrwuk rle muhiilewrpisewat,
me tul kekintapekenintwa Hatunif.
7 Upeh waeapumawat nepenu Prniseun kuer
Srtoseun, penasikakot wekintapekinikosinit, ma-
ntu okeinan, Kapeaeankrpematiserk kenrpikotik,
wrnrl rle kukekiminrk uweolintumrk ewi nilkati-
sewin krtukwilinomukuk?
8 Ile pematisik kronhi nakwuk ulanhtoerk
rli pematiserk.
9 Krko enrntufrko hiweikitoerk Rpinrum no-
sena; nen tul ketininim, Kelrmuneto otakulkito-
nun unontu usinen hionhipusekwentinat hione-
hansepu Rpinrum.
10 Kuer nofo wakakwut utr ohepekaowat
metikok; kukenu tul metikok poeamehimewihik
tukelkaekasowuk, tupukihekasowuk tul ulkotrf.
11 Nen krkrti kekintapekininim nepef kesa-
trnintisoerk; wen tul krpeopikwunilkuwit uwu-

lemr kihiupetrntakosi; kawe nen ntupetrntakw-
sise omukisinun hipemiwetoea‘; wen su kukinta-
pekinikowa Kelrmuneto Ohepamif, kuer ulkotrf.
12 Onoskahikun otukonan oninhef, kwaeuk
wehekutaikr rntule pukuntaikrt, okesukukiseton
ctutasowinif opukwrlika‘sim; okuhakisanun tul
okwunasun kakekr ulkotrf.
13 Krnineif tul keonhi maha Hesus Hatunif
Hanun uwekintapekinikot.
14 Han tul okekenuumowan, mantu okeinan,
Nen su takwaeuk hikintapekineun, ken tul iko
kepenasikuw.
15 Hesus tul mantu okeinan, Me ntuwah kr-
ilewrpuk nofo; me krilewrpiseuf hitrpwrf kuke-
nu kwaeuk ilewrpisewin. Me tul kaile nukwr-
tuwat.
16 Hesus upeh kakintapekinint, meko wrwep
kape ile molkomot kelik kensakonekatrni; oke-
wapuman tul Kelrmuneto Ohepamun penesisao-
nit maeake omemef peilenakosewun, kepepone-
wun weeawif.
17 Pinu tul inwrwin ulpimif keonhepamukut,
mantu tul keikitomakut, Me mapa saeakeuk Ne-
fwis, nefihimenoenrnima.

HRPTU IV.

1 Me tul Hesus kemahewinikot unewi Kehi
Ohepamun mrkwr metikwaki wekukwrtiprnimi-
kot muhimuneton.
2 Upeh tul nemetunu tuso kelik kuer nemetu-
nu tuso tipik pwaeawesinit, me tul upeh kepuk-
atrt.

3 Upe tul wakukwrtiprnimikohin wrtisikot,
mantu okeikon, Kelpin aeaowunr' okwisun Ke-
lrmuneto, ikiton unontu usinen hipukwrlikune-
wuf.
4 Okekunonan tul, mantu kainat, Mantu su
ilepeikatr, Kawe awi unini pukwrlikun rtu tuonhi
pematisisi, rntuhif ewi kekitowin tuonhi pematisi
minik puonhipamukutinik otonif Kelrmuneto.
5 Menuwa muhimuneton okeilewinikon kehi-
otrnuwif; okewunumutupeikon okitupuk unum-
erwukumikof.
6 Mantu tul otikon, Kelpin aeaowunr' okwis-
un Kelrmuneto nesekwalkonin; mantu ilepeika-
tr, Okuinan su unewi omilinuwrmun hikunuwr-
nimikwa, huer oninhewaf kekunetunis hitrwise-
trli'sewun tul usinef.
7 Hesus tul mantu okeinan, Mantu menuwa
ilepeikatr, Krko kukwrtiprnimakr Trprnimik
Kelrmuneto.
8 Menuwa wen muhimuneto okeilewinan uk-
ehiulputinanik ohewif, okewapuntaan tul kukenu
okemaowinun ukif rle plekrntakwutinik.
9 Mantu kuer okeinan, Kukenu mantu keku-
menin kelpin ohihefwunituweun.
10 Mantu tul okeinan Hesus, Awulti nifohe
ilan wrnilkwrtaeun, mantu kene ilepeikatr, Ohih-
efwunituw trprnimik Kelrmuneto, wen iko rtu
krpemetuwut.
11 Metul muhimuneto kailenukunat; pinu tul
Kelrmuneto omilinuwrmun okepetuwawan wa-
aeamenit.

12 Upe tul Hesus kanontakrt Han ukekepak-
wuont Krnineif keila;
13 Okenukutan Nrsunut, okenaskan tul Kr-
panrum watunuket ewi titeprwr kehikumi rntuk-
ok, hekueae Srponanif kuer Nrpsrnimif;
14 Me utrpwrwinewuf kaiketot Esrus kaneka-
nahimot, mantu tul kaikitot,
15 Unukkrkumik Srponanif, kuer unukkr-
kumik Nrpsrnimif enukrea tuteprwr kehikumi,
ukamif tul Hatun oKrnineimewa Mreatawisihik;
16 Unilinaprk pusukelkipikutinik kanumutipe-
hik okewapuntanawa kehiwasreanik; kuer uke-
wi kaprlu wupetufik ukuwatrsif ewi Nepowin
wasreasewin keonhemokelkamukut.
17 ¶ Metul ewi upe Hesus kamahekukekwrt,
mantu keikitot, Kesatrnintisok, laiekwu ulpimif
tule okemaowin pepukumeaea.
18 ¶ Hesus tul pemalukamrt kehikumif Kr-
nineif, okewapuman nel wrwekanrintinehin, Sa-
emun, Petu¶ rlinekasot, kuer unewi wekanrun
Rnto tule pukopewrpenanit usupen kehikumif;
kekeko'krwenineowuk ma.
19 Mantu tul okeinan, Nopenulilik, kekuena-
konenim tul hiukwapenrkwa uninewuk.
20 Me tul iko ewi upeh kailenukunawat une-
wi otusupemewan, okenopenunawan tul.
21 Kanemahawat tul okewapuman menowa
nel wrwekanrintenihin Hrms, osun tul Srpite,
Hanun kuer wekanrun napekwanif pawehewa-
wat osewan Srpite, tule nunaiawat unewi otusu-
pemewan: okentoman tul.
22 Me tul ko wrwep kaile nukutumowat nap-

kwan, kuer unewi osewan, okenopenunawan tul.
23 ¶ Hesus tul kepupaila kukenu Krnineif kepupaukenoumakrt otunumerwukumikonif, uketepatotuf minwahemowini okemaowin, kuer okepupanohimoan kukenu unewi aeakwusinihin, kuer kukenu unewi unoh rnapenrnihin unilinaprn.
24 Kuer kemamkatahemikosi kukenu euif Sinirf; okepetuwawan tul kukenu unewi aeakosenihin unilinaprn unoh rnapenrnihin, kuer unewi kwrtukrntuminihin,kuer unewi krkilkuwanihin muhimuneton, kuer unewi kawunatisenihin, kuer unewi nrpwewenihin; okenohimoan.
25 Okenopenunikon tul unewi krhi mawunhiitinehin unilinaprn kaonhepanihin Krnineif kuer euif Tekrponisif, kuer euif Henosrnumif, kuer euif Hoteuif, kuer ukamif Hatunif.

HRPTU V.

1 Waeapumat tul maeawunheitinihin keila okitaki ohiwif, upeh kaowrnupit rkenoumowahin okepeotisikon.
2 Okekunonan tul ulkenoumowat, mantu tul kaikitot.
3 Lawrntakosewuk su ukewi trprnimikosihik, me ukewi trprntufik ulpimif tule okemaowin.
4 Lawrntakosewuk su ukewi krtemakrnimohik, me ukewi krmenuwanekwrntufik.
5 Lawrntakosewuk su ukewi nwakatisihik, me ukewi krtiprntufik ewi uki.
6 Lawrntakosewuk su ukewi prkutrnotufik kuer kaeaskanapakwrnotufik ewi menoilewrpisewin; me ukewi krmenotepaoninhik.

7 Lawrntakosewuk su ukewi lrwrnhikrhik,
me ukewi krlawrniminhik.
8 Lawrntakosewuk su ukewi panetrrhik, me
ukewi krwapumahik Kelrmuneton.
9 Lawrntakosewuk su ukewi sakeitewin wrl-
tohik, me ukewi Kelrmuneto onehanisun krilin-
ekaninhik.
10 Lawrntakosewuk su ukewi kwaeuk ilewr-
pisewin wrnhi kotukeinhik, me ukewi trprntufik
ulpimif tule okemaowin.
11 Kelawrntakosim su upeh ukewi uninewuk
nilwunasominrkwa, kuer kotukeinrkwa, kuer un-
oh muhieaewilun eninrkwa nen iko onhetotak-
oerk.
12 Papenrnimok, kuer menuwanekosik; kihi
enrntakwut kwlu krenaonikoerk ulpimif; meko
ewi kaile kotukeawat unewi kanekanahemoni-
hin kaaeahik hipwa aeaerk.
13 ¶ Kenuwa su ketosewetakunemikonawa
ewi uki; kelpin ewi keulkwa sewetakunepok-
wuk, anepel menuwa kronhi sewetakunepokwu-
kepu? Kasu tul kunukr' nifoteno taenaputuse-
no', me rtu hesakihewrpinekatrk, kuer hitutuko-
katumowat ukewi uninewuk.
14 Kenuwa su ketowasreamikonawa uki.
Kehiotrnuw okitaki rtrk, kawe takukihekatrseno.
15 Kawe kuer ukewi uninewuk otaonhi su-
kuu'senawa wasukonrnhikun uname tepaekun
hiutowat euef rtu wasukonrnhikunatikof; owas-
ukonrntakonawa tul kukenu wenuwa wikewamif
reahik.

16 Mano su kewasreasewinewa tuile wasrea-
mukut rnasumekapuwewat ukewi uninewuk hi-
wapuntumowat tul unewi kwaeuk ketunokewin-
ewan, hipelekrntakork tul uwi Kosewa ulpimif-
reat.
17 ¶ Krkowe enrntuf krko, me paonhi ilat
uwepunahitot tepakonekrwin, kuer unewi naka-
nahemonehin; kawe nempeonhiilase wepunah-
ito'ea; hikelto'ea suko rtu.
18 Krkrti ketininim, Nitum su tunufolkam-
ukut ewi kelik, kuer ewi uki, hipwa tul we kun-
ukr' pufe wrpinekatrk ewi tepakonekrwin; pama
kukenu ketepilkosrk.
19 Wrkwrnetik su krpunahtokwr' prlik unontu
rkahifin kukekwrwinun, kuer tul ewi eliukinou-
mawat unewi uninewun, me su awi apihi rka-
he'it krilinekanint wuti ulpimif tule okemaowin-
if. Wrkwrnetik tul krilihekrkwr' kuer kriliuke-
noumakrkwr', me su awi kehienrntakwsi krili-
nekanint wuti ulpimif tuli okemaowinif.
20 Mantu su ketininim, Kelpin awulemr' en-
rntakwusinok ewi ketilewrpisewinewa, rnrnta-
kwutinik we ewi kwaeuk otilewrpisewinewa uk-
ewi olepeikrweninewuk kuer ukewi Prniseuk,
kapapil kekupentikrsem wuti ulpimif tuli oke-
maowinif.
21 ¶ Kekenontakrm su kaiketowapu lalaei,
ukewi kaunilenaprwehik, Krko we nilewrkr;
wrkwrnetik tul krnilewrkwr' tununesanisi hite-
pakonint.
22 Mantu su tul nen ketininim, Wrkwrnetik

panili nilkrnemakwr' unewi wekanisun tunune-
sanisi hitepakonint. Wrkwrnetik tul krenakwr'
wekanisun Nrkr, tununesanisi rntule keketof;
wrkwrnetik tul we krenakwr' Kekukepatis tun-
unesanisi muhi ulkotrf.
23 Kelpin tul peilewetoeun ewi kemekewr-
win sasakewihekrwinif, mukwrntumun tul ule-
wi nifoteno enrnemik kekanis,
24 Nukutun ewi kemekewrwin ulewi sasake-
wihekrwinif, mahan tul; nitum ponrnintik keka-
nis, metul ewi upe hepemekiwreun ewi keme-
kewrwin.
25 Wukakesom wrwep nrlkrnemik mrkwa
pemewehewut; konema kwlu kekupukitinik te-
pakonekrwinif, kuer we tul mapa tepakonekrwe-
nini okupukitenumowan keeuw okema'sun hipe-
ntikunikoeumpu kepakootewukumikof.
26 Krkrti ketinin; Katul papul ketapesakuse'
pama ko apehi kukenu tepaekreun.
27 ¶ Kekenontakrm su kaikitowapu lalaei
ukewi kaunilenaprwehik, Krko we wawunilka'e-
wikr:
28 Mantu tul nen ketininim, Wrkwrnetik su
krkunuwapumakwr' unewi ukwrwun nunuw enr-
nimat, me lalaei hiwawunilka'iwit otrif.
29 Kuer kelpin ketrpunilke'lik onhi muhiile-
wrpiseun kehipeton nifohi upuketun: uwulemr
kwaeuk ketatrpis prlik kelke'lik punatuk, ka tul
kukenu ewi keeuw hiapukihikatr'senok muhi ul-
kotrf.
30 Kuer kelpin ketrpunininh onhi muhiilewr-

piseun, kelkelun, nifohe upuketun: uwulemr‘
kwaeuk ketatrpis prlik keninh punatuk, katul ku-
kenu ewi keeuw hiapukihekatrsenok muhiulkotrf.
31 Mantu su keikitom, Wrkwrnetik su krwr-
pinakwr‘ unewi wewun, pinu okumenan misina-
ekun kronhi wrpinitewat.
32 Mantu tul ne ketininim, Wrkwrnetik kr-
wrpinakwr‘ unewi wewun, pwawawunilka‘ewit
uwi ukwr, wen suko unini otatotawan kronhi
wawunilka‘ewenit; wrkwrnetik tul kuer krwe-
wikwr‘ unewi kawrpineminhin kuer we wawu-
nilka‘ewi.
33 Menuwa kekenontakrm kaiketowapu lala-
ei, ukewi kaunilenaprwehik, Krko unil trpwrto-
kr krko keikitoeun, Kelrmuneto kekuwawena ta-
erpwrwunr‘.
34 Mantu tul ne ketininim, krko papil kukr-
tinametakosekr; krko kuer ulpimif nunapemokr,
me su ewi Kelrmuneto onumutupewin;
35 Krko kuer nunapimokr uki, me su ewi
otupesitrpewin; ka kuer Henosrnum ketanana-
pemosen, me su ewi ototrnuw Kehi okema.
36 Krko kuer nunapeimokr kentip, kasu we
ketakulkitosen prlik kensis hiwapilkak, kuer
himukutrwak.
37 Mano su tul ewi kekunonitewinewa keta-
ilisetonawa r‘, r‘, ka, ka, kelpin tul uwulemr‘ ik-
itoerk, unontu we rnrntakwuk muheeaiwilif tup-
eonhepamukut.
38 ¶ Kekenontam su ewi keikitof, Olke‘lik
mr‘lkwut kelke‘lik, kuer wepit mr‘lkwut kepit.

39 Mantu tul ne ketininim, Krko we nuna-
konufrko muhiuewil; wrkwrnetik krwrpotono-
kwr‘ ketrpununowaf, kwrkekwrtuw, menuwa
alowaeue‘ mano.
40 Kelpin kuer uweu unini wetukonik tepa-
konekrwinif, mukumik tul kepesikuwakun, ma-
no okuaean kekihipesikuwakun kuer.
41 Wrkwrnetik tul kuer kitwr nefotepaekun
krilewekwheweninokwr‘ mano ko nel otepue-
kun ilewehew.
42 Mel uweu krko ntotumok, kuer tul uwi
wautaomik krko akwunrtuwakr.
43 ¶ Kekenontam su mantu keikitom, Saki
mr‘nototok, kuer lefrnim mr‘hitotok.
44 Mantu tul ne ketininim, Sakeik ukewi
mr‘hitotonr‘kok, lawrnimik ukewi mr‘hikunoni-
nr‘kok, kwaeuk totuwik ukewi lafrniminr‘kok,
kuer unumer‘tumuwik mr‘hiiliminr‘kok kuer
kwrtukeinr‘kok;
45 Metul hionehanisiminrk Kosewa ulpimif
reat; wen otilean okesisomun himokisrnit hiwa-
srlkamuwanit unewi mr‘hiilewrpisinihin, kuer tul
iko unewi kwaeuk rlewrpisinihin; okepeininalu-
an ewi kimewun ulaeanit unewi kwaeuk rlewr-
pisinihin, kuer tul iko unewi krkuernisinihin.
46 Kelpin su sakerkwa saeakeinrkok, anil we
rnaputuk? Ka nu we ewi ilihikrsewuk ukewi
mawunhihikrweninewuk?
47 Kelpin su kuer unumekawrkwa kekanise-
wak rtu, wrkonrl nu ewi uwulemr‘ kenuwa rli-
hikrerk? Ka nu ewi ilihekrsewuk ukewi ma-
wunhihekrweninewuk?

48 Mano su tul kwaeuk ilewrpisik, rle kwaeuk ilewrpisit Kosewa ulpimif reat.

HRPTU VI.

1 Afwamisik hipwa welawrnhikrerk rnasumewat uninewuk hiwapuminrkwa; pukan ilihikrerk kakekutipaokosewa Kosewa ulpimif reat.

2 Upeh tul lrwrnhikreunin krko we nekan mutwrwrtokr potahikun, rlihekrwat we rnumeakasohik unumerwikumikof, kuer kohif mekunaf himinwahemikowat unewi uninewun. Krkrti ketininim, otaeanawa nrntuwrntumowat.

3 Upeh tul ken lrwrnhikreunin, Krko we kenumunhininh okukikrntusen ketrpunininh rlihekrmukuk.

4 Unewi kelawrnhekrwinun hikemotuk; Kos tul wreapuntuf kemotsewin, wen tul mumrnu kekutepook.

5 Upeh tul kuer rnumeaeunin, krko ilihekrkr rlhekrwat ukewi rnumeakasohik: ominwrntanawa ma tulenepawe unumeawat unumerwikumikof kuer alomonik mekunun hiwapumikowat unewi uninewun. Krkrti su ketininim, otaeanawa ewi nrntuwrntumowat.

6 Ken tul upeh unumeaeunin, pentikrn ketahihekatrwukumikosif, upeh tul kekipakwaumun ketulkwantrm, nunantom Kos kemotisewinif reat; wen tul kos waeapuntuf kemotsewin mumrnu kekumenik.

7 Upeh tul iko rnumeaerkon, krko we nepenu nasap ikito krko mr'eatawisihik rlihekrwat;

mantu rnrntumowat, me kronhi nontakoeaf ne-
penu ikitoeaf.
8 Krko tul kenuwa ewi ilihekrkrko rlihekr-
wat: okikrntanun su we Kosewa unewi mrnrse-
rkon hipwa ntotumowrk.
9 Mantu su tul kenuwa ele mumantomik:—
Nosena ulpimif reaeun, krhiupetrntakwuk ketili-
nekasowin;
10 Ketokemaowin tukwilinomukut. Mano
ketenrntumowin mantupe ukif me krilewrpuk,
tipilko ketenrntumowin ulpimif rlewrpuk.
11 Melilinaf nofo kelikut rntuso kelikuk rle-
wesineaf,
12 Menuwelawrnimelinaf kamuhitotumafin,
rle menuwelawrnimufitwa mr'hitotuweumifihik.
13 Kuer krko elewililkafr kukwrheitewinif,
akonelinaf hiwepwa muhiilihekreaf; ken ma ke-
tiprntan okemaowin, kuer ewi kulkerwisewin,
kuer ewi pilikrntakosewin, kakinik. Rmrn.
14 ¶ Kelpin menuwelawrnimr'kwa mr'hito-
tonrkok, ulpimif ketuntule Kosewa, kuerwe ke-
kumenuwelawrnimikowa.
15 Kelpin tul pwamenuwelawrnimr'kwa mr'-
hitotonr'kok, ka kuer we Kosewa kekumenuwe-
lawrnimikosewa ukemuhetotuwrk.
16 Kuer su, upeh mr'kwrnimerkon wepwa-
wesinerk, krko we nunepofesekaso krko, rlihi-
krwat wenuwa rnumeakasohik; nunepofefwrpe-
wuk ma kuer uwemamenonr'nimikowat unine-
wun ewi uwesinisikwa. Krkrti ketininim, ota-
eanawa su ewi nrntuwrntumowat.

17 Ken tul upeh wesinisewun, numukwen,
kesepekefwrn kuer;
18 Krpwaonhi mamenonrnimikwa uninewuk
uwesinisewun, Kos rtu kemotisewinif reat; wen
tul Kos waeapuntuf kemotsewin mumr'nu keku-
menik.
19 ¶ Krko utwakunikotatisokrko hitepinuwr-
wisewin mantupe ukif, krtulemuneto'sewuf, kuer
krtule ukwakosif hipunatuk, kuer krmotilkihik
krtule pukonreanikrwat hikemotewat.
20 Utwakunikotatisok tul hitepinuwrwisewin
ulpimif, krtule muneto'sewu'sinok, kuer krtule
ukwakosi'senok hiwepunatuk; kuer krmotilkihik
krtule pukonr'eanikatusikwa hiwekemotewat.
21 Tipeetik ulaerkwr' ketepinuwrwisewinewa,
me kuer ulewi ketrewan hiaeak.
22 ¶ Wasreasewin weeuw olke'lik; kelpin tul
ewi kelke'lik naertu enapeun, kukenu keeuw tu-
wasreamukut.
23 Kelpin tul kelke'lik muhieaewuf, kukenu
keeuw tukehipusukelkipikut. Kelpin su tul ewi
wasreasewin keeuwif reak pusukelkipekuk, kr-
krti tukihipusukelkipikut.
24 ¶ Ka uweu unini otaklkitosen hitrpwrtu-
wat nelinit trprnimikohin: konema su unewi pr-
lik otalefrniman, unewi tul prkanisinihin otasak-
ean; konema su kuer ko unewi prlik otaminhi-
minan, otamanrniman tul unewi prkanisinihin.
Kawe ketakulkitosenawa hitrpwrtuwrk Kelrmu-
neto kuer Mrmun.
25 Mantu su tul ketininim, Krko we pupam-

rntufrko kepematisewinewa, wrkotokwrnetik krmehewrkwr‘ konema kuer krmenikwrwrkwr‘, kuer keeuwewaf krpesikumowrkwr‘. Ka na we pematisewin uwulemr‘ upetrntakwusino‘ rpetrntakwuk we ewi mehim, kuer ewi weeuw rpetrntakwuk we ewi ukwewin?
26 Pinu su ukewi pinr‘sewuk; ka kitikr‘sewuk, ka kuer kelkulkilekrsewuk, ka kuer mawuntonikrsewuk pukuntaikrwukumikof; uwi tul iko ulpimif ketuntule Kosewa otuluman. Ka na kenuwa uwulemr‘ ketupetrntakosisem rpetrntakosewat wenuwa?
27 Wrnrl kenuwa wakotrntuf kulkitot nifotutoskwun uwulemr‘ uwekenosit?
28 Anel tul wrnhi papamr‘ntumr‘k ukwewin? Nunakutuwrntumok kehimenokif wawaskonreun ketikanif, rle mekokif; kawe unokemukusino‘, ka kuer we pemutrikrmukusino‘.
29 Kreapr tul ketininim, Wen iko Sanumun, ano kekihiplekrntakosit, kawe keileose rnapokwunek prlik unontu.
30 Kelpin su Kelrmuneto enukonaertot unewi melulkon reakin kitikanif nofo kelikuk, wapuf krupukihikatrkin pukwrlikunekanif, ka na kenuwa uwulemr‘ kekuakweikosem, O pufe taerpwrerntumrk?
31 Krko tul pupamrntufrko, mantu hiweiketoerk, Wrkonrl krmeheuf? Wrkonrl na krmenikwreuf? Wrkonrl na krukweuf?
32 (Me kene we kukenu unontu Mreatawisihik nrntuwrntumowahin;) ulpimif ketuntule

Kosewa kekikrnimikowa umunrserk kukenu
unontu.
33 Nintuwrntumok nitum otokemaowin Ke-
lrmuneto kuer ewi omenoilewrpisewin, kukenu
tul unontu kekutukomenikom.
34 Krko tul pupamrntufrko ewi wapuf, wapuf
tul tunanakutuwrnintisomukut. Menotuhin nif-
otif kelikuk ewi muhieuewil.

HRPTU VII.

1 Krko tipakonewrkrko, kronhi tepakoniko-
sewrk tul.
2 Me ma ewi tepakonitewin krile tepakone-
wrwrkwr‘, kuer nasap kriletepakonikoerk: kuer
ewi krenuokewrkwr‘, me kuer kenuwa krenuo-
nikoerk.
3 Anen tul wena kunuwapuntumowut pr‘sin-
ikot uwi kekanis olke‘likof, katul ken kekikrntu-
sen ewi metik krpapilkakoeun tepinuwr kelke‘l-
ikof?
4 Anel kronhi enut kekanis, Tuku nefumum-
ipeton pr‘sinikoeun kelke‘likof, pinu su we metik
krpapilkakoeun tepinuwr kelke‘likof?
5 Rnumeakasoeun, nitum mumipeton ewi
metik krpapilkakoeun tepinuwr kelke‘likof, me
tul upe himenwapeun himumipetuwut pr‘sinikot
uwi kekanis olke‘likof.
6 ¶ Krko we menakrko krhiupetrntakwukin
unimok, krko kuer upukituwakrko krhikwunah-
iwufin rnasumekapuwewat kokoluk, konema ok-
utikokatanawan, menuwa tupekwrkepukisowuk
hipekwuminr‘kwa.

7 ¶ Ntotumakrk, kekumenikom tul; nentonr-
umok kekumukanawa, papakisukaikrk kekunis-
akonumakom.
8 Rntuhewat nrntotumakrhik otaeanawa, kuer
nrntonruf omukan, kuer uwi paeapakesukaikrt
tunisakonumuwa.
9 Wrnrl kenuwa uninetik kelpin okwisun nin-
totumakot pukwrlikun, krmenapu usin?
10 Kuer kelpin nintotumakot kekoeun, ota-
menan na kenrpikon?
11 Kelpin su tul kenuwa ewi muhaeuawele-
werk, kikrntumrk kwrnahiwufin mekewrwinun
himenr'kwa kenehanisewak, ane minik uwulemr'
krmenat Kosewa ulpimif reat unewi nrntotuma-
kohin?
12 Kukenu krko rle nintuwrnimr'kwa unine-
wuk uwetotonr'kwa, kuer kenuwa me krtotowr-
kwa; me mantu tepakonekrwin kuer nekanahi-
mowin.
13 ¶ Pentikrk rkahilkwantreak ulkwantrm:
mufilkwantrea ulkwantrm, kuer mufutrmo me-
kun nilwunatisiwinif rnumok, milenowuk tul pan-
tikrhik ulewi:
14 Osam ukahilkwantrea ulkwantrm, kuer
ukahumo mekun rnumok pematisewinif; pufelr'-
wukisewuk tul mrkufik.
15 Nunakutuwrnimik unil nakanahimokaso-
hik krpenasikonrkok mantanilif rlenakoohik, pen-
heeuef tul aeakwatisihik maefunuk.
16 Krile mehimeowat su kekukikrnimawak.
Uninewuk otaontinanawan na luweminun menr'-

suka'wulef, konema kuer kehilominun otaontina-
nawan na kehimusanif?
17 Kukenu su ukewi mr'nometikowehik me-
nomehimeowuk, mr'himetikowehik tul muhime-
himeowuk.
18 Kawe meno metik tamuhimehimewise, ka
kuer muhimetik tameno mehimewise.
19 Kukenu su tul ukewi metikok mr'no me-
himewesikok tukuwaikasowuk, kuer tupukihika-
sowuk ulkotrf.
20 Me tul iko rle mehimeowat kronhi kikrn-
imr'kwa.
21 ¶ Kawe misotr ukewi rlihik Trprnimeun,
Trprnimeun, tapentikrsewuk ulpimif tule okema-
owinif, wen su ko rtu krilihekrt rnrntuf Nos ul-
pimif reat.
22 Nepenu su mantu nefuikok ewi hikelikuk,
Trprnimeun, Trprnimeun, ka na we ewi rlineka-
soeun nefeile kukekwrsemi? ka na we kuer ewi
rlinekasoeun nifionhe sakihewrpinasenanik uke-
wi muhimunetok? ka na we kuer ewi rlinekaso-
eun nepenu mamkatukumik nefeonhi ilihekrse-
mi?
23 Mantu su tul upe nifuinak, Kaweka keke-
kikrnimi'senonim, uwulti mahak, kenuwa nrta
muhiunokerk.
24 ¶ Wrkwrnetik su tul nwantumokwr' unon-
tu nentikitowinun, kuer trpwrtuf, nepwakaweninef
su nefuileawea uwi kawlitot ewi owekewam oki-
tapik:
25 Kekehikimewun tul, kuer kemolkuun, ku-

er kenotin, keupukuntasin ukehi wekewam; ka
tul kekuwasiseno', okitapik ma keminhemose-
hekatr.
26 Kukenu tul kuer nwantufik unontu nefeki-
towinun, kuer trpwrtu'sikwa, kukepatisi uninef
su nefuileawea uwi kawlitot ewi owekewam o-
kitawuf.
27 Kekihikimewun tul, kuer kemolkuun, kuer
kenotin, keupukuntasin ukehe wekewam; keku-
wesrmukut tul: kekotumekokuwisr.
28 ¶ Me tul mantu kailewrpuk, Upeh Hesus
kauerkwasetot unontu ikitowinun okekihimam-
katrntanawa ukewi unilinaprk ewi okukekwrwin:
29 Krhi enrntakosifin ma okeile ukenoumo-
wan, kawe ko olepeikrweninef.

HRPTU VIII.

1 Punesakewrt ohewif krhe mawunheitinihin
okepenopenunikon.
2 Okepeotisikon tul nrpinihin, okeohihefwuni-
takon tul, mantu tul okeikon, Trprnimeun, khel-
pin enrnimeun ketakulkiton hipeneiun.
3 Hesus kelepenikrni, oketafinan tul, mantu
okeinan, Aaw su, penisin; metul ko wrwep kail-
enohimonit.
4 Hesus tul mantu otinan, Krko uweu wentu-
moakr unini, mahan tul, wuwapuntu keeuw
sasakewihekrwenini, mekewrn tul ewi, mekewrk
kaiketopu uwi Mosis, me tul na hikekrntumowat.
5 ¶ Upeh tul Hesus putukwilif Krpanrumif,
okepenasikakon unewi lemakunile okeman, oke-
pukosrnimikon;

6 Mantu tul okeikon, Trprnimeun, nentolkin-
ekem rnta'ea' lifilin, nepwewi, krkrti kihikotuk-
rntum.
7 Hesus tul mantu okeinan, Nefupenohimoa'.
8 Lemakunile okema tul mantu okeinan, Tr-
prnimeun, ka su nentupetrntakosise ewi hipenti-
kreumpu newekewamif: kekiton iko rtu, metul
hinohimot uwi nintolkinekem.
9 Kuer ne su nentiprntakos kulkerwisewinif,
utiprnimukwa lemakuniluk; mahan enuk mapa
unini, meko rle mahat; kuer uwi prkanisit, we-
pemahan enuk, mesu ko paile ilat; kuer uwi ne-
ntolkinekem, mantu ilihekrn enuk, me su ko rle
ilihekrt.
10 Upeh Hesus kanontuwat, kemamkatrntum,
mantu tul okeinan unewi nwapenunikohin, Kr-
krti su ketininim, ka su nentonhi mukuwase u-
weu mantu menik heili trpwrerntuf, ka kunukr'
mantupe rntuhewat Iseunuk.
11 Kuer su ketininim, nepenu tupeonhipawuk
wrnhimokisrk, kuer rpufilimok krwetupemahik
Rpuneamun, kuer Rsikun, kuer Hrkupun oke-
maowinif ulpimif.
12 Ukontu tul wrnehanisimikohik ewi oke-
maowin tuile sakihewrpinawuk mr'kwr pusukel-
kepik: me tul ulewi krtunutrmowat, kuer krtule
mutwreapitrlinowat.
13 Hesus tul mantu okeinan lemakunile oke-
man, Wemahan, rle trpwrerntumun kekutotako.
Me tul krkrti upeh otolkinekemun ukenohimonit.
14 ¶ Upeh tul Hesus pupentikrt Petun owek-

ewaminif, okewapuman lifilininit osikosisini akosi-
nit kelulrsowun.
15 Oketafinan tul oninhenif, me tul kaile no-
himonit; kepusekwe tul kewrpiunoketuwat.
16 ¶ Upe tul rneonakolik, okepetuwawan ne-
penu unewi muhimuneton krklkawanihin; oke-
sakihewrpinan tul muʌeton uniliko ukekitot, kuer
okenohimoan kukenu unewi aeakosinihin:
17 Me tul trpwrwinewuf ewi kaikitot uwi E-
srus, nekanahimowenini, mantu keikitot, Wen
su ko okeotapinanun unewi kenenumisewininan-
in, kuer ukepemewetot ketakosewininanin.
18 Upeh tul Hesus waeapumat unewi krhe-
mawunheitinihin ulewi ulaeat, keikito tul uwei-
lawat wuti ukamif.
19 Prlik tul olepeikrweninewun opeotisikon,
mantu tul okeikon, Rkenoumakreun, kekunope-
nunin tipeetik krilawunr‘.
20 Hesus tul mantu okeinan, Wakolr‘euk o-
walimewuk, kuer ukewi pinr‘leeuk otosusaime-
wuk; mapa tul we Wrkwisimint unini ka otaea‘-
sen ewi wapikwrlimot.
21 Kuer unewi prlik rkenoumowahin mantu
okeikon, Trprnimeun, nitum su pukitinilin hiwu-
nufwuwuk nos.
22 Hesus tul mantu okeinan, Nopenulilin, ma-
no nrpohik okunufwawawan tipinuwr nepokrwat.
23 ¶ Upeh tul kaposit napkwanif, rkenoumo-
wahin okenopenunikon.
24 Kekehinotin tul kihikumif, kesesekuun tul
napikwan, nepakopu tul wen.

25 Rkenoumowahin tul okepeomutinikon,
mantu tul okeikon, Trprnimeaf, krsikonlinaf,
kewenipomi.
26 Mantu tul okeinan, Anel wrnhi srkiserk.
O pufe taerpwrerntumrk? Keonilka tul, oke-
kenauntan ewi notin, kuer kehikumi; kekihi-
toksin tul.
27 Ukewi tul uninewuk kemamukatrntumok,
mantu tul keikitouk, Aea, wrnrl uninewenr' ma-
pa wawah tul iko unotif kuer kihikumi otrpwr-
takon!
28 ¶ Upeh tul kanekupat ukamif, otukeme-
waf ukewi Kukeseweninewun okepenukwrlkak-
on nel unewi muhimuneton krkilkuwanihin ke-
peonhi sakumon ulewi hepaeiupukuntawuheku-
nif, apehi kekotamikosewuk; ka tul uweu unini
ulewi unukrea taneilase.
29 Keaealikwrwuk tul, mantu keikitowat,
Wrkonrn tul watotuweaf, Hesus, wrkwsimik
Kelrmuneto? Me na puonhi ilaeun mantupe
wekotukeiaf hipwa ohihisrk;
30 Wasu tul wuti nifohe hinepenu kokoluk
tule wesinewuk.
31 Unewi tul muhimuneton okentotumakon,
mantu okeikon, Kelpin saeakihewrpinewafr',
pukitinelinaf hiwupentikreaf wuti kokolif.
32 Me tul kainat, Aaw su mahak. Upeh tul
kapesakumowat, kewupentikrwuk ulewi kokolif.
Pinu tul kukenu ukewi kokoluk kekkuhewrpu-
towuk ulewi kehikumif; ketupinrwuk tul nepef.
33 Ukewi tul krnuwrnimapunek keolimowuk,

keilawuk tul ulewi otrnuwif, kukenu tul ketepa-
totumowat kailewrpisewat ukewi muhimuneton
krkilkuwapunek.
34 Kukenu tul ulewi otrnuwif reahik okepe-
nukwrlkuwawan unewi Hesusun: upeh tul wa-
eapumawat okeinawan hinukutuminit rntunuke-
wat.

HRPTU IX.

1 Keposi tul ulewi napekwanif, uketukumoot;
kanekupat tul ulewi ototrnuwif.
2 Pinu tul okepetuwawan prlik unewi unine-
wun nrpwewinihin pelifilininit nepakunif; Hesus
tul wapuntumowat rle trpwrerntuminit, mantu
okeinan unewi nrpwewinihin, Nifwis, menowa-
nikosin, wrpinekatrnon kepatailewrpisewinun.
3 Pinu tul anint ukewi olepeikrweninewuk
mantu keenrntumok, Mapa unini unil otinwatan
weeuw.
4 Hesus tul kekrntumowat rnrntuminit, man-
tu okeinan, Wrkonrl na wrnhi muhienrntumrk
ketrewaf?
5 Wrkonrl nuwuuh krwrnpunukepu hiiketof,
wrpinekatrnon kepatailewrpisewinun; mantu ku-
er hiiketof, Pusekwen pemosrn tul.
6 Hikekrnimrk tul Wrkwisimint unini uklki-
tot mantupe ukif uwrpinumakrt patailewrpisewi-
nun, (okeinan tul unewi nrpwewinihin) Puse-
kwen, otapinun tul ewi kenepakun, ilan wuti ke-
wekewamif.
7 Kepusekwe tul keila wuti rntat.

8 Upeh tul maeawunheitehik waeapuntumowat kemamkatrntumok, kemamuweuwumawat Kelrmuneton kemenanit kulkerwisewin unewi uninewun.

9 Unepemosrt tul uwi Hesus, okewapuman uninewun Mrto ilinekasowun, numutupenit ulewi rntule mawunhihekatrk lonea; mantu tul okeinan, Nopenulilin. Kepusikwewun tul, kenopenunikot.

10 Mantu tul keilewrput, mrkwa Hesus uwesinit wekewamif, pinu tul nepenu mawunhihekrweninewuk kuer mrhiilewrpisihik kepeilawuk kewetupemikot kuer rkenoumowahin.

11 Upeh tul ukewi Prniseuk waeapumawat, mantu okeinawan unewi rkenoumowanihin, Anel we na uwi rkenoumonrk uwetopumat unewi mawunhihekrweninewun kuer mrhiilewrpisinihin?

12 Upeh tul Hesus kanontuf, mantu ckeinan, Ukewi mrnopematisihik kawe wenunantuweikossewuk, aeakwusihik su rtu.

13 Wukekrntumok su mantu wrnhi iketomukuk, Neweaean lawrnintewin, kawe sasakewihekrwin. Kawe nempeonhiilase uwenintomukwa mr'noilewrpisihik, mrhiilewrpisihik su ko rtu himinhinuwrerntumowat.

14 ¶ Metul kepenasikakot unewi rkenoumowahin Hanun, mantu tul keikitowuk, Anentul kenuwi' rlewrpiseuf? Nenuwi, kuer Prniseuk moluk kanewesenisemi, ukontu tul rkenoumuwuhik kaponewesinisewuk.

15 Hesus tul mantu okeinan, Takulkrntum-
ok na wakominhik wewkotatewikumikof mrkwa
wehewikowat wrlkewewinihin; tuohihsrnon tul
kelikon hipemukumintwa wrlkewewinihin; me-
tul ewi upeh hiponewesinewat.
16 Kawe uweu unini olkipukwaekun otapuk-
waekrsen krtr ukwewinif; mantu tul krpukwa-
ekrf oheklkak krtrukwewinif, me kronhi peko-
lkak uwulemr'.
17 Kakuer uninewuk otautosenawa olkilomi-
napo krtr omotaf; umotueun tapekolkanon, lo-
minapo tul taseksrmukut, umotueun tul tapuna-
tuton: otautonawa tul olkelominapo olki umotu-
eif, me nrerl kunuwrnhekatrk.
18 ¶ Mrkwa mantu tulintuf, pinu kepeilawun
prlik okeman keohihefwunitakon tul mantu ok-
eikon, Nentanis pehinuk kenepo; mano su peta-
fin, tupematesi tul.
19 Hesus tul kepusekwe, kenopenunan, kuer
unewi rkenoumowahin.
20 ¶ Pinu tul uwi ukwr rnapinrt apihikuwe-
ni miskwe metaswe ulinel opepon, ulkwaeaf ke-
netunise, oketafenumowan ulkwreekenowune-
nik otukwewenini:
21 Mantu ma keitiso, Kelpin tafinumouk ewi
otukwewin nefunohim.
22 Hesus tul kekwrkekapuwe; upeh waeap-
umat mantu okeinan, Nentanis, menoenrntun.
kemulkuwrntumowin kekenohimoikon. Metul
iko ewi upeh kenohimot uwi ukwr.
23 Upeh Hesus rnipentikrt okema owekewa-

mif, okewapuman tul unewi mrtwreapekuikrnihin,
kuer unewi unilenaprn ompekisinit,
24 Mantu tul okeinan, Tuwekapawik, kawe
nepose olkinekukwr, nepa su rtu. Okekukan-
hipapeikon tul.
25 Upeh tul ukewi unilinaprk kasakumointwa
kepentikr, okesukinekrnan tul unewi olkineku-
kwrn keonilkanit.
26 Kekehitulinhikatrni tul ewi kailihekrt ku-
kenu otukemwaf.
27 ¶ Upeh tul Hesus kanemahat, nel unine-
wun krkepefwrnihin okenopenunikon, kepepa-
kemikon, mantu tul okeikon, Wrkwisimik uwi
Trpit luwrnimilinaf.
28 Upeh tul kapentikrt wekemamif, okepena-
skakon unewi uninewun krkepefwrnihin. He-
sus tul mantu okeinan, Ketrpwrerntam na hikulki-
toea mantu? Mantu tul okeikon, Rr, Trprni-
meaf.
29 Me tul ketafinat olkelikonif, mantu okein-
an, Rle trpwrerntumrk kekuileaeam.
30 Olkelikowan tul kensakwlkanewun; He-
sus tul okeafwameman, mantu kaenat, Afwa-
mesik, kauweu unini hiwekekrntusik.
31 Ukewi tul weko, upeh kamahawat, okete-
pahimawan kailihekrnit kukenu otukemwaf.
32 ¶ Rnesakumowat tul, pinu, okepetakon
unewi nrtakeketosenikon uninewun, muhimun-
eton krklkuwanihin.
33 Upeh tul kasakihewrpinint uwi muhimun-
eto, kekeketo uwi nrtakeketosik, ukewi tul mae-

awunheitehik kemamkatrntumok, mantu keikitowuk, kaweka mantu ile wapunhekatrseno Iseunif.

34 Mantu tul keikitouk Prniseuk, Me su unewi okema muhimuneton wrnhe kulkeat sakihewrpinat unewi muhimuneton.

35 Hesus tul keila kukenu rntuhif khiotrnuwun kuer otrnu wr'sun, ukenoumakrt tul otunumerwukumikonif, kuer oketepatotan rle menwahemowinukutinik ewi okemaowin, kuer okenohimoan kukenu aeakwisinihin, kuer kukenu pukan rnapenrnihin unewi unilinaprn.

36 ¶ Upeh tul waeapumat unewi maeawunheitinihin okeluwrniman ewi upefraerkosenit, kuer usiswrlkanit, tipilko mantaniluk krnuwrnemasewintwanin ilewrpisenit.

37 Mantu tul okeinan unewi rkenoumowahin, Nrtawikitof krkrti patenut, rnokehik tul pufelrwukisewuk.

38 Mumantomik su tul uwi okema trprntuf ewi nrtawikitof hipe enenalawat rnokenihin onitawekihikrwinif.

HRPTU X.

1 Upeh tul kanintomat unewi metaswe uli nel rkenoumowahin, okemenan kulkerwisewin hisakihewrpinanit unewi wanisinihin muneton, kuer hinohemoanit kukenu unewi aeakosinihin, kuer unewi unoh rnapenrnihin.

2 Mantu tul rlelinekasowat ukewi metaswe uli nel rnoninhik: Nitum Saemun, eua kuer ko

otinawan Petu, kuer wekanreun Rntoun; kuer
Hrms okwisun eua Srpute; kuer Han wekanre-
un Hrms;
3 Kuer Pinip; kuer Patanumeo; kuer Ta-
mus; kuer Mrto, mawunhihikrwenini; kuer
Hrms, okwisun eua Rmpeus; kuer Nrpeus,
eua kuer ko otinawan Srteus;
4 Kuer Saemun Krnrwenini; kuer Hotus Is-
krniut, me kapukitinat Hesusun.
5 ¶ Me su unontu metaswe ulinel kaunona-
hin Hesus, okeafwameman, mantu kainat, Kr-
ko ilakrko rntunukewat Mreatawisihik; krko
kuer pentikrkrko ototrnuwiwaf ukewi Srmrner-
we uninewuk.
6 Ilak su ntuwah wrnilifik mantaniluk Iseun
owekewamif.
7 Krne upehi pupamsrerk, kukekwrk, man-
tu ikitok, Ulpimif tule okemaowin prlo petuni-
semukut.
8 Nohemoik aeakwsehik, peneik wrmikehik,
pusekwentinik nrpohik, sakihewrpinik muhimu-
netok; wrnepul ketaeanawa, wrnepul tul meke-
wrk.
9 Krko tapinufrko osawilonea, kuer wrnhe-
tu lonea, kuer osawapik kepentakunewaf;
10 Krko kuer krko nuwupokrko, krko kuer
nrnel peskuwakunun, kuer mukisinun, kuer api-
tuowinun; unoketakrwenini ma upetrntakosi hi-
pemewesinit.
11 Kuer wrkotokwrnetik khiotrnuwun kuer
otrnuwr'sun hinepentikrwrkwr', kukwatwrk,

Wrnrl na rpetrntakwsit hipentikreaf? metul ulewi krtuniserk pinr ko nunal tul iko wenemahaerk.

12 Upeh tul rnepentikrerkon wekewamif, unumekuwik ko.

13 Kuer khelpin wekewam upetrntakwuk keluwrnhikrwinewa tupentikrmukut; kelpin tul pwaupetrntakwuk keluwrnhikrwinewa nreap ke kuotisikakonawa.

14 Wrkwrnitik tul krpentikunisinonuwrkwr' kuer krpesintosenonuwrkwr', upeh tul nisakumrk ulewi wekewamif, konema kuer otrnuwif powewrpilkumok weukuse'un kesitawaf.

15 Krkrti ketininim, Nuwunh ka tukotukisisewuk Satum kuer Komanu otukemewaf upeh tepakonewrkelikuk, ewi tul wewe krilewrpuk otrnuw.

16 ¶ Penu ketunoninim mantaniluk mr'kwr muefuneki rntunisifin kekuilewrpisim; nepwakak, tepilko kenrpikok, kuer owafowatrntumok tepilko maeuke omemek.

17 Ukuwapum tul uninewuk, kekupukitinikowak su ulewi rntule kekitowat, kuer kekuppulalrokowak ulewi otunumerwukumikowaf:

18 Kekuilewinikom rnasumupewat okemak kuer kihiokemak nen kronhitotakoerk; me tul ukewi hiwentumawrkwa, kuer Mreutawisehik.

19 Upeh tul iko rwupukitinikoerkon, krko we nanakutuwrntufrko krweikitoerk; kekumenikom tul we ko upe krweikitoerk.

20 Kawe kenuwa kekukekitosem, Ohepamun Kosewa krkeketotumonrk.

21 Uwi su wrwekanisit okupukitinan wekansun hinesimint; kuer wrosemint onehansun; kuer wrnehansiminhik okuwupatamawan onekikowan hiwenisimint.

22 Kekulefrnemikowak kukenu uninewuk, nen iko krontrnimikoerk: wen tul krkuprmenoilihekrt, tupekrskona.

23 Upeh tul kotukeinrkwa ulewi otrnuwif, prkanuk menuwa elenelemok; krkrti tul ketininim, Kawe kekutrhakilkusenawan ototrnuwun Iseun hipwa petukwilif Wrkwisimint unini.

24 Rkenoumoint kawe uwulemr upetrntakosise rpetrntakwsinit trprnimikohin; ka kuer rnoket uwulemr upetrntakwsise rpetrntakosinit trprnimikohin.

25 Menomenik upetrntakosi rkenoumowint rpetrntakosenit rkenoumakohin, kuer menoupetrntakosi rnoket rpetrntakosinit trprnimikohin. Kelpin ilinekanawat trprntuminehin wekiwam Pernsepup, anemenik uwulemr krilinekanawat trprnemiminhin owekewamenif?

26 Krko tul kwsa krko ukewi: kukenu kawekrko ukwunaekatrk katapwa wapunhekatrseno‘, kuer kuketof katapwakekrnhekatrseno‘.

27 Mantu wantumonukok upusukelkepikuk, tepatotumok uwasreak; kuer nwantumrk ketuwukawaf, ewi ele kukekwrk wekewamif okitupuk.

28 Kuer krko kwsakrko ukewi nrtohik keuwewa, kawe okuklkeasewan wenisawat kehepamewan: uwulemr kwsik krkulkeat hipunaheat nreel kehepamewan kuer keuwewan muhiilkotrf,

29 Ka na nel trtatupeeuk prlik lomankr‘ inu-
kisosewuk? prlik uwi kawe tapufilise mehaeue
pwaenrntuf Kosewa.
30 Kentipawaf rntuhif kensisewan kukenu
kekrnhekatrnon.
31 Krko tul kwtahikrko; uwulema‘ ketupe-
trntakosim rpetrntakosewat nepenu trtatupeeuk.
32 Wrkwrntik tul krtipahimekwr‘ rnasume-
wat uninewuk, wen kuer nefutipahima rnasu-
mupit Nos ulpimif reat.
33 Wrkwrntik tul krakwunrtuwekwr‘ rnasu-
mewat uninewuk, wen kuer nefuakwunrtuwa
rnasumupit Nos ulpimif reat.
34 Krko mantu enrnemilkrko, opeaton me-
noenrnintewin ukif; ka su we nempeonhiilase
uwcpukitinuma menoenrnintewin; uluwrlk iko
rtu.
35 Nempepukitinumuwa uwi unini hionhile-
frnimat osun; kuer we wrtanisemint okulewun,
kuer we wrsememint osikwsisun.
36 Kuer uwi unini lafrnimikohin tipinawr
owekewamif reanihin.
37 Uwulemr‘ saeakeat osun kuer okulewun,
nen tul iwi upetrnemisik, kawe upetrntakwsise
weluwrnemuk; kuer uwulemr‘ saeakeat okwisun
kuer otanisun, nen tul ewi upetrnemisik kawe
upetrntakwsise weluwrnimuk.
38 Kuer wen wrtapinusik otaletreatikom, pe-
nopinulit, kawe upetrntakwsise weluwrnimuk.
39 Wen mrkuf opematisewin okuwnahiton;
kuer wen, nen onhi wnahitot opematisewin, oku-
mukan.

40 ¶ Wen pantikuninrk nepentikunik, kuer
wen pantikulit opentikunan rnolit.

41 Wen pantikunat nakanahemonehin ewi
unekanahemonit, wen su okuaean olawrntakose-
win uwi nakanahemot; kuer wen pantikunat
nepwakaweninewun ewi nepwakawenini, wen su
okuaean oluwrntakosewin uwi nrpwakat.

42 Wrkwrntik su kuer nifomenikwahekun
trkakumik kronhimenuakwr unontu prlik rkah-
einihin uwi ulkenoumoumint, krkrti ketininim,
kawe kunukr okuonahtosen olawrntakosewin.

HRPTU XI.

1 Kuer mantu keilewrput, Hesus kailkwa ku-
kekimat metaswe ulinel rkenoumowahin, keon-
hemaha hipapaukenoumakrt kuer hipupakuke-
kwrt ototrnuwewaf.

2 Han, mr'kwa kepakwaekasot kenontakr
Knrst rle unoket, okeinenaluwan tul nel rkeno-
umowahin;

3 Mantu tul okeinawan, Ken na ketaw wapei-
lakopunr? konema kuer prkanisit kreapi nefu-
nentuwrnimana?

4 Hesus tul okekunonan, mantu kainat, Ma-
hak su wuwentumuwik Han mantu nwantumrk
kuer waeapuntumrk;

5 Krkepefwrhik wapewuk, nrnepinisihik pi-
mosrwuk, nrpinehik penisewuk, krkeplrhik non-
tumok, nrpohik onilkawuk, krtemakisihik me-
nwahemowin kukekimawuk.

6 Kuer luwrntakosi wen wrkwrnetik kronhi
tufisitrlisekwr non.

7 ¶ Kanemahanit tul Hesus okewrpe wentu-
mowan unewi maeawunheitinihin utepahemat
Hanun; Wrkonrl na metikwakif ukeilaerk ka-
wuwapuntumrk? Wasakunulk na mamatasif?
8 Wrkonr nufwunu kawuwapuntumrk? Un-
ini na nwakukwunaert? Pinu su we okema-
wekumikof aeawuk ukewi nwakukwunaerhik.
9 Wrkonr nufwunu kawuwapuntumrk? Na-
kanahemot na? Rr ketininim, uwulemr upetr-
ntakosi rpetrntakosit nakanahemot.
10 Mesu uwi trpahemint misinaekunif, Penu
su nentininalawa nemelinawrm rnasumefwreun
kela krneolitot krneilaeun nekan.
11 Krkrti ketininim, rntuhewat nakeikohik
ukwrwun kauweu uwulemr' upetrntakwsise rpe-
trntakosit uwi Han Krntapekinewrt; wen su we
uwulemr rkaheit ulpimif tule okemaowinif uwu-
lemr upetrntakosi rpetrntakosit we we.
12 Olkiwrpekukekwrt Han Krntapekinewrt
nunal tul nofo ewi ulpimif tule okemaowin ki-
hinentukrnimof enrntakwut, uwi krhi nintukrni-
mot kitwr ototapinan.
13 Kukenu su nakanahemohik kenekanahe-
mouk kuer tepakonekrwin kenekanahemomukut
nunal tul iko Han waerpekukekwrt.
14 Kuer khelpin wetrpwrerntumrk, me su
uwi Enaeus wapeilapu.
15 Wrkwrntik wrtowukakwr' hinontuf, mano
tunontum.
16 ¶ Anel krele awrnemukwa ukontu aeani-

kr pematisehik? Tepilko su upenoheuk nrmu-
tupewahin atantewikumikof, untomawat wehke-
wrewan;
17 Mantu tul enawat, Ano su kekenukumo-
takom, ka tul kekenemsem; ano kuer kekemu-
wemikom, ka tul kekekitemakitakosisem.
18 Kepeilat ma Han kake wesinise, ka kuer
kemenikwrse, mantu tul okeinawan, Muhimune-
ton okukilkuwan.
19 Wrkwsimint unini kepeilat wesini kuer
menikwr, mantu tul otenawan, Penu su uwi un-
ini nepatisi, kuer lominapo onetamenikwrn, ku-
er otowehkewreman unewi mawunhihekrweni-
newun kuer unewi mrhiilewrpisinehin. Ukewi
tul we ko wrnehanisemikohik ewi nepwakawin
kwaeuk ilihekr otenrnemawan.
20 Metul kemahe nunesanintuf unewi otrnu-
wun ulewi katule nepenu mumantawunoket;
ewi keminhinawrerntisinik.
21 Kukwanisukukumik su ken Konrsin! ku-
kwanisukukumik su ken Prtsrtr! Khilpin ma
unewi khimumantawunokewinun kailihekrf ule-
wi rntuniserk ililekrfepu ulewe Taeuif kuer Sae-
tunif, lalaeu ulewi mulkemotrekinof kuer ulewi
pufwef taketule minhinawrerntumok.
22 Mantu ketininim, Nuwunh katukotukisise-
wuk Taeu kuer Saetun upeh tepakonewrkelikuk
ewi tul kenowa krilewrpiserk.
23 Kuer ken su Krpunrum, ano khialprnta-
koseun, kekuneswrpiniko su muhiilkotrf: kelpin
ma unewi kehimamantuwunokewinun kailihekrf

ulaeaeun ilihekrfepu ulewi Satumif, kreapi take-
aeamukut nofo kelekuk.
24 Mantu tul ketininim, Nuwunh katukotuk-
isisewuk otukemif Satum upeh tepakonewrkeli-
kuk, ken tul we krile kotukiseun.
25 ¶ Hesus tul ewi upe kekekito, mantu ka-
ikitot, Wrwrni ketinin O Nosr, Wrkemaweun
wuti ulpimif, kuer mantupe ukif ukekkitoutwa
mantu ketilhekrwin ukontu nrpwakawrnimohik,
kuer ukontu krhitwawrnimohik, kekkrntumonut-
wa tul upinoheeuk.
26 Mesu ewi Nosr; kekeilemenwapuntan su
ewi hiilewrpuk.
27 Kukenu su krko nefepukitinumak uwi
Nos; ka tul iko uweu unini okikrnimasen unewi
Wrkwisimiminhin, me rtu Wrosemint; ka kuer
uweu unini okikrnimasen unewi Wrosemiminhin,
me rtu Wrkwisimint, wrkwrntikrnun tul kuer uwi
Wrkwisemint krwapuntuakwrnun.
28 ¶ Penaskuwelik kukenu kenuwa aeakwse-
rk, kuer kenuwa pwaeawunrerk, kekumenin-
im tul unwrpewin.
29 Otapinumok nenapkwanhekun, napkwan-
tumok tul, kuer ukenuwrnimelik; kawe nefihiu-
petrnimose, nentukahrnim tul kuer nentrif; ke-
kumukanawa hiunwrpewat kehepamwak.
30 Nenapkwanhekun su wrnipunut, kuer ne-
wewulewin nafun.

HRPTU XII.

1 Hesus tul ewi upe kenemaha mrkwa unu-
merkelikutinik mrkwr pukwrlika's; rkonouma-

wahin tul pukutrwun, okehelanukipitonawa tul
unemehiwat.
2 Upeh tul Prniseuk waeapumawat, mantu
okeinawan, Pinu su ukontu rkenoumawuhik ka-
we nesitum ilihekrsewuk ewi unumerkelikutinik.
3 Mantu tul okeinan, Kanu ketonhi wapuntu-
senawa ewi kailihekrt Trpit upeh prkutrt, kuer
unewi kawehewikohin;
4 Kepentikrt Kelrmuneto owekewamif, kem-
ehit tul ewi wapuntaewr pukwrlekun krkemetsi-
kopu we ewi, kuer unewi kawehewikohin, me
rtu sasakewihekrweninewuk mahewat?
5 Kanu we kuer kekeonhi wapuntusenawa
tepakonekrwinif ewi kailepunahtowat unumer-
kelik ukewi sasakewihekrweninewuk ulewi ke-
hiunumerwikumikof, katul we kemanrntakosise-
wuk?
6 Mantu tul ketininim, Mantupe su prlik uwu-
lemr khiupetrntakosi rpetrntakwuk mantu khiu-
numerwukumik.
7 Kelpin su kekrntumrkopu mantu wrnhi ki-
tomukuk, Nefuaean ewi kelawrnintewinewa, ka-
we ewi sasakewihekrwin, ka ketapatamasewa
uwi mrhiilehekrsik.
8 Wrkwisemint unini, wen otokemaowin un-
umerkelik.
9 ¶ Upeh tul kamahat ulewi, kepentikr otun-
umerwikumikonif.
10 Pinu tul ketunise ulewi uwi unini nrpwewe-
ninhet, Mantu tul okeilekukwrhemawan, Takwa-
eukowun na nohemoewrf ewi unumerkelikuk?

Uniliko owekwuhitonawa waonhi mutrnima-
wat.
11 Wen tul mantu okeinan, Wrnrl uwi unini
kenuwa rntuheerk, konema aeawat prlik manta-
nlun, kelpin tul upufilininit wanikatrk mrkwa un-
umerkelikutinik, ka na we otaotapinasen hiwe-
ukwetinat?
12 Anel menik uwulemr rpetrntakosit unini,
uwi tul we rpetrntakosit mantanil? Anil, meno-
ilewrput kwaeuk ilihekrf unumerkelikuk.
13 Mantu tul okeinan unewi uninewun, Tul-
oninhenin, ketuloninheni tul uwi; me tul ko kai-
lenohimot, tepilko prlik rlenakwutinik.
14 ¶ Ukewi tul Prniseuk kesakumok, okewu-
tulimawan tul wanapenunawat.
15 Upeh tul Hesus kakkrntuf, keonhimaha
ulewi; krhimawunhiitinihin tul okenopenunikon,
okenohemoan tul kukenu.
16 Okeafwameman tul uwepwatepahimikot;
17 Meutrpwrwinewuf kaikitot uwi Esrus kan-
ekanahemot, mantu keikitot:
18 Pinu nemelınuwrm kaowrnapumuk, saea-
keuk, me wrnhi papenrnimot nenhepam; nefu-
pukitenumawa su nenhepamun, okuwentumoan
tul unewi Mreatawisinihin ewi kwaeuk ilewrpis-
ewin.
19 Kawe tuwawekosofrse, ka kuer tupepaki-
se, ka kuer uweu uninewun okunontakosen kri-
lekekitot mekunaf.
20 Maeakalkuk wasakunulk kawe okupoko-
petosen, kuer upukwrnrnik ewi supap kawe oku-

atrusen pama ko kelifutrnaluuf ewi kwaeuk ile-
wrpisewin krmaleiwrmukuk.
21 Otilinekasowinif tul me kruprnimowat
Mreutawisihik.
22 Kepetuwa tul prlik unewi muhimuneton
krklkawanehin kukepefwrwun kuer kukepunu-
kwrwun; okenohemoan tul; me tul iko uwi kr-
kepefwrt kuer ko ewi ukukepunukwrt kailekekit-
ot, kuer kewape.
23 Kukenu tul ukewi unilinaprk kemamkatrn-
tumok, mantu tul keikitowuk, Kanu we me
mapa okwisun Trpit?
24 ¶ Upeh tul Prniseuk kanontumowat, man-
tu keikitowuk, ka su we ko otasakihewrpina-
sen unewi muhimuneton, me rtu natimakot Per-
nsepapun okema muhimuneton.
25 Hesus tul okikrntan rnrntuminit, mantu
tul okeinan, Rntuhif su ewi okemaowin puka-
nrnintisomukuk, tupunaheitisomukut; kuer rntu-
hif otrnawun kuer wekewamun pukanrnintiso-
mukuk, kawe taweskewaseno‘.
26 Kuer khelpin uwi muhimuneto sakihewr-
pinat unewi muhimuneton, wen tupukanrnintiso;
anen tul na krile weskewutenekepu ewi otoke-
maowin?
27 Khelpin nen uwi Pernsepup nueatumuwe-
kwr‘ usakihewrpinukwa ukewi muhimunetok,
wrnrnun tul kenehanisewak nueatumakowahin
usakihewrpinawat? Me su ukewi krtepakoni-
nrkok.
28 Khelpin tul Ohepamun Kelrmuneto onhi

sakihewrpinukwa muhimunetok, me su hiotisi-
koerk Kelrmuneto otokemaowin.
29 Anel kuer krile klkitopu uweu hipentikrt
uwi mrlkuwisit unini owekewamif, himukumat
unewi otaeaemeni, mertu nitum minhimupenat
unewi mrlkuwisinihin uninewun? me tul upe
himukumapu otaeaemene owekewamenif.
30 Wen wahewesik nempukanrnemik; kuer
wen maeawunhihikr natamawisik suswrwrpi-
nekr nifohe.
31 ¶ Umpr mantu su ketininim, Kukenu pu-
kan rle muhiilewrpisehik, kuer rle pukwunota-
kosehik tumenuwelawrnemawuk; wen tul krpu-
kwunumat Kelrmuneton Ohepamini kawe tum-
enuwelawrnimase.
32 Kuer wrkwrnetik krmusomakwr Wrkwi-
simiminhin uninewun tumenuwelawrnema; wr-
kwrnitik tul krmusomakwr Kelrmuneton Ohe-
pamini, kawe tumenuwelawrnimase mantupe
ukif, ka kuer upeh keilkwa ukewuf.
33 Konema ketaoleawametik kwaeuk kuer hi-
mehimewit kwaeuk; konema kuer ketaoleawa
muhi metik, kuer himuhimehimewit: me su wr-
nhi kikrntakosit metik, rle mehimewit.
34 O kenrpikof puonhi aeankrpematiserk, ane
krile kwlkitoerk, umuhiilewrpiserk, kwaeuk
wetulintumrk krko. Rnulkenrk ma ewi otr, me
rketomukuk ewi oton.
35 Kwaeuk unini peonhekenini kwrnahewu-
ninik otrif peonhimahamukutini kwaeuk krko;
kuer muhi unini peonhikinini muhiuewil otrif
peonhimahamukutini muhi krko.

36 Mantu tul ketininim, Rntuhif wanuheke-
wunimowin uninewuk rkitowat, upeh tepakone-
wrwekelikuk tuwekwaeukwlkuwawuk.
37 Me su unewi kekekitowinun kronhi me-
no enrntakoseun; me kuer unewi kekekitow-
inun kronhi nanepomikoeun.
38 ¶ Metul anint olepeikrweninewuk, kuer
Prniseuk mantu okeinawan, Ukenoumakrweni-
ni newewapuntana su ewi kemumantawunoke-
win.
39 Okekunonan tul, mantu kainat, Muhiile-
wrpisewinif kuer pilekwatisewinif peonhi aeani-
kr pematisehik onuntuwrntanawa wewapuntu-
mowat mumantawunokewin: ka tul we kunukr'
mumantawunokewin tumenasewuk; mertu uwi
omumantawunokewin Honus kanekanahemot.
40 Honus su kaile aeat niso kelik kuer niso
tipik ulewi khikeko omisutaf, me su kuer we
Wrkwisemint unini krile aeat nisokelik kuer
niso tipik ulotrewaf ewi uki.
41 Ukewi Ninepe tule uninewuk tepakonitif oku-
wehipusikwemawan unontu peaeanikr pematisi-
nihin, okuanuwrnimawan tul; keminhinuwrern-
tumok ma wenuwa ewi ukekukekimikowat une-
wi Honusun; pinu tul uwulemr' upetrntakosi
mantupe reat, rpetrntakosit we uwi Honus.
42 Lawunof tule okemakwr tepakonetif oku-
wehipusikweman unontu peaeanikr pematisini-
hin, okuanuwrniman tul, khiwasuwrkumik su
we kepeonhepa uwenontuf ewi onepwakawin uwi
Sanumun; pinu tul uwulemr upetrntakosi man-
tupe reat, rpetrntakosit we uwi Sanumun.

43 Upeh su uwi wanisit muneto kasakufin uninewun weeuwinif, prfokumikanik pupamosr, nintuwapuntuf unwrpewin; ka tul omukusen.
44 Me tul rkitot, Ntuwah su nifupiskape ulewi newekewamif kapeonhe sakuma; upeh tul trkwlif omukan pililikwutrnik, kuer hekutaekatrnik, kuer ko nunainikatrnik.
45 Unemahat tul, otuneaeawan nelwaswe prkanisinihin muneton, uwulemr' muhuaeawilun wen tul wewe rlewrpisit, me tul rle pentikrwat, utawat tul ulewi: ewi ilkwr'eaf rlewrpisit uwi unini khiuwulemr' tul nilwunatisi rlewrpisepu wena nitum. Me su mantu nasap krilewrpisewat ukontu pemuhi aeanekah pematisehik.
46 ¶ Mrkwa tulikunonat unewi unilinaprn, pinu, okulewun kuer wekanisun ukwuhieue kenepuwewun, unintuwrnimikot uwekunonikot.
47 Prlik tul owentumakon, Pinu. kekuli kuer kekanisuk nepuwewuk ukwuhif, kenuntuwrnimikok uwekunonikwa.
48 Mantu tul okeinan unewi kawentumakohin, Wrnrl nefuli? Wrnrntul kuer ukewi nekanisuk?
49 Keile lepinikrni tul wuti unukrea ulaeanit unewi rkenoumawahin, mantu tul keikito, Wapumik nifuli kuer nekanisuk.
50 Wrkwrnitik su krilihekrkwr' ewi otenrntumowin Nos ulpimif reat, me su uwi nekanis, kuer ntuwrma, kuer nifuli.

HRPTU XIII.

1 Meko ewi kelikuk kesakuf Hesus ulewi we-
kewamif, kewuwrnupi tul ulewi tutiprw khikumif.
2 Kekehipatenowuk tul kemawunheitewat
ulewi ulaeat, nintuwa tul kepose napkwanif,
keowrnupi; kukenu tul ukewi maeawunheitehik
kenepuwewuk tuteprw.
3 Nepenu tul iko krko okeinan awrhekrwinif,
mantu kainat, Pinu, ketikrwenini kepupa suswr-
wrpinekr kitikrt:
4 Upeh kasuswrwrpinikrt, anint keupufisinon
maeawomekun, penrle‘uk tul kepeilisrwuk, ke-
mamifuanawan tul.
5 Anint kuer keupufesinon usinikak nifohe;
kakwrh aeaseno uki: wrwep tul kepesakukenon,
anel kawe kupukukumekassino ewi uki.
6 Upeh tul pumoksrt uwi kesis kehaketrnon;
unil kawe ohepekawuseno; me tul kaile nepwa-
lketrk.
7 Anint kuer keupufesinon mrkwr menrsuka-
wul; kesakukewuk tul menrsukawulek, okenif-
opemukilkanawan tul.
8 Anint tul keupufesinon kwaeuk ukif; ke-
mehimewunon tul; anint nifotwak tuso meneka-
newunon, anint kuer nifotwasimitunu tuso mene-
kanewunon, anint kuer nisimetunu tuso meneka-
newunon.
9 Wrkwrntik wrtuwukakwr‘ hinontuf, mano-
wen tunontum.
10 ¶ Ukewi tul rkenoumoinhik kepeilawuk,

mantu tul okeinawan, Anel wena ulilikunonutwa
awrhekrwinif?
11 Mantu tul okeinan, Anel, kekemenikom
su kenuwa wekekrntumrk krkrntakwusinok ul-
pimif tule okemaowin; wenuwa tul ukontu, ka
menasewuk.
12 Wrkwrntik su reamokwr‘, me su uwi kr-
menint, uwulemr‘ tul nepenu hiaeaf; wrkwrntik
tul kuer reasekwr‘ tumukuma ewi reaf.
13 Me su ewi awrhekrwinif wrnhi kunonu-
kwa; ano enapewat ka wapsewuk, kuer uweno-
ntumowat ka nontusewuk, ka kuer nisitotusewuk.
14 Me su ukewi wrnhi trpwrmukuk onekana-
hemowin uwi Esreus, mantu keiketot, Wrnhi
nontumif ketuonhi nontam, ka tul kenisetotusem;
kuer wrnhi enapif ketuonhi enapim, ka tul ke-
nisetuwinusenawa:
15 Ukontu su unilinaprk otrewan nepokika-
momukutinewun, kuer otuwukawan kitimemuk-
utinewun wenontumowat, kuer kepusufwapewuk,
hionhi weka wapesikwa olke‘likowaf, kuer hion-
hi nontusikwa otuwukawaf kuer hionhi nisitotu-
sikwa otrewaf, kuer hionhi kwrkekapuwesikwa,
kuer hionhi nohemoasewukwa.
16 Kenuwa tul we lawrntakwuton kelke‘lik-
owan, ewi uwapemukuk, kuer ketuwukawan
unontumomukuk.
17 Krkrti su ketininim, Nepenu nekanahemo-
weninewuk, kuer nepwakaweninewuk okenun-
tuwrntanawa wewapuntumowat waeapuntumrk,
katul okewapuntusenawa; kuer wenontumowat
nwantumrk, katul okenontusenawa.

18 ¶ Nontumok tul awrhekrf ewi kitikrwenini.

19 ¶ Upeh uweu nwantufin okemaowin oke-
ketowin, ka tul iko nesitotusik, me tul peilat uwi
mrhiilewrpisit, mukumat ewi kasuswrwrpinumo-
wemint otrenif. Me su uwi kaaeaf menikan
maeawomekun kaupufisininik.

20 Uwı tul wen kaaeaf menikan usinikaf kau-
pufisininik, me su uwi nwantuf ewi ikitowin; wr-
wep tul iko rlkwa papinrnimot ototapinan.

21 Ka tul we ohepikawisi, wrnepik tul rtu af-
wamisi, pama tul upeh ewi kekitowin wrnhi
moklkamukuk mukolkatrntumowin konima kuer
kotukeitewin, me tul pehenuk petakositrlif.

22 Kuer uwi kaaeaf menikan mrkwr menr-
sukawul kaupufisininik, me su nwantuf ewi ikito-
win, ontumrntuf tul ewi uki, kuer waerlintewin
ewi kehitipinuwrwisewin onufopemukilkanawa
ewi ikitowin, ka tul mehimewise.

23 Wen tul kaaeaf menikan kwaeuk ukif ka-
upufisininik, me su uwi nwantuf ewi ikitowin,
kuer nrsitotuf, kuer we mehimewi, anint nifot-
wak tuso menikanewunon, anint kuer nifotwa-
simitunu, anint kuer nisimitunu.

24 ¶ Menuwa prlik awrhekrwin okepukitinu-
muwan, mantu keikito, Ulpimif tule okemaowin,
mantu rnrntakwuk, tipilko unini suswrwrpinuf
kwaeuk menikan okitikanif.

25 Mrkwa tul ukewi uninewuk nepawat nrl-
krnimikohin kepesuswrwrpinamini muhi melulk
omenikan ulewi opukwrlikasimif, kenemaha tul.

26 Upeh tul saeakukemukuk, kuer pemehim-

ewuf, kepenakwuton tul kuer we uniwi muhi me-
lulkon.
27 Uwi tul trprntuf wekewam otolkinekemun
mantu okepe ile kukwrhimikon, Trprnimeun,
ka na we kwaeuk menikan kekesuswrwrpinusen
kekitikanif? Anepe tul puonhikif muhi melulk?
28 Mantu tul okeinan, Nrlkrnifrt su mantu
keilihikr. Otolkinekemun mantu okeikon, Ke-
nuntuwrnimemi na wewumawuntonumaf?
29 Mantu tul keikito, Ka, mrkwa pemema-
wuntonumrk unewi muhi melulkon ketatukopu-
kwakohepekrpetonawa konima kuer we ewi pu-
kwrlikunulk.
30 Mano nreel tumahekinon nunal iko hipul-
kwulkelumif; upeh tul pulkwulkilikrf, mantu
nifuinak krpulkwulkilekrhik, Mawuntonumok
nitum unewi muhi melulkon, kuer okwukopetok
hihakisumrk, mawuntonumok tul we ewi pukwr-
likas nempukuntaikrwikumikof.
31 ¶ Menuwa prlik awrhikrwin okewentumo-
wan, mantu kaikitot, Ulpimif tule okemaowin
mantu enrntakwut prlikominuk umenikaniwuf
ewi mustut kakitikatuf uwi unini ulewi okitikanif.
32 Me su ewi apihi rkaheminukuk rntuhif
menikanun; upe tul netawikif uwulemr' muful-
kut rntuhif unewi melulkon, krkupe tul iko me-
tikowun, metul ulewi utikwunewinit upeukoso-
wat ukewi pinrleuk.
33 ¶ Menuwa prlik awrhekrwin okewentum-
owan, Ulpimif tule okemaowin mantu enrntak-
wut, tepilko ompehesihekun kaotapinuf uwi uk-

wr, kekkitot tul niswr tepaikun napani, nunal
kukenu ompehisininik.
34 Kukenu su unontu Hesus okewentumowan
awrhekrwinun unewi maeawunheitinihin. Awr-
hikrsik tul kawe okekunonasen.
35 Me tul trpwrwinewuf kaikitot uwi nakan-
ahimot, mantu keikitot, Nefunisakonan nenton
awrhekrwinif, nefutepatotanun tul unewi kemoh
kapekunuwrnhikatrkin pauko pematuk ewi uki.
36 ¶ Hesus tul okemaheinalawan unewi ma-
eawunheitinihin, kepentikr tul wekewamif; rke-
noumuwahin tul okepenaskakon, mantu tul oke-
ikon, Wentumuwelinaf su ewi awrhekrwin une-
wi muhi melulkon ulewi kitikanif.
37 Mantu tul okeinan, Uwi su kasuswrwrpi-
nuf ewi kwaeuk menikan, me uwi Wrkwisimint
unini.
38 Ewi tul kitikan me ewi uki; ewi tul kwa-
euk menikan me ukewi wrnehanesimikohik ewi
okemaowin; unewi tul muhi melulkon me uke-
wi wrnehanisimikohik unewi muhueuawilun:
39 Uwi tul nrlkrnifrt kasuswrwrpinuf unewi,
me uwi muhimuneto; ewi tul pulkwulkilekrf, me
ewi hiulkwa ukewuf; kuer ukewi prlkwulkilekr-
hik, me ukewi melinuwrk.
40 Rle mawuntonikatrk unewi muhimelulkon,
kuer uhakisekatrk ulewi ulkotrf; me su ewi kri-
lewrpuk upe ulkwa ukiwuf.
41 Uwi Wrkwisimint unini okupemahenalo-
wan unewi omilinuwrmun, okupemawuntona-
wan tul ulewi otokemaowinif misotrkrko krpisif-
in, kuer tul unewi mrhiilihikrnihin.

42 Okupukinawan tul ulewi ulkotr keposik-
unif, me tul ulewi krtule aealkwrwat, kuer krtu-
le matwreapitrlinowat.
43 Me tul upe ukewi kwaeuk rlewrpisihik ke-
sisof hiilewasreasewat ulewi Osewan otokemao-
wininif. Wrkwrntik wrtowukakwr' hinontuf,
mano tunontum.
44 ¶ Menuwa, ulpimif tule okemaowin enrn-
takwut tepilko krhiupetrntakwuk kukihikatrk
kitikanif; upeh uwi unini mukuf okukiton, kihi-
papenrnimo tul, owuutawrnun tul kukenu otaeu-
emun uwekelpinutot ewi kitikan.
45 ¶ Menuwa, ulpimif tule okemaowin enrn-
takwut tepilko uwi utawrwenini pupanintuwap-
untuf kwrnahiwuninik mekisreue:
46 Uwi upeh prlik kamukuf mekisreue kehi-
unukintrni, okewuutawrnun kukenu unewi ota-
euemun, okekelpinuton tul.
47 Menuwa, ulpimif tule okemaowin enrnta-
kwut tipilko usup kepukopewrpinekasot khiku-
mif, kemawuntonintwa tul unoh rlenakosihik.
48 Upeh tul kamolkenrt okeukwapenawan
titiprw, keowrnupewat okemawuntonawan kwr-
nahiwinihin otutasowinewaf tul okeusawan, oke-
wrpinawan tul maeanatisinihin.
49 Me su krilewrpuk ilkwa ukewuf: melinu-
wrk okupepukrwrpinawan unewi krkepatisinihin
ulaeanit unewi nrpwakanihin.
50 Okuupukinawan tul ulkotr keposikunif;—
me tul ulewi krtule aealikwrf kuer krtule mum-
utwreapitrlinif.

51 Hesus tul mantu okeinan, Kenesitotana-
wan na kukenu unontu? mantu okeinawan, R'
Trprnimeaf.

52 Mantu tul okeinan, Anel, kukenu su tul
rntuhewat olepeikrweninewuk rkenoumuwinhik
ewi ulpimif tule okemaowin, metepilko rnrntak-
wusit uwi unini wekewam trprntuf, peonhi saki-
hitot otusunhikowinif olkaeuen kuer krtreuen.

53 ¶ Mantu tul keilewrput, upeh Hesus kake-
le awrhekrt, kenemaha.

54 Upeh tul katukwilif ulewi otuntunukewin-
if, okekukenoumowan ulewi otunumerwikumik-
onif, krkupe tul kemamkatrntumok, mantu tul
keikitouk, Anepel wrntinuf mapa ewi nepwaka-
win, kuer unewi kehiunokewinun?

55 Ka na we me mapa olekrwenini okwisun?
ka na kuer okulewun ilinekasosewun Mrne? ku-
er wekanisun Hrms, kuer Hosus, kuer Srmun,
kuer Hotus?

56 Kuer unewi otuwrman, ka na we kukenu
kewehe tunukemikosenanik? Anepe tul etik
wrntenuf mapa kukenu unontu?

57 Okepisokrlinenawan tul, Hesus tul mantu
okeinan, Nakanahimot kawe kepwa kehiupetrn-
imasi, mertu rntunuket kuer owekewamif.

58 Ka tul we nepenu kemumanta unokese ul-
ewi, anel kawe utrpwrernimikosen.

HRPTU XIV.

1 Me tul ewi upe ukenontuf uwi okema, Rnut
rlinekasot, rlewrpisinit unewi Hesusun,

2 Mantu okeinan unewi otolkinekemun, Me su mapa Han Krntapekinewrt, nepowinif su keonhi onilka, me wrnhi kehimumantawunoket uwapuntuewrt ewi weuw.

3 Uwi ma Rnut ketukonakopu Hanun, kuer ketukopinakopu, kuer kekepakowakopu, me unewi wekanreun Pinipun wewini Rnoteus ilinekasowun kaonhiat.

4 Han mantu keinakopu, Kawe kwaeuk ketilihikrse uweweweeun uwi.

5 Upeh tul we ko krkenisakopunr‘ kekwsakopu unewi krhemawunheitinihin, anel nakanahimot keinrnimawakopu.

6 Upeh tul uwi Rnut onekewe kelikom reamowint okenemekakon unewi Rnoteus otanun rnasumupit, okemenonuwrikon tul uwi Rnut.

7 Me tul ewi kaonhi wentumowat Kelrmunneton oketukowawenan krkrti ko uwemenat wrkotokwrnetik wantotumakokwr‘.

8 Uwi tul ukwr keila okeukinoumakon tul okulewun, mantu weikitot, Melilin su mantupe onakunif Han Krntapekinewrt ontip.

9 Okema tul kekesatrntum; ewi tul Kelrmuneton ketukowawenat, kuer unewi kawetupumikohin ukenontakot, me tul ewi nintuwa kaonhi ikitot himenimint.

10 Keunoke tul wewukelkekwromint unewi Hanun kepakootewikumikof.

11 Ontip tul kepehikatr onakunif, uwi tul olkinekukwr kepemena; okepetuwan tul okulewun.

12 Rkenoumowahin okepenatakon ewi we-
euw, kenufwaumenit tul, okewuwentumowawan
tul unewi Hesusun.
13 Upeh Hesus kanontuf kepose napkwanif
pukwuhe'ue' nilikr keila. Upeh tul kanontum-
owat ukewi unilinaprk, ototrnuwewaf okeon-
hi nopenunikon pemosrnit.
14 Hesus tul rnemahat okewapuman unewi
krhimawunheitinihin, okekitimakrniman tul, ku-
er okenohimoan unewi aeakosinihin.
15 ¶ Upeh wrnakwlinik okepenasikakon une-
wi rkenoumuwahin, mantu tul okeikon, Pukwut-
ukumik su mantupe, kuer laeikwu onakwli, ma-
henalo ukontu mueawunheitihik hiweilawat otr-
nuwr'sif hikelpinutowat wamehewat.
16 Hesus tul mantu okeinan, Kawe tumaha-
sewuk; menik krmehiwat.
17 Mantu tul okeikon, Nanun rtu pukwrlikun-
un ketaeananin mantupe, nel kuer kekoeuk.
18 Mantu tul keikito, Petuwilik.
19 Okeinan tul umelulkokanik uwenumutu-
penit unewi krhe mawunheitinihin, okeotapinan-
un tul unewi nanun pukwrlikunun, kuer unewi
nel kekoeun, keenape tul ulpimif, kelawrntuf ku-
er kepekopitot, okeeninumowan tul unewi rke-
noumuwahin unewi pukwrlikunun, kuer we tul
ukewi rkenoumuwinhik okeeninumowawan une-
wi krhimawunheitinihin.
20 Kukenu kewesinewuk, ketrpsinewuk ku-
er; okemawuntonanawa tul ewi kailkwuntumo-
wint metaswi uli nel kokupinakunun kemolkinr-
non.

21 Ukewi tul kawesinihik nanif metaswak
ketuhewukopu ukewi uninewuk; ukwrwuk tul
kawe ketukwukinhekasosewuk, upenoheuk kuer.
22 ¶ Wrwep tul Hesus okeinan unewi rkeno-
umuwahin uweposinit napkwanif wenenekaninit
wuti ukamif, mrkwa wen umahenalowat unewi
krhe mawunheitinihin.
23 Upeh tul kamahenalowat krhe mawunhe-
itinihin, keila okitaki nilikr weunumeat; upe
tul trpikutinik nilikr ulewi ketunisi.
24 Ewi tul napkwan laeikwu apetuwukam
netunisemukutokopu kihikumif nepupamiwrpuuf,
onhilkuwuanukwutinikopu.
25 Rhewuk tul Hesus kepemosr okitipek un-
askuwat.
26 Upeh tul ukewi rkenoumuwinhik waeapu-
mawat pemosrnit okitipek kesrkisewuk, mantu
keikitowuk, Hepue su mapa, keaealkwrwuk uk-
wsawat.
27 Wrwep tul Hesus mantu okeinan, Onan-
ikosik, nen kwlu, krko srkisikako.
28 Petu tul okekunonan, mantu okeinan, Tr-
prnimeaf, Khelpin su ken aeaowunr' nintomilin
hinaskona ulewi nipef.
29 Mantu tul okeikon, Wepemahan. Upeh
tul uwi Petu kanesantuwrt ulewi napkwanif, ke-
emosr okitipek ulilat Hesus.
30 Upeh tul wueapuntuf ewi ukehimutwrea-
nemutinik kesrkisi; me kuer upe uwenekosapet
keaealkwr, mantu keikito, Trprnimeun, krskon-
ilin.

31 Wrwep tul Hesus kelepinikrni, okeotapin-
an, mantu tul okeinan, Opufe taerpwrerntumun,
anelwena ukeanuwrnimoeun?
32 Upeh tul kaposewat ulewi napkwanif, ke-
ponanimut.
33 Ukewi tul napkwanif reahik okepeohihef-
wunetuwawan, mantu tul keikitouk, Krkrti su
ketao ken Okwisun Kelrmuneto.
34 Upeh tul kanekupawat keneilawuk ulewi
Hrnrsrnut ukif.
35 Upeh tul ukewi uninewuk ulewi rntunuke-
hik krkrnimawat ulaeanit, kemaheeahimouk ku-
kenu kewetakumik, okepetuwawan tul kukenu
unewi aeakosinihin.
36 Okenintotumowawan tul kunukr‘ ko na
uwetafenumowawat ututepekwatrnik ewi rkwe-
nit; minik tul iko katafinumowat, kwaeuk keno-
himowuk.

HRPTU XV.

1 Me tul upeh ukepenaskuwawat Hesusun u-
kewi Olepeikrweninewuk, kuer Prniseuk Heno-
srnumif rntunukehik, mantu keikitowuk,
2 Anelwena ukewi rkenoumuwuhik upekopi-
towat kapeilekukekwrnit ketukewrseeminanin?
Kawe keseninhesewuk upeh wawesinewahin.
3 Mantu tul okeinan, Anel wena kuer kenuwa
utrpwrtowrkwa ketukewrseimewak me wrnhi
pekopetoerk okukekwrwin Kelrmuneto?
4 Kelrmuneto kekukekwr, mantu keikito,
Kehiupetrnim kos, kuer kekuli, kuer Krmałipe-

menat osun kuer okulewun, mano wen krkrti tu-
nepo.
5 Kenuwa tul mantu ketikitom, Wrkwrntik
su krenakwr' osun, konema kuer okulewun, Me
su ukemekewrea kronhi kunuwrniminukokupu;
6 Kuer krkihiupetrnimasik osun kuer okule-
wun, kawe tuanuwrntakosise. Wrkotokwrnelrif
tul ketotanawa ewi Kelrmuneto okukekwrwin ul-
ewi ketasokanewaf.
7 Rnumeakasoerk, kwaeuk su uwi Esreus ke-
kenekanatotumakowa, mantu keikitot;
8 Ukontu unilinaprk nempenasikakok prlo
ulewi otoniwaf, kuer nifihiupetrnimikok ulewi
okihiton; unewi tul otrewan wasu nifohi aean-
ewun.
9 Ka nifotino inaputusino unumertuwewat,
mrkwa ulkenomakrwat okukekwrwinewan uni-
newuk, me ewi kwaeuk unumerwin ulikitowat.
10 ¶ Okentoman tul unewi maeawunheitini-
hin, mantu okeinan, Pisintumok, kuer nisitotu-
mok.
11 Kawe ewi otonif wrnhi lakumot unini
oweneikosen, ewi su rtu otonif peonhi sakisikan-
ik unini oweneikon.
12 Kepeilawun tul unewi rkenoumuwahin,
mantu tul okeikon, Kekikrntan na ewi ukepiso-
krlinowat ukewi Prniseuk upeh kanontumowat
ewi kaikitoeun?
13 Okekunonan tul, mantu okeinan, Rntuhif
su saeakukek uwi Nos ulpimif reat kaketikatu'sik
tupukwakohepekrpihekatr.

14 Poneik su ukewi; kukepefwrwuk sukape-
kinawat krkepefwrnihin. Kelpin su krkepefwrt
sukapekinat krkepefwrnihin, nreel tupufilinok
wanikatrnik.
15 Petu tul okekunonan, mantu okeinan, Wr-
wrni wentumuwilinaf mantu awrhekrwin.
16 Hesus tul mantu keikito, Kuer kenuwa na
kamuli kenisitotusem?
17 Ka nufwunu kenuwa kreapi kenisitotu'sem
ewi wrkotokwrntik pantikrmukuk otonif ilamu-
kut omisutaf, kuer sakihewrpinekatrk nifohe?
18 Unontu su rtu otonif paonhisakisekanikin,
otrif peonhipamukutinewun, me unewi waneik-
ohin uwi unini.
19 Me ma ulewi otrif peo'sikamukutinik
muhienrntumowinun, nisitewinun, wawunilka'e-
winun, kemotilkewinun, kenuwilkewinun, puk-
wunowetakosewinun.
20 Me su unewi waneikohin uwi unini; ewi
tul wesinif hipwa keseninhef, kawe oweneikosen
uwi unini.
21 ¶ Hesus tul kenemaha, keila tul unukrku-
mik Taeuif kuer Saetunif.
22 Pinu tul Krnunif tule ukwr kepeonhipa
ulewi nukkrea, okepepakimikon, mantu okeikon,
Kitimakrnimilin O Trprnimeun, wrkwisimik
Trpit, nentanis okehikotukeikon unewi muhimu-
neton.
23 Ka tul kunukr' okekunonasen. Rkenou-
mowahin tul kepeilawun, mantu tul okeikon,
Mahenaluw, kemokuwanikona.
24 Okekunonan tul, mantu keikito, Kawe

uweu nempeonhiilenaluukose, mertu wrnilifik mantaniluk owekewamif Iseun.
25 Okepeohihefwunitakon tul, mantu okeikon, Trprnimeun, natumuwilin.
26 Okekunonan tul, mantu keikito, Ka su we kwaeuk uweutapinumuwintwa upinoheuk mahiwat, tulupuketumuwintwa unimok.
27 Mantu tul otikon, Krkrti Trprnimeun; anel, unimok su omehinawa pawrlkanik pruntukotrnik owesinewakuninif trprnimikowahin.
28 Hesus tul okenukwrtuwan, mantu okeinan, O ukwr, khiupetrntakwut ketrpwrerntumowin; rnrntumun me krilewrpuk. Me tul ewi upe kenohimonit unewi otanun.
29 ¶ Hesus tul keonhi maha, keila tul heke Krnine khikumif, wuhiwif tul keila, keowrnupi tul ulewi.
30 Krhi mawunheitinihin tul okepeotisikon okepenawan tul unewi mrmakikatrnihin, krkepefwrnihin, krkepunukwrnihin, kalkelkinikrnihin, kuer nepenu prkanisinihin, okeupukinawan tul ulewi ositanif Hesusun, okenohemoan tul.
31 Kekhimamkatrntumok tul ukewi maeawunheitehik upeh waeapumawat unewi krkepunukwrnihin ukeketonit, kalkelkinikrnehin kuer ukkaeuntuwisenit, mrmakekatrnihin kuer upemosrnit, kuer krkepifwrnihin uwapenit; okemekonawrernimawan tul Iseunun Okelrmunetomiri.
32 Hesus tul okenintoman rkenoumowahin, mantu tul okeinan, Neluwrnimak su ukontu mreawunheitihik, anel wenuwa pinr newehewikok

laeikwu nisokelik, ka tul krko omehsenawa; kawe nifumahenalowasek upukutrwat, konema su nifohe tanenontr anuwitowuk.

33 Rkenoumowahin tul mantu okeikon, Anepetul mantupe krontenamifepu mehim ulontu nunumitikwaki hiwesinewapu ukontu krhimawunheitihik?

34 Hesus tul mantu okeinan, Anel minik rtoerk pukwrlikunun? Mantu tul okeikon, Nelwaswi, petul pufe kekosuk

35 Metul keinat unewi maeawunheitinihin uwenumutupenit mitulkukumik.

36 Okeotapinanun tul unewi nelwaswi pukwrlikunun, kuer unewi kekoeun, kemamoeuwrt okepekopitonun, okemenan tul rkenoumowahin, me tul ukewi rhenoumuwinhik kemenawt unewi maeawunheitinihin.

37 Misotr tul kewesinewuk, ketrpisinewuk; okemawuntonanawan tul unewi pawrlkanikin rlkwsrnikin nelwaswi ukokupinakunun molkin.

38 Ukewi tul kawesinehik newif metaswak uninewuk ketuhewuk, ukwrwuk tul kawe ketukwukinhekasosewuk, upenoheuk kuer.

39 Okemahenaluwan tul unewi maeawunheitinihin, napkwanif tul keposi, kepeila tul Mrktrnr nukrkam.

HRPTU XVI.

1 Ukewi tul Prniseuk kuer Srteoseuk okepekukwrtiprnimawan, uwewapuntaikowat ewi ulpimif tule mumantawunokewin.

2 Okekunonan tul, mantu kainat, Upeh ko
wrnakwlikin mantu ketikitom. Miskwantr, tu-
milukwut.
3 Krkelrpawukukin tul ko; Tumuhikelikut
nofo, miskwantr kuer kulkikapun. O rnume-
rkasoerk, kenisetuwenanawa rnanukwuk ewi
kelik; ka tul nofo mantu rlewrpuk.
4 Ukontu mrhiilewapisehik kuer wueawunil-
kaewehik onuntuwrntanawa ewi mumantawun
okewin; kawe kunukr mumantawunokewin tu-
menasewuk, ewi rtu omumantawunokewin uwi
Honus kanekanahemot; kenemaha tul okenuku-
nan.
5 ¶ Upeh tul unewi rkenoumowahin kanetu-
kwilininit wuti ukamif, kewunekrwakopu pukwr-
likun.
6 Hesus tul mantu okeinan, Afwamesik kuer
ukawapuntumuwik otompehesehekunewa ukewi
Prniseuk kuer ukewi Sateoseuk.
7 Wenuwa tul kekunonitewuk mantu keite-
wuk, Anel, me su etik kepwapetoeuf pukwrli-
kun.
8 Upeh tul Hesus kakkrntuf mantu okeinan,
O pufe taerpwrerntumrk, wrkonrl wrnhi kun-
onitierk ewi kepwapetoerk pukwrlikun?
9 Ka na mule kenisitotusem, ka na kuer ke-
mukwrntusenawan unewi nanun pukwrlikunun
uketrpsrk ukewi nanif mrtaswakosihik, kuer tso
ukokupinakun kamawuntonumrk?
10 Ka na kuer unewi nelwaswe pukwrlikun-
un uketrpsrk ukewi newif mrtaswakosihik, kuer
tso ukokupinakun kamawuntonumrk?

11 Anen tul rle nisitotusewrk? Ka su we ewi
pukwrlikun nentuntulintusen ewi eninukok hiu-
kuwapuntumuwrkwa otompehesihekunewa uke-
wi Prniseuk kuer Srteoseuk.
12 Metul ukenisitotumuwat ewi kawe ko krkr-
ti hiukuwapuntumif ewi pukwrlikun ompihesihe-
kun, ewi su ko otilitwawinewa ukewi Prniseuk
kuer Srteoseuk.
13 Upeh tul katukwilif wuti unukkrkumik
Srsrneu Pinipaif, mantu okeile kukwrhiman rke-
noumowahin, wrnrl ukewi rlehik uninewuk ewe
nen uwi Wrkwisemint unini awea?
14 Mantu tul keikitowuk, Anint su mantu ke-
tikok, me su uwi Han Krntapekinewrt, anint
kuer Enaeus, kuer prkanisihik Hunemaeus, ko-
nema kuer prlik nakanahemopu.
15 Mantu tul okeinan, Wrnrnufwuna kenuwa
rkitoerk awea?
16 Saemun Petu tul okekunonan, mantu oke-
inan, ken su ketuw Knrst, unewi Okwisun uwi
prmatesit Kelrmuneto.
17 Hesus tul okekunonan, mantu okeinan,
Kelawrntakwus Saemun, wrkwsimik Honr; ka
su we ewi weas kuer ewi miskwe kekewapunt-
aikosen mantu, wen rtu Nos ulpimif reat.
18 Nen tul kitinin, ken su ketaw Petu, me tul
mantupe okitapik krtule olitoea nintilitwawin, un-
ewi tul muhiulkotrf tule ilkwantrmun, kawe okul-
akolkusenawa.
19 Kekumenin tul unewi ketapikaikunun wu-
ti ulpimif tule okemaowin; wrkotokwrntik tul kr-

minhimupetowunr ulontu ukif tumihimupihekatr
wuti ulpimif; wrkotokwrntik kuer krapaamowunr
ulontu ukif tuapaikatr wuti ulpimif.
20 Okeafwameman tul unewi rkenoumowahin
uwepwawentumowanit unewi uninewun ewi ula-
wit Hesus uwi Knrst.
21 Metul upeh Hesus waerpe wapuntaat rke-
noumowahin uweilat Henosrnumif, kuer unoh
weile kotukeikot unewi krtisinihin, kuer khisasa-
kewihekrweninewun, kuer olepeikrweninewun,
hinisint tul, kuer hiapihepat nisokelikutinik.
22 Petu tul kemahe anliman, mantu okeinan
Taea Trprnimeun, lawrnintison, kawepapil man-
tu kekutotakose.
23 Kekwrkekapuwe tul, mantu tul okeinan
Petun, Nepikwunaf ilan waanlifreun, kewepiso-
krlkuw; ka su kepupamrntusenun unewi trprn-
tufin Kelrmuneto, unewi rtu trprntumowahin
uninewuk.
24 ¶ Metul kainat Hesus unewi rkenoumowa-
hin, Kelpin uweu wepenopenulit mano tuakon-
wrtatiso, kuer okuotapinan otaletreatikom, kuer
nifunopinunik.
25 Wrkwrntik krwekunuwrntumokwr opema-
tisewin me uwi krwunahtot; wrkwrntik tul nen
kronhi onahtokwr opematisewin me uwi krmukuf.
26 Wrkonrl krinapuhetopu unini kukenu tip-
rntuf mantupe ukif, onahat tul ohepamun? wrkon-
rn tul kuer krmekewrt uwi unini wemrlkwutonat
unewi ohepamun?
27 Wrkwisimint unini tutukwilin okihitwawi-

sewininif Osun; okupewehewikon tul unewi omilinuwrmun; metul ewi upe hitepaumointwa rntuhewat uninewuk kaile unokewat.

28 Krkrti ketininim Anint mantupe nepuwewuk kawe tunontrneposewuk pama kewapumawat unewi Wrkwisimiminhin uninewun petukwilininit otokemaowininif.

HRPTU XVII.

1 Kanifotwaso kelikuk tul Hesus okeninukuwrlkuwan Petun, kuer Hrmsun, kuer wekanrini Hanun, nifohe tul okeilewinan wuhewif.

2 Metul ulewi katule kwrkenakoot rnasumekapuwenit; kesisof tul keile wasreefwr, kuea tul rkwehin uwasreak keile waplkanewun.

3 Pinu tul kaile mumasapewat unewi Mosusun, kuer Enaeusun kukunonanit.

4 Metul Petu kekunonat, mantu tul okeinan unewi Hesusun, Trprnimeun, hikwaeuk su nenuwi mantupe ulaeaeaf kelpin su enrntumun kekuolitumonemi ulontu niswi wekwamun, ken prlik, kuer Mosus prlik, kuer Enaeus prlik.

5 Mrkwa tul iko tunanukitof, pinu, waeasreak anukwut okeukuwatrlkakonawa; pinu tul ulewi anukwutof inwrwin keositakwut, mantu keinitumok, Me su mapa nifwis saeakeuk, mrnonawrit, pesintuwik.

6 Upeh tul ukewi rkenoumowinhik nwantumowat keuhehefwrsrwuk, kuer kekhisrkisewuk.

7 Hesus tul okepetafinan, mantu okeinan, Onilkak, krko srkisikrko.

8 Upeh tul rnapewat ka uweu okewapmase-
wan, mertu Hesusun.
9 Panisakewrwat ulewi wuhewif Hesus oke-
afwameman, mantu okeinan, Krko uweu wentum-
oa krko mantu mumasenumowin, pama uwi Wrk-
wisimint unini nepowinif keonhi onilkat.
10 ¶ Rkenoumowahin tul mantu okeile ku-
kwrhimikon, Wrkonrl wrnhi mantu ikitowat uke-
wi olepeikrweninewuk, Enaeus nitum tutukwilin?
11 Hesus tul mantu okeinan, Enaeus su krk-
rti nitum tutukwilin, kukenu tul krko hiolisitot.
12 Mantu tul ketininim, Enaeus lalaei ketuk-
wilin, katul okekkrnimasewan, rnrnimawat tul o-
ketotuwawan: me tul ko kuer we nasap uwi Wrk-
wisimint unini krilekotukeikot.
13 Me tul ukewi rkenoumoinhik kenesititum-
owat ewi tulemanit unewi Han krntapekinewrt.
14 ¶ Upe tul katukwilinuwat ulewi ulaeanit
unewi maeawunheitinihin, okepenaskakon prlik
uninewun, keohihefwunitakon, kuer mantu okei-
kon,
15 Trprnimeun, kitemakrnim su nifwis, kewu-
natisi, kuer kehinunrkatisi; aeape ulkotrf upufi-
lin, aeape kuer nepef.
16 Nifepetuwak ukewi rkenoumouthik, ka tul
okenohemoasewan.
17 Hesus tul okekunonan, mantu okeinan, O
taerpwrerntusewrk, kuer kukasetumowinif prma-
tiserk; ane upeh rkowehewinukok? ane upeh rk-
owekwuheinukok? petuwilin ulontu.
18 Hesus tul okeilekelekunonan unewi muhi-

muneton, me tul ko kaile sakuminit: me ewi upeh
uwi upenohi ukenohemot.
19 Me tul okepenaskuwawat ukewi rkenoum-
akohik Hesusun nilikr, mantu tul okeikon, Anen-
tul wrnhi pwaklkeufit uwesakihewrpenufit?
20 Hesus tul mantu okeinan, Anel, me su ewi
utrpwrerntusewrk, Krkrti tul mantu ketininim,
kelpin mantu iletrpwrerntumrk prlik mustut men-
kan, mantu wuhew ketaitanawa, Wulti ilan wuti,
me krile ilamukuk; ka tul krko ketapwanuweto-
senawa.
21 Mantu tinowa inapinrwin, kawe tusakumo-
mukusino, mertu unumuaf kuer pwawesinif.
22 ¶ Mrkwa tul aeawat ulewi Krnineif, He-
sus mantu okeinan unewi, uwi Wrkwisimint uni-
ni tupukitinumatinun uninewuk oninhewaf;
23 Okunisawan tul, niso kelikuk tul menuwa
tuonilka. Apihi tul kekesatrntumok ukewi.
24 ¶ Upeh tul katukwilinowat Krpunrumif
ukewi wrtapinufik mreawunhihikatrk lonea oke-
peilanawan newi Petun, mantu tul keinawat, Ka
na we uwi rkenoumonrk mekewrse ewi mawun-
hihikrwin?
25 Anuwisu ikito tul; pama tul kapentikrt we-
kewamif, Hesus hipwa kunonikot mantu okeinan
Anel rnrntumun Saemun? Wrnrnun ukewi
ukif tule okemak wrntinumakowahin ewi ma-
wunhihekrwin? unewi na tipinuwr onehanise-
wan, konema kuer mreutawisinihin?
26 Petu tul mantu okeinan, unewi su mreuta-
wisinihin; Hesus tul mantu okeinan, Ka tul up-
inoheuk pupamrntakosisewuk.

27 Mano nintuwah hiwepehenawrasewufwa, ilan wuti kihikumif, upukitun mekiskun, otapin tul uwi keko nitum krkontumonut; upe tul krtawunopenut kekumukan ulewi prlikwapik lonea; me tul ewi krotapinumun, himenutwa tul ukewi, me tul nen pel ken ewi krmekewreuf.

HRPTU XVIII.

1 Me tul iko ewi upeh kepenaskuwawat ukewi rkenoumoinhik unewi Hesusun, mantu tul okeinawan, Wrnrn tul uwi uwulemr rpetrntakosit ulpimif tule okemaowinif?

2 Hesus tul okeuntoman unewi prpewileinihin upenoheun ulaeat, okenumutupean tul ulewi nawaeue.

3 Mantu tul keikito, Krkrti ketininim, kelpin pwamamenonrntumrk, kuer upenoheif pwailekahrnimoerk, kawe kekupentikrsem ulpimif tule okemaowinif.

4 Wrkwrntik tul krile ukahrnimokwr' rle ukahrnimot mapa upinohe, me su uwi uwulemr rpetrntakosit ulpimif tule okemaowinif.

5 Kuer wrkwrntik krpentikunakwr' prlik unontu tinowun upenoheun nintilinekasowinif, nen iko nepentikunik.

6 Wrkwrntik tul we krpesokrlimakwr' prlik unontu rkaheinihin taerpwrernimemehin, uwulemr takwaeuk wen ewi potakune usin hinapkuf okwrkunaf, kuer wuupukinint nawinh kinwentumak khikumif.

7 ¶ Kukwanisukkumik mantupe ukif ewi up-

isokrlintif:poh su we ko tupeilamukuton unewi pi-
sokrlintewinun, kukwanisukkumik tul uwi unini
patot pisokrlintewin.
8 Umpr, khelpin ewi keninh konema kuer
kesit pisokrlkakoeun kelkilun, nifohe upukitun;
uwulemr takwaeuk pentikreun pematisewinif ke-
lkekatreun kuer kelkenikreun, ewi tul we krile
aeaeumpu ano nelif keninhen kuer nelif kesitun
hiupukinikoeumpu tul wuti kakekr ulkotrf.
9 Kuer kelpin kelke'lik pisokrlkakoeun, khi-
piton, nifohe tul upukitun,uwulemr kwaeuk pen-
tikreun pematisewinif nupunrlke'likwreun, ewi
tul we krile aeaeumpu ano nelif kelke'likon hiu-
pukinikoeumpu wuti namikumik ulkotrf.
10 ¶ Afwamesik su krweanuwrnumasewrk
prlik ukontu rkaheit; mantu su ketininim, Kak-
inik su unewi omilinuwrmewan wuti ulpimif oku-
nuwapumawan ulewi olke'likonif unewi Nosun
ulpimif reat.
11 Uwi Wrkwisimint unini owepekrskonan
unewi wrnatisinihin.
12 Anel rnrntumrk? Kelpin uweu unini nifot-
wak aeawat unewi mantanilun, prlik tul nifohe
peme onilininit, ka na we otanukunasen unewi
lafsimitunu uli lafswi, hiwunintonrwat tul wuhe-
wif unewi kaonilininihin?
13 Kelpin tul mukuwat krkrti ketininim, uwu-
lemr su papenrnimo unewi prlik, unewi tul we
lafsimitunu uli lafswi kaonilisinekon.
14 Me su ewi nasap; kawe otenrnimasen uwi
Kosewa ulpimif reat, unontu prlik rkaheinihin
hinilwunatisinit.

15 ¶ Menuwa, kelpin su uwi kekanis muhito-
tak,nilikr tul wuwentumuw ewi omuhiilihekrwin:
kelpin pesintak, me su hikulkeut uwi kekanis.
16 Kelpin tul pwapisintak, wekwuhewil prlik,
konema kuer nel, me tul ewi krenahemowat uk-
ewi nel, konema kuer ko niswi kronhi kwaeu-
kwsif unewi ikitowinun.
17 Kelpin tul kuer unewi pupamtuwasik, wen-
tumakrn ulewi unumeawinif: kelpin tul iko pupa-
mtuwasik unewi rnumeanehin, mano tul wen ma-
eutawrnim kuer mawunhihikrwenini.
18 Krkrti ketininim. Wrkotokwrntik krmin-
himrntumorkwr ulontu ukif tuminhemrnhikatr
kuer wuti ulpimif; wrkotokwrntik kuer krpukit-
rntumowrkwr ulontu ukif, tupukitrnhikatr kuer
wutr ulpimif.
19 Menuwa su ketininim, Kelpin nel kenuwa,
reel enrntumrk mantupe ukif tutulintumrk krko,
mumantomrk tul, me krtotonrk uwi Nos ulpimif
reat.
20 Tipeetik iko nel, kuer konema niswi ma-
wunheitewat nentilinekasowinif, me ulewi kuer
ne rntunisea nawaeue ulaeawat.
21 ¶ Me tul Petu kepenaskawat, mantu tul ke-
ikito, Trprnimeun, Ane tuhif krwrpinumowuk
muhetotuwit nekanis? Nunal na nelwahif?
22 Hesus tul mantu okeinan, kawe ketiniseno
nunal nelwahif; nunal su ko nelwasimitunu
menik nelwahif.
23 Me su ewi wrnhi enrntakwuk ulpimif tule
okemaowin, tepilko ko kihi okema nrntuwrnimat
unewi otolkinekemun uwetepaumakot,

24 Upeh tul waerpe ukintasot, prlik kepetu-
wa kihimetaswak menik lonea mrsenuumakohin.
25 Krko tunisik watipaikrt, trprnimikohin
otinukimikon uweutawrf, kuer unewi wewun,
kuer otupenoheimun, kuer kukenu reafin, hite-
paikatrnik tul omisenaekun.
26 Unewi tul otolkinekemun me kaile ohihe-
fwunitakot, kekukwrhimikot, mantu okeikon,
Trprnimeun, mano papeilin, kukenu tul kekute-
paumon.
27 Me tul unewi trprnimikohin ukemenuwe-
lawrnimikot, okepukitinikon, okewrpinumakon
tul ewi omisenaekrwin.
28 Me tul uwi wrtolkinekememint ukesakuf,
okemukuwan tul unewi prlik wehe olkineken
nifotwak tuswr linin mrsenumakohin, oketuko-
nan, kuer okeminhiminan okontakunanif, mantu
tul okeinan, Tipuumuwilin minik mrsenuumoeun.
29 Unewi tul wehe olkineken keupukisowun
ositaf, hilawrnimat tul okeikon, mantu ukeikot,
Mano papeilin, kukenu tul kekutepaumon.
30 Katul papil, okewupentikrwrpinan tul ule-
wi kepakwuotewekumikof nunal tul ko wekele-
kakot.
31 Upeh unewi wehi olkinekilun kawapuntu-
minit ewi kailihekrt kekhikesatrntumon, okewu-
wentumowawan tul trprnimikowahin kukenu ewi
kailihekrt.
32 Unewi tul trprnimikowahin upeh kanunto-
mikot mantu okeikon, O krkepatisi olkinekili-
weun, ewi ukenintotumoeun kukenu kekewrpi-
numon kemisinaekrwin.

33 Ka nu kuer ken ketakeile menuweluwr-
nimase uwi kehi olkineki, tepilko kaile lawr-
nimina?
34 Kenilkatisewun unewi trprnimikohin, oke-
pukitirikon tul ulewi ulaeanit unewi nrheweiwr-
nihin, nunal tul ko hikelekasot kukenu ewi me-
nik mrsinaikrt.
35 Me su kuer we nasap uwi ulpimif nintun-
tule Nos krtotonrk, kelpin ulewi ketrewaf pwa-
wrpinumawrkwa kukenu kekanisewak mrhitoto-
nrkok.

HRPTU XIX.

1 Me kailewrpuk upeh Hesus kakele kekitot
keonhi maha ulewi Krnineif, rnetukwilif tul wu-
ti unukkrkumik Hoteuif, ukamif Hatunif.
2 Krhimawunheitinihin okenopenunikon, ule-
wi tul okenohemoan.
3 ¶ Kuer tul ukewi Prniseuk okepenaskawa-
wan wekukwrtiprnimawat, mantu tul okeinawan,
Kwaeuk na tailewrput uweu unini onhi wrpinat
wewun unoh krko?
4 Okekunonan tul mantu okeinan, Kana weka
musinaekunif kewapuntusenawa ewi ukeoleat
waerlkut kaoleat uninewun, kuer ukwrwun?
5 Mantu kaikitot, Me su ewi kronhi nukunat
uwi unini osun, kuer okulewun, himinhimukok-
rt tul unewi wewun, ewi tul unelewat tuprlikwu-
nini weuwewa?
6 Anel, kasu tul kreapi nelisewuk, prlikwuni-
ni su tul ko ewi weuwiwa; ewi suKelrmuneto ka-

nelopetot, kawe ntuwah, unini okupukrwrpinu-
sen.
7 Mantu tul okeinawan, Wrkonr nufwunu
ewi Mosus kaonhi kitot himenint uwi ukwr ole-
peikrf, hiwrpenint tul?
8 Mantu tul okeinan, Mulkuweaeak su unewi
ketrewan, Mosus kekionhi pukitinumakowa ewi
hiwrpinrkwa ukewi keowak; waerlkut tul ewi
kawe ilewrpisinopu.
9 Nen tul ketininim, Wrkwrntik krwrpina-
kwr unewi wewun, kilpin pwawawunilkaewit
uwi ukwr, prkanisinihin tul wewit, omekintan
wawunilkaewin; kuer wrkwrntik krwewekwr
unewi krwrpiniminhin, kuer we wawunilkaewr.
10 Rkenoumowahin tul mantu okeikon, Kel-
pin uweu mantu ilewrpisit unini wewit, ka su
we takwaeuk uwewewit.
11 Mantu tul okeinan, Kawe kukenu otakul-
ketosenawa mantu rkitoerk weilewrpisewat; uk-
ewi rtu maninhik.
12 Anint eonukuf ile nekewuk kaile nekei-
kohik okulewan; kuer anint eonukuf otileiko-
wan uninewun; kuer anint eonukuf otilitonawa
weowewa mantu ulpimif tuli okemaowin wrnhi
totasowat; wrkwrntik krkulkitokwr mano tuil-
ihekr.
13 Me tul ukipetuwint unewi prpeweleinihin
upenoheun ewi uwepukitinuf oninhen weuwinif,
kuer uweunumertumuwat; ukewi tul rkenoum-
oinhik okekenuumoawan.
14 Hesus tul mantu keikito, Mano pukitinik

ukewi prpeweleihik upenoheuk; krko we kenu-
umoakrko wepenaskuwowat; mema ukewi ti-
nouk reahik ulpimif tule okemaowinif.
15 Me tul ukepukitinuf oninhen weuwinif;
kemaha tul.
16 ¶ Pinu tul uweu okepenaskakon, mantu
keikot, Kwaeuk rkenoumakreun, wrkonrl ewi
kwaeuk krilihekrea hiaeama ewi kakekr pema-
tisewin?
17 Mantu tul okeinan, Anel wrnhi ilinekale-
un kwaeuk? Kawe uweu kwaeuk, me rtu prlik
uwi Kelrmuneto: kelpin tul we ko wapentikrwu-
nr ulewi pematisewinif, kunuwrntun unewi kuke-
kwrwinun.
18 Mantu tul okeikon, Anel unewi? Hesus
tul keikito, Krko we niliwrkr; Krko we wa-
wenilkaewikr; Krko we kemotekr; Krko we
kukenuwilkekr;
19 Kihiupetrnim kos, kuer kekuli; kuer, Saki
kehipematisi rle sakeitisoeun.
20 Uwi tul olkinuwr mantu okeinan, Kukenu
unontu me kapeilihekrea rko upenohewea, wrko-
nrl kreapi nwantrilihekrea?
21 Hesus tul okeinan, Kelpin wrwefrsewunr
wuatawrn unewi reaeunin mel tul ukewi krte-
makisihik, me tul hiaeamun ewi kihitipinuwrwise-
win ulpimif, penopenulelin tul.
22 Upeh tul uwi olkinuwr kanontuwat mantu
ukeikitonit, kenemaha, kekhikesatrntum: kihi-
patenutenikopu ewi otipinuwrwisewin.
23 ¶ Metul kainat Hesus rkenoumoahin, Kr-

krti ketininim, ewi krhitipinuwrwisit unini ukawa klkito wepentikrt ulpimif tule okemaowimif.
24 Menuwa su mantu ketininim, Uwulemr tawrnupunisi uwi prkwawukuf hilepanotrt ulewi ulepaeak lapunekas, krilesunukisit tul we uwi krhitwawisit unini wepentikrt otokemaowininif Kelrmuneton.
25 Upeh tul unewi rkenoumowahin nwantakot kekhimamkatrntumon, mantu tul keikitowun, Wrnrnufwunu tul krkrskwet?
26 Hesus tul okekunuwapuman, mantu okeinan, Uninewuk kawe mantu otaklkitosenawa, Kelrmuneto rtu kukenu krko otaklkiton.
27 ¶ Me tul kekunonat Petu, mantu okeinan, Pinu, kukenu krko nenuwi nefenukutana, kekepenopenuninimi tul: Wrkonrl kreaeamaf?
28 Hesus tul mantu okeinan, Krkrti su ketininim, Kenuwa punopenulerk ulewi anh nekeitewinif, upeh Wrkwisimint unini keowrnupit omenowaniko upewinif, kuer kenuwa keku owrnupim metaswe uli nel upewinif, hitepakonrkwa ukewi metaswe uli nel rntuswrwanukisehik Iseunuk.
29 Rntuhewat ukewi kanukutufik owekewamewan, konema kuer wekanrewan, kuer konema otuwrmawan, kuer konema osewan, kuer konema okulewan, kuer konema weowan, kuer konema otupenoheimewan, kuer konema otukemewan, nen iko nentilinekasowinif onhi nukutumowat, okuaeanawa nifotwak menik, kuer okuaeanawa krtunukewat kakekr pematisewinif.
30 Nepenu tul we ukewi nrtumilifik tuilkwrlinok; kuer ukewi rlkwrlifik tunitumilinok.

HRPTU XX.

1 Ewi ulpimif tule okemaowin tipilko unin
trprntuf wekewam unimahat kukelrp wuunona
rnokenihin uweunokenit oluwemini kitikanif.
2 Upeh tul kainat unewi rnokenihin prlik lin-
in uwetipoat nifokelik, okeininaluwan oluwemi-
ni kitikanif.
3 Kemaha menuwa puapetuompukwrk, prk-
anisinihin tul okewapuman unil iko nanepuwe-
nit utantewikumikof.
4 Mantu okeinan, Ilak kuer kenuwa luwem-
ini kitikanif, kwaeuk tul minik krupetrntakwuto-
kwr' kekumeninim. Me tul kaile mahawat.
5 Menuwa kemaha neaokwrnik, kuer aeape-
tokewrsuf, nasap ewi keilihekr.
6 Nifotepaikun hipwa pufilimok menuwa ke-
maha, okemukuwan tul prkanisinihin unila na-
nepuwenit; mantu tul okeinan, Wrkonrl wrnhu-
hekapuwerk mantupe kuprkelik?
7 Mantu tul okeikon, Anel, ka su uweu unini
nentunonikosena. Mantu tul okeinan, Ilak kuer
kenuwa luwemine kitikanif; kwaeuk krupetrn-
takwutokwr' kekuaeanawa.
8 Pama tul upeh trpikuk uwi trprntuf luwem-
ini kitikan mantu okeinan unewi omelinuwrmun,
Untom ukewi rnokehik, tipuw tul; nitumitipuw
uwi ilkwaeaf kawrpunoket, nunal tul iko uwi ka-
nitum unoket.
9 Upeh tul kapeilawat ukewi nifo tepaikun
hipwa pufilimok kaunokehik, rntuhewat prprlik
linin kemenawuk.

10 Upeh tul kapeilawat ukewi nitum kaunon-
nhik nuwunh nepenu nefumenikomi keinrntum-
ɔk; kuer wenuwa tul iko prprlik linin kemena-
vuk.
11 Upeh tul kaotapinumowat, okemintuoma-
van unewi uninewun trprntuminihin wekewam,
12 Mantu keikitouk, Ukontu ilkwah, nifotepai-
xun rtu keunokewuk, tipilko minik kekemenak
ninik kameleaf, nenuwi aeano khiunokeaf kela-
rk kuprkelik.
13 Okekunonan tul unewi prlik, mantu okei-
ıan, Nehe, ka su we kekemuhitoto'seno'; ka na
ve kekeikitoseminapa prlik linin uwetipoona?
14 Otapinun ewi trprntumun, wemahan; ni-
umena mapa ulkwaeaf kaunoket ewi minik ka-
menina.
15 Ka na we takwaeuk rnenrntuma hitotuma
rprntumanin? Me na kwaeuk ulilihikrea wrnhi
manahefwrneun?
16 Me su tul ukewi rlkwrlifik krntumlifik,
kuer ukewi nrtumlifik tuulkwrlinok; nepenu ne-
ntomawuk, pufe tul rtu owrnapumawuk.
17 Hesus tul rnepeskawat ulilawat Henosr-
numif, okepukrwenan unewi metaswe uli nel rk-
enoumuwahin, mantu tul okeinan,
18 Pinu, ketilami wuti Henosrnumif; uwi tul
Wrkwisimint unini tuatantinun ulewi ulaeawat
ukewi sasakewihekaweninewuk kuer ukewi ole-
peikrweninewuk, kuer tunanepoma.
19 Okupukitinumawawan tul unewi mreuta-
wisinihin, okunilepukunheawan, kuer okupulu-

lerwawan, kuer okualetreakowawan; menuwa
tul kenisokelikutinik tuonilka.

20 ¶ Me tul kepenaskakot unewi okulewan
ukewi Srpite onehanisun, okepewehewikon une-
wi nel okwisun, okeohihefwunitakon, ukentu-
wrntumakot krko.

21 Mantu tul okeinan, Wrkonrntul nrntuwrn-
tumun? Mantu tul okeikon, Ikiton ukontu nel
nifwisuk prlik hinumutupit ketrpuninikaf, uwi tul
prlik kenumunhinikaf ketokemaowinif.

22 Hesus tul okekunonan, mantu okeinan, Ka-
su kekkrntusenawa ewi nrntotumrk. Ketakul-
kitonawa na himinikwrerk ewi minikwahkunif
krminikwrea, kuer hikintapekinewrerk ulewi kin-
tapekinitewinif rntule kintapekinewrea? Mantu
tul okeinawan, Nentakulkitona su.

23 Mantu tul okeinan, Krkrti su kekuminik-
wrnawa ewi minikwahkunif krminikwrea, kuer
kekukintapekinewrm ulewi kintapekinitewinif rn-
tule kintapekinewrea; ewi tul wewe hinumutupe-
wat nintrpuninikaf kuer nenumunhinikaf kawe-
nen nintiprntusen himekewrea, mertu ukewi ka-
utwakunikwahin Nos.

24 Upeh tul ukewi metaswe kanontumowat,
okeusitawrnimawan unewi nel wrwekanisinteni-
hin.

25 Hesus tul okeuntoman, mantu keikito, Ke-
kikrntanawa su rnenakonikowat utotakowat oto-
kemamewan ukewi Mreutawisehik, kuer ukewi
krhitwawrntakosehik rle tepakonawat mulkuwi-
sewinif.

26 Kasu tul we kenuwa mantu kekuilewrpis-
isem. Wrkwrntik su kenuwa krkhitwawrntako-
sekwr mano wen kekuomilinuwrmenawa.
27 Kuer wrkwrntik kenuwa krokemawekwr
mano wen kekuunoketakowa.
28 Tipilko uwi Wrkwisimint unini kawe pe-
onhi ilase uwemelinuwrkuntuwint, uwemelinu-
wrkuntakrt, su kuer himekewrt opematisewin
uwemrlkwutonat paeatenonihin.
29 Upe rnemahawat ulewi Hunikoif krhima-
wunheitinihin okenopenunikon.
30 ¶ Pinu tul nel uninewun, krkepefwrnihin ke-
nemutupewun ulewi mueawmekun, upeh tul nw-
antumowat Hesusun upmosrnit, mantu keile pe-
pakewuk, Lawrnimilinaf, O Trprnimeaf, Wrkw-
isimik uwi Trpit.
31 Ukewi tul mreawunheitehik okekenuuma-
wawan uwepesanupenit; rlkum tul ko mantu ke-
ile kihipepakewuk, Lawrnimilinaf O Trprnimeaf
Wrkwisimik uwi Trpit.
32 Hesus tul kenokekapuwe, okeontoman tul
mantu okeinan, Wrkonrl ewi prkosrnimerk hito-
tonukok?
33 Mantu tul okeikon, Trprnimeaf umprkil ni-
lkelikonanin ninsakwunumun.
34 Me tul Hesus kaile lawrnimat, oketafapin-
an; me tul ko kaile enapenit, okenopenunikon tul.

HRPTU XXI.

1 Upeh tul prlo rnetunisewat Henosrnumif, la-
eikwu rnetukwilinuwat Prsprhif, ewi Anipe puk-

wutinaf, me tul keunonat Hesus nel unewi rkenoumowahin.

2 Mantu okeinan, Ilak su ulewi otrnuwrsif alorue reak ulaeaerk, wrwep tul kekumukuwawa krkanwlr krtakopesot, kuer krkanwlrsun owehewan; kekuapowawa tul, kekupetuwim.

3 Kelpin tul uweu krko ininrk, mantu kekuenawa, Trprnimeumifit su onuntoman, me tul ko wrwep krile pukitinat.

4 Kukenu su mantu kekeletam me utrpwrwinewuf ewi kaikitot uwi nakanahemot, mantu ukeikitot.

5 Wentumoik unewi otanun Saeun, Pinu, ketokemam kepenaskak, nokatisi opeuwan krkanwlreun, kuer ponakwlreun, krkanwlr onehansun.

6 Kemahawuk tul ukewi rkenoumuwinhik, keilihekrwat tul ewi Hesus kainat.

7 Okepenawan tul unewi krkanwlreun, kuer unewi ponakwlreun, okepemontuawan tul unewi otaeiemewan; me tul ulewi kenumutupeawat.

8 Krhimawunheitehik tul oketulwrkenanawan unewi otukwewinewan rneinumok mekun; anint tul we okekelkuanawan otikwasewinit unewi metikon, uneupukitowat ulewi mekunaf.

9 Ukewi maeawunheitehik nakanehik, kuer ulkwaeaf prmetunisehik kihiompekisewuk upapenrnimowat, mantu kitowuk, Krskonewrn Wrkwisimik uwi Trpit! Lawrntakwsi uwi trkwilif otunosowinininif Kelrmuneton. Mano ko apihi krskonewrn!

10 Upeh tul katukwilif Henosrnumif, kukenu

ukewi watrtohik keohanemisewuk, mantu keiki-
towuk, Wrnrl mapa?
11 Ukewı tul maeawunheitehik keikitowuk,
Me su mapa Hesus, nekanahemowenini, Nrsrnut
otrnoif wrnhepat, Krnineif rntukok.
12 ¶ Hesus tul kepentikr ulewi Kelrmuneto
okehiunumerwikumikof, okesakihewrpinan tul
kukenu unewi rtawrnehin, kuer unewi kalpinuta-
sonihin ulewi khiunumerwikumikof, kuer okeu-
pemrwrpenanun unewi owesinewakunini unewi
maerlkwutonuminihin lonea, kuer unewi otukwe-
tupewinini ukewi rtawrhik unewi maeuke ome-
men.
13 Mantu tul okeinan, Lalaeu su mantu keo-
lepeikatr, Unumerwukumik tuilinekatr ewi ne-
wekewam; kemotilkewukumikof tul kenuwa ke-
weinunokatanawa.
14 Unewi krkepefwrnihin, kuer unewi trhe-
katrnehin okepenaskakon ulewi khiunumerwuk-
umikof; okenohimoan tul.
15 ¶ Upeh tul ukewi kehisasakewihekrweni-
newuk kuer ukewi olepeikrweninewuk kawapu-
ntumowat ewi kaile mamuntawihekrt, kuer une-
wi upenoheun tule ompekisinit ulewi kihiunum-
erwukumikof mantu ulkitonit, Krskonewrn Wr-
kwisimik uwi Trpit, kekihinilkatisewuk.
16 Mantu tul okeikon, kenontuwakna, rkito-
wat ukontu? Hesus tul mantu okeinan, Rr; Ka
na weka kewapuntusenawa mantu rlepeikatrk
misrnaekunif, Ulewi otonewaf ukewi upenoheuk
kuer nwanihik ketonhi kelton ewi mekonawrern-
tumowin?

17 ¶ Okenukunan tul, keonhi maha ulewi khiotrnuwif, ukeilat ulewi Prsrnrif, kekuprli tul ulewi.

18 Krkelrpawukutinik tul nreap rnipeskat ulilat khiotrnuwif, kepukutr.

19 Upeh tul waeapumat khiluweminukawulen ulewi upemrkunu, okenaskawan, ka tul krko ulewi okemukusen, unepelun rtu; mantu tul okeinan unewi metikon, Kaweka menuwa kekumehimewise. Me tul iko wrwep uwi kehiluweminukawul kaile nepopusot.

20 Upeh tul ukewi rkenoumuwinhik kawapumawat kemamkatrntumok, mantu tul keikitowuk, Anel ikona mapa kehiloweminukawul wrwep rle nepopusot!

21 Hesus tul okekunonan, mantu okeinan, Krkrti ketininim, Kelpin aeamrk ewi trpwrerntumowin, kuer akonwrwrntusewrk, kawe rtu mantu ketailihikrsem katotuwint mapa kehiluweminukawul, me kuer kelpin etumrk mantu wuhiw, Keklkan su, wuupukison wuti kehikumif, me ko ewi krilewrpukepu.

22 Kukenu wrkotokwrntik krko kruntotumowrkwr unumeaerk trpwrerntumrk tul iko, me su ko hiaeamrk.

23 ¶ Upeh tul kapentikrt ulewi kehiunumerwikumikof, unewi kehisasakewihekrweninewun kuer unewi okitisemewan ukewi unilinaprk okepenaskakon mrkwa tule ukinoumakrt, mantu tul okeikon, Anepel wrntinumun mantu rlhikreun? Wrnrl kamenik mantu mulkuwisewin?

24 Hesus tul okekunonan, manta okeinan, Kuer ne su prlik krko kekukukwrhiminim; kelpin tul wentumuwerk, kuer ne kekuwentumonim wrntinuma unontu nentilihekrwinun.

25 Ewi okintapekinewrwin Han, anepel wrnhepamukuk? wuti na ulpimif? konema kuer uninef? Wenuwa tul oketulintanawa, mantu keikitowuk, Kelpin ulpimif ikitoeuf, mantu kekuikona, Anel na hiketrpwrtuwrk?

26 Kelpin tul uninef ikitoeuf kekukosananik unilinaprk; kukenu ma nekanahimowenini otinrnimawan unewi Hanun.

27 Okekunonawan tul unewi Hesusun, mantu okeinawan, Ka su nifikrntusena. Wen tul mantu okeinan, Ka su kuer ne kekuwentumosenonim wrntinuma mantu rlhikrea.

28 ¶ Anel rnrntumrk? Prlik unini kenelewun okwisun, okenaskawan tul unewi srsekisinihin, mantu tul okeinan, Nifwis, wuunoken su nofo kelikuk neluwemini kitikanif.

29 Okekunonikon tul, mantu okeikon, Kawen; pama tul nakuh kekesatrntum, keila tul.

30 Okenaskawan tul kuer unewi rkaheinihin, kuer we me kainat. Okekunonikon tul, mantu okeikon, Nifuila trprnimeun; ka tul keilase.

31 Wrnrl ukewi uneliwat kailihekrt ewi otinrntumoinini osewan? mantu tul okeikon, Uwi su srsekisit. Hesus tul mantu okeinan, krkrti ketininim, ukewi mawunhihekrweninewuk, kuer ukewi wawunilkaeuk nitum tupentikrwuk ulewi Kelrmuneto otokemaowinif, kenuwa tul hipwapentikrerk.

32 Han kekepekukenasikakowa ewi kwaeuk ilewrpisewin, ka tul keketrpwrernimasewa; ukewi tul mawunhihekrweninewuk kuer ukewi wawunilkaeuk oketrpwrernimawan: kenuwa tul upeh kawapumrk kreapi kakekekesatrntusem hiketrpwrernimrkopu tul.
33 ¶ Pesintumok prkanuk awrhekrwin. Keaeapu su uwi prlik wrwekewamit kakitikatuf ewi luwemini kitikan, kakeweta minhikatuf, kuer kawanikatuf ulewi watule olitot lominapo,kuer kaolitot ewi wekewam rlpanik, okeuwean tul unewi kitikrweninewun; wasu tul kepupamatisi.
34 Hekaeue uwupeh wanitawekif ewi mehim, okeunonan otolkinekemun uweilanit unewi kitikrweninewun hiotapinumowat tul ewi kantawikif:
35 Ukewi tul kitikrweninewuk oketukonawan unewi otolkinekemini, prlik unewi okepululrwawan, kuer prlik okenisawan, kuer tul prlik usinen okewrpotuwawan.
36 Menuwa tul prkrnisinihin okeunonan otolkinekemun, uwulemr tul ketuhewun; me tul ko menuwa nasap katotuwawat unewi.
37 Ulkwaeaf tul okeunonan unewi okwisun, mantu keikito, Okuohawanawan su unewi nifwisun.
38 Upeh tul ukewi kitikrweninewuk waeapumawat unewi okwisini, mantu keitewuk Me su mapa lafopinrt; aw, nisata, kenuwi tul kekutiprntana mantu trprntufepu.
39 Oketukwunawan kuer okesakihewrpinawan ulewi luwemini kitikanif, okenisawan tul.

40 Upeh tul tukwulif uwi trprntuf lowemene
kitikan, anel krtotowat unewi kitikrweninewun?
41 Mantu tul okeikon, Okukukwanisukenu-
nan su unewi muhi uninewun, prkanisinehin tul
unewi kitikrweninewun okuuwean ewi oluweme-
ne kitikan, krmenikohin tul ewi mehim tuhif ne-
tawikininik.
42 Hesus tul mantu okeinan, Ka nu weka
mantu misinaekunif kekewapuntusenawa, Ewi
usin ukewi wrlekrhik aeanuwrntumowat, meiwi
krpenitumisif ulewi poheak? Kelrmuneto su
ewi otilhekrwin; kemamkasapuntana tul.
43 Me su mantu wrnhi ininukok, kekumuk-
umikom ewi otokemaowin uwi Kelrmuneto, hi-
menintwa tul ukewi maeuk unilinaprk, krineuko-
kitohik tul ewi umehimewuf.
44 Wrkwrntik tul krupufelinokwr ulewi us-
inif tupekwlin, kuer wrkwrntik krkilekakokwr
tupukilkekoso.
45 Upeh tul ukewi kehisasakewihekrwenine-
wuk kuer ukewi Prniseuk kanontumowat ota-
wrhekunini, okikrntanawa ewi wenuwa uliko-
wat.
46 Upeh tul watukonawat, okekosawan une-
wi maeawunheitinihin, nakanahemot ma weno-
wa okeinrnimawan.

HRPTU XXII.

1 Hesus tul okekunonan, menuwa mantu oke-
ile wentumowan awrhekrwinif, mantu keikito,
2 Ewi ulpimif tule okemaowin mantu rnrnta-

kwuk, tipilko prlik khiokema kawewkuwat okwisun;

3 Kemahenalawan tul unewi otolkinekemun uwunintomanit unewi wakomawahin; lakwrnimowun tul wepeilanit.

4 Menuwa tul prkanisinihin unewi otolkinekemun okemahenalawan, mantu okeinan, Wentumuw su ukewi wakomukik, Pinu, lalaeu nefekelseton ewi nenawukwr wesinewin; nempilkemuk kuer waninoukik kenisawuk; kukenu krko nifeleta; peilak su newekofrwinif.

5 Wrkotokwrnilrif tul ko okeinrntanawa, kemahawuk tul, prlik ulewi okitikanif kuer prlik rntunutawrt.

6 Ukewi tul kaulkwehik oketukonawan unewi otolkinekemine, okenilepukunhuawan, kuer okenisawan.

7 Upeh tul uwi khiokema kanontakrt, kenlkatisi, okeininalowan tul unewi omekasoweninemun, kewunisanit unewi kanilewrnihin, kuer ukehakisumowawat ewi ototrnuweni.

8 Me tul kainat unewi otolkinekemun, Lalaeu su kekelisin newekofrwin, ukewi tul kawekominhik kawe ketrupetrntakosisewuk.

9 Ilak wuti mekunaf, menik tul ko krmukuwrkwa kekuwekomawak.

10 Metul ukewi wrlkinekeminhik ukeilawat ulewi mekunaf, kukenu tul kemawusomawan menik kamukuwawat, unewi mrhiilewrpisinihin, kuer mrnoilewrpisinihin; me tul na ketrtuhewrt ulewi rntule wekontif.

11 Upeh tul uwi khiokema kapentikrt pewap-
mat unewi kawekomahin, okewapman prlik un-
inewun ulewi ulaeanit ulakwesenik ewi wewko-
tate ukwewin;
12 Mantu tul okeinan, Nehe, anel na ukepe-
ilepentikreun mantupe ulukwisewun ewi wewko-
tate ukwewin? keowanema tul.
13 Metul kainat uwi khiokema unewi otolki-
nekemun, Minhemapenik oninhef kuer ositaf,
mahewenik, wuapukenik tul wuti mrkwr psu-
kelkepik: metul ulewi krtule aealkwrf kuer
krtule mutwreapitrlinof.
14 Nepenu nintomawuk, pufe tul owrnapu-
mawuk.
15 ¶ Me tul ukewutulintumowat ukewi Prnis-
euk ewi waile nukwanawat rle keketonit.
16 Okeinenalowawan tul unewi rkenoumowa-
wahin kuer unewi Rnoteunun mantu wewuinan-
it, Ukenoumakrwenini nifikrntana su utrpwreun,
kuer kwaeuk ulkenoumakreun ewi Kelrmuneto
otilhekrwin, kuer uweu utupatrnimasewut; kama
we uweu ketatukasomase.
17 Wentumuwilinaf rnrntumun? Kwaeuk
na nentailihekrmi menufit tepaumatewin uwi Se-
su, konema kuer ka?
18 Hesus tul okikrntan ewi omuhi ilewrpisi-
winini, mantu tul okeinan, Wrkonrl wrnhi ku-
kwrtiprni merk, rnumeakasoerk?
19 Wapuntailik ewi tipaumatewini lonea.
Prlik linin tul okepetuwawan.
20 Mantu tul okeinan, Wrnrl mapa mrseni-
hekasot kuer rkenuwahupekasot?

21 Mantu tul okeikon, Sesu su. Metul man-
tu ukeinat, Menik su uwi Sesu minik trprntuf;
kuer Kelrmuneto menik minik trprntuf.
22 Upeh tul kanontuwawat kemamkatrntu-
mok, okenukunawan tul kemahawuk.
23 ¶ Metul iko ewi kelikuk kepenaskakot un-
ewi Srteoseun, kakrko apihepawin rkitohik, oke-
kukwrhimikon tul;
24 Mantu okeikon, Ukenomakrwenini, Mosus
mantu keiketo, Kelpin uweu unini nepot pwa-
onehanisit, wekanreun tul otawewini wewun hi-
onehanisitumawat unewi wekanisepunen.
25 Keaeapunek su ulewi ulaeaeaf nelwaswi
wrwekanrintepunek; uwi tul srsekisit, upeh ka-
wewit kenepo, ewi tul onehanisisik, okenukutu-
muwan unewi wekanisun unewi wewun.
26 Me tul ko kuer we uwi prlik kaileaeat,
menuwa tul ko ankah prlik, nunal tul ko kuke-
nu ukewi nelwaswi.
27 Apihi ilkwah tul kuer we kenepo uwi ukwr.
28 Upeh apehepaf wrnrnun tul krwewemiko-
hin unewi nelwaswe? Kukenu ma okewewe-
nawan.
29 Hesus tul okekunonan, mantu okeinan,
Ketuwunilinom su unisitutusewrk misinaekun,
kuer ewi omulkuwisewin Kelrmuneto.
30 Upeh su apehepaf, kawe wewesewuk, ka
kuer wewekuwasewuk, nasap su ko rnrntakosenit
omilinuwrmun uwi Kelrmuneto ulpimif, me ku-
er wenuwa rnrntakosewat.
31 Ewi tul we apihepawat ukewi nrpohik, ka

na kekewapuntusenawa misenaekunif ewi kaininrk uwi Kelrmuneto, mantu keikitot,
32 Nen su nentokelrmunetomemik uwi Rpunrum, kuer nentokelrmunetomemik uwi Rsik, kuer nentokelrmunetomemik uwi Hrkup? Ka su we Kelrmuneto otokelrmunetomemikosen unewi nrponihin, unewi su rtu prmatisinihin.
33 Upeh tul ukewi maeawunheitihik kanontuwawat kemamkatrntanawa ewi okukekwrwinini.
34 Upeh tul ukewi Prniseuk kanontumowat ewi keowanemat unewi Srteoseun, kemawunheitewuk.
35 Prlik tul unewi, keketoweninewun, okekukwrhimikon ukukwrtiprnimikot, mantu okeikon;
36 Ukenoumakrwenini, anel ewi krhi kukekwrwinewuf unewi tepakonikrwinun?
37 Hesus tul mantu okeinan, Saki su uwi Trprnimik Kelrmuneto kukenu ulewi ketrif, kuer kukenu ulewi kehepamif, kuer kukenu ulewi ketenrntumowinif.
38 Me su mantu kukekwrwin nrtumisif, kuer krhiupetrntakwuk.
39 Ewi iko nelif, me kuer we rnrntakwuk, Ile saki kehi nelinapr rle sakeitisoeun.
40 Me su unontu nel kukekwrwinun ulukotrk kukenu unewi tepakonikrwinun kuer unewi nakanahimohik.
41 Mrkwa tul iko mawunheitewat ukewi Prniseuk Hesus okekukwrhiman,
42 Mantu okeinan, Anel rnrnimrk uwi Knrst? Wrnrnun tul wrkwisimikohin? Mantu okeikon, Trpitun su.

43 Mantu tul okeinan, Wrkonrl uwi Trpit
kaonhi ilinikanat ulewi Kihiohepamif, Trprnim-
it, mantu ukeikitot;
44 Uwi Kelrmuneto mantu okeinan Trprnim-
it, Owrnupin nintrpininikaf nunal lafrnimikik
unamaeue kesitaf hiusukwa.
45 Kelpin tul uwi Trpit Trprnimeun ilineka-
nat, anel na rle okwisekwr?
46 Ka tul uweu unini okekulkitosen uweali-
trmat, upinr tul ewi ukelikuk kauweu menuwa
okeonhi kukwrhimikosen krko.

HRPTU XXIII.

1 Me tul ukekunonat Hesus unewi maeawun-
heitinihin, kuer unewi rkenoumuwahin;
2 Mantu keikito, Ukewi su olepeikrwenine-
wuk, kuer ukewi Prniseuk numutupewuk ulewi
Mosus otukwetupewinif.
3 Kukenu tul iko wrkotokwrntik krile kukeki-
mikowrkwr, me krile kunwrntumrk, kuer me kr-
ilihikrerk; krko tul we ilihikrkrko ewi rlhikr-
wat; ikitowuk su rtu, ka tul ewi ilihekrsewuk.
4 Nunaupitumakrwuk unewi wewlewinun kwr-
sikwufin, kwrtukeiwrmukukin ewi upemontumif,
upemewunrawat tul unewi uninewun; wenuwa
tul wewe kawe kunukr prlik onepenakwanininh-
ewa otahehepunusenawan.
5 Hiwapumikowat ma unewi uninewun ku-
kenu otonhi olitonawan unewi otunokewinewan:
omufutrtonawan unewi otuprnrkteneimewan, ku-
er omumafutrtonawan unewi osusrkahekunewan.

6 Kuer ominwrntanawa ulpimekatrnik rntule
wekwuntewint, kuer unewi nakanisinihin unumu-
tupenit ulewi unumerwikumikof;
7 Kuer hiunumekuwintwa ulewi utantewinif,
kuer mantu hiilinikanikowat unewi uninewun,
Krhiupetrntakosit, Krhiupetrntakosit.
8 Krko tul Krhiupetrntakosit ilinekanikoskr-
ko; prliko ma rkenoumonrk, uwi Knrst; kukenu
tul ketowekanisintim.
9 Krko we uweu Nos enakrko mantupe ukif;
prlikoma Kosewa ulpimif reat.
10 Krko we kuer kenuwa Trprnifrt ilinekan-
ikoskrko; prliko ma Trprniminrk, uwi Knrst.
11 Wrkwrntik krkihiupetrntakosikwr kenu-
wa, me su uwi kromilinuwrmerk.
12 Kuer wrkwrntik krkihiupetrnimokwr tana-
lrntakosi, kuer wen naealrnimot tukihiupetrntak-
osi.
13 Kukwansukkumik su kenuwa olepeikrwe-
ninewetik, kuer kenuwa Prniseitik, ulunumeaka-
soerk! kekepakwaumowawak ma ukewi unine-
wuk ewi ulpimif tule okemaowin; kawe kenuwa
kepentikrsem, kuer ketonheawak ukewi wapen-
tikrhik.
14 Kukwansukkumik su kenuwa olepeikrwe-
ninewetik, kuer kenuwa Prniseitik ulunumeaka-
soerk! kehakuntumowawak lekak owekewame-
wan, kuer unil iko kinwrl ketuntu nanukitonim
umumantumoerk; me su tul ewi hronhi wrpine-
kasoerk.
15 Kukwansukkumik su kenuwa olepeikrwe-

ninewetik, kuer kenuwa Prniseitik, ulunumeaka-
kasoerk! kekewetalkanawa ewi kihikumi, kuer
ewi uki unintonrwrk uwi prlik wawetokonrk;
upeh tul wetokonrk nelif uwulemr ketileawa hi-
onehanisimikot ewi muhi ulkotr, kenuwa tul we
rlewrpiserk.
16 Kukwansukkumik kenuwa, krkepefwr uk-
enowilewerk, mantu ulkitoerk, Wrkwrntik su
krnunapemokwr ewi kehiunumerwikumik, kawe
nifotino tuenrntakosisi; wrkwrntik tul we krnu-
napemokwr ewi osawlonea kehiunumerwikumi-
kof pentik rtrk, tuwetrpwr.
17 Kekukepatisim, kuer kekukepefwrm, Wr-
konrl uwulemr rpetrntakwuk, ewi osawlonea, ku-
er ewi kehiunumerwikumik wrnhi tiprntakwuk
ewi osawlonea?
18 Kuer, Wrkwrntik krnunapemokwr ewi rn-
tule sasakewihekrf, kawe nifotino tuenrntakosise;
wrkwrntik tul we krnunapemokwr ewi sueasake-
wihekrf, tuwetrpwr.
19 Kekukepatisim, kuer kekukepefwrm, Wr-
konrl uwulemr rpetrntakwuk, ewi sueasakewihe-
krf kuer ewi rntule sasakewihekrf wrnhi tiprntak-
wuk susakewihekun?
20 Wrkwrntik su krnunapemokwr ewi rntule
sasakewihekrf, okununapemon ewi, kuer kukenu
krko ulewi rtrnik.
21 Kuer wrkwrntik krnunapemokwr ewi ke-
hiunumerwukumik, okununapemon ewi, kuer
wen ulewi rntunisit.
22 Kuer wrkwrntik krnunapemokwr ulpimif,

okununapemon ewi Kelrmuneto onumutupewin,
kuer we uwi ulewi nrmutupit
23 Kukwansukkumik su kenuwa olepeikrwe-
ninewetik, kuer kenuwa Prniseitik,ulunumeaka-
soerk! mrtahifin prlik ketepaumakrm ewi mint,
kuer ewi rnis, kuer kumin, ketaswrlkanawan tul
we unewi krhiupetrntakwukin ewi tepakonikr-
win, kuer ewi tepakonitewin, kuer ewi lawrn-
intewin, kuer ewi trpwrerntumowin; anel takwa-
euk su kreapi ewi ilihekrerk; krko tul unontu
aswrlkufrko.
24 Krkepefwr ukenowilewrerk! Kelekopel-
kasawa pufolrs, kekonawa tul we uwi prkwawi-
kuf.
25 Kukwansukkumik su kenuwa olepeikrwe-
ninewetik, kuer kenuwa Prniseitik, ulunumeaka-
kasoerk! kepentonawa ma ukwuhaeue ewi mini-
kwahikun, kuer ewi onakun; ulewi tul we pen-
hueue rtrk oerlifrwin, kuer kewulkwrpewin.
26 Krkepefwr Prniseweun! Penuton nitum
penhueue minikwahkun kuer onakun, me tul ku-
er hipenuk ukwuhueue.
27 Kukwansukkumik su kenuwa olepeikrwe-
ninewetik, kuer kenuwa Prniseitik, ulunumeaka-
soerk! tipilko ma wapilke heprkumikof ketenrn-
takosim, minwapumenakwut ulewi okihaiue,ule-
wi tul we penhaue molkenrnon unewi hepaei
okunun, kuer kukenu unoh wenisewinun.
28 Me su kuer kenuwa ewi nasap ulewi oki-
hiue kwaeuk rlewrpisifin ketenapemikowak un-
inewuk; ulewi tul we penhena molkenrmukut
ewi waerlifrlkewin, kuer ewi mu hiilewrpisewin

29 Kukwansukkumik su kenuwa olepeikrweninewetik, kuer kenuwa Prniseitik,ulunumuakasoerk! ketoletowawak ma unewi oheprkumikowan ukewi nakanahemopunek, kuer ketakumrntumowawak unewi oheprkumikowan ukewi nrpwakapunek.
30 Mantu ulkitoerk, Kelpin aeaeafepu ewi upeh ukepematisewat ukewi nosemenapunek, kawe nintakenatimoasenanik upeh nrsawat unewi nakanahemonipunen.
31 Anel, kewawentisom su tul kenuwa ewi onehanisiminrkwa ukewi kanisahik unewi nakanahemonipunen.
32 Molkinutok ewi otepaekun kosewa.
33 Kenrpikotik, muhikenrpikof puonhi aeankrpematiserk, anel krile olintumrk hiupukinekoerk wuti muhi ulkotrf?
34 Pinu su tul kepukitinumonim nakanahimohik, kuer nrpwakahik, kuer wrlipeikrhik; anint tul kekunisawak kuer kekualetreakowawak, kuer anint kekupululrwawak ketunumerwukumikowaf, kuer kekukotukeawak ulalotrnawuf.
35 Kenuwa tul hitafilkakoerk kukenu ewi nepwakawini miskwe kasekwrpinikatrk ulontu ukif omiskwen uwi Rpun kanepwakat nunal ko omiskwen uwi Srkrnaeus, okwisun uwi Prnikaeus katupinunrk nisuwisif ewi kihiunumerwukumik kuer ewi rntule sasakewihekrf.
36 Krkrti kitininim, kukenu unontu okupenaskakonawan ukontu nofo prmatisihik.
37 O Henosrnum, Henosrnum, ewi ukensut-

wa ukewi nakanahemopunek kuer ukepupemu-
sinewutwa ukewi prkitinumakoeunik, kalkawut
krkemawunheukwapu kenehansuk, nasap rlem-
awunheat uwi pakaukwa unewi opunuhanrimun
ulewi unam onifwekun; katul kekeinrntusem.
38 Pinu, kewekewamewa kenukutumakom
pelilikwutr.
39 Nen tul mantu ketininim, Kawe menuwa
kekuwapumisem nunal mantu hiiketoerk, Law-
rnhekr uwi putukwilif ulewi otunosowininif, une-
wi Kelrmuneton.

HRPTU XXIV.

1 Hesus tul kesakum, keneonhi maha tul ule-
wi khiunumerwukumikof; unewi tul rkenoumo-
wahin okepenaskakon, wewapuntaikot rleliheka-
trnik ewi khiunumerwukumik.
2 Hesus tul mantu okeinan, Kewapuntanawa
na kukenu unontu? Krkrti ketininim, Kawe ku-
nukr prlik ewi usin tuakwetosisino, kukenu su
tuneswrpinekatrnon.
3 ¶ Keowrnupi tul ulewi Anipe pkwutinak
ukewi rkenoumoinhik okenaskuwawan nilikr,
mantu okeinawan, Wentumuwilinaf, Anel upeh
mantu krilewrpuk? Wrkonrl kuer krikenuwahih-
ekreun upe wepeilaeun? kuer upe ulkwa ukewuf?
4 Hesus tul okekunonan, mantu okeinan, Af-
wamesik su uweu unini hiwerlimisinowrk.
5 Nepenu su nintilinikasowinif tupeilawuk,
mantu tuikitowuk, Nen su Knrst; nepenu tul
okuwaerlemawan.

6 Kekunontam tul kuer ewi mekatif, kuer ewi
ohanemukumikuk: afwamisik su tul hiwepwa-
mukolkatrntumrk: kukenu me mantu krilewr-
puk, kawe mulu aerkwasrsino.
7 Tupusikwewuk prpukan rnwrhik himeka-
tewat, kuer prpukan okemaowinun, kuer tukhi-
pukutrkumekut, kuer tukhiakosekumekut, kuer
uki tuhiheplka prpukan nifohe.
8 Me su unontu kukenu mahe mukolkatrntu-
mowinun.
9 Me tul ewi upe hipukitinikoerk hiwe kotu-
keikoerk, kuer krnisikoerk; kuer kekulefrnimi-
kowak kukenu prpukan unilinaprk, ewi nen hio-
ntrniminrkwa.
10 Me tul ewi upe nepenu hipesokrlinowat,
kuer himamoklintewat, kuer hilefrnintewat.
11 Kuer nepenu unil tunekanahemokasowuk,
okuwerlimawan tul nepenu.
12 Tupatenut tul ewi muhueuewil, nepenu tul
osakeiwrwinewa tutukisinini.
13 Wen tul pinr krafwaminuf, me uwi krkrs-
konint.
14 Kuer mantu okemawini minwahemowin
tutepatohekatr kukenu ulontu ukif, kronhi kikrn-
tumowat kukenu prpukan rnwrhik; me tul ewi
upe hiaerkwasrk.
15 Upe tul wapumrkwa ukewi lafrntakosehik
krpunahtohik kailenekanahimot uwi Trneun ne-
puwewat ulewi khiilitwawinif, (wrkwrntik mantu
krwapuntumokwr misenaekunif mano okunisito-
tan:)

16 Metul upeh ukewi Hoteuif reahik krenin-
elimowat wuti wuhewif.
17 Kuer uwi okitupuk wekewamif kraeat,
mano katupenesantuwrse hipenatit krko ulewi
rntat.
18 Kuer uwi ketikanif kraeat, mano kawe tu-
pekewrse hipenatit otukuwenun.
19 Tukukwansukisewuk tul ukewi kronhiko-
hik, kuer ukewi krnonawisohik upe ewi hiileka-
kelikuk.
20 Nunantomok su tul nueta pepof hiolimo-
sewrk, kuer nueta unumerkelikuk.
21 Me su tul ewi upe hikihi animukumikuk,
peukopematuk ewi uki nunal nofo kaweka man-
tu tipilko ilewrpisino, ka, ka kuer weka menuwa
tuilewrpisino.
22 Kelpin su tukohikatrsinok unewi kelikon
kauweu tupematisisi; ukewi tul wrwrnapumin-
hik tuonhi tukohikatrnon unewi kelikon.
23 Kelpin su tul uweu unini mantu ininrk,
Pinu mapa kwlu Knrst, konema kuer Uwuti su,
krko we trpwrtufrko.
24 Tupusikwewuk ma ukewi unil kr-Knrsti-
ikasohik, kuer ukewi unil krnekanahemokasohik,
tuwekihimumantawunokewuk, kuer tuwemam-
katrnimikosewuk; kelpin tul klkitowat, kuer we
otawerlimawan unewi wrwrnapumiminhin.
25 Pinu su kela kekewentumonim.
26 Anel, kelpin su tul ewi ininrkwa, Pinu
wuti nunumetikwaki aea, krko ilakrko; Pinu
ulewi kemoh ulpimekatrk aea; krko we trpwr-
tufrko.

27 Tipilko ma ewi peonhi owasumowat wuti
wrntapuf, neile sakatrk tul nunal wuti rpufilimok;
me su ewi nasap krilewrpuk upe petukwilif uwi
Wrkwisimint unini.
28 Tipeetik nrpot hiupekwr, me ulewi krtule
mawunheitewat kenewuk.
29 Wrwep tul iko keilkwa kihianimukumikuk
unewi kelikuton tutepikapumenakosi uwi kesis
kuer uwi tipik kesis ka tuwasrlkakrse, kuer ukewi unufwuk tuontu kohinok ulpimif, kuer unewi
ulpimif tule kulkerwisewinun tununifilkanon:
30 Me tul ewi upe hinakwutinik ewi otukenuwaheaeawin uwi Wrkwisimint unini wuti ulpimif; me tul kuer ewi upe kukenu hikitimakrnimowat unoh prpukan rnwrhik ulontu ukif; kuer okuwapumawan unewi Wrkwisimiminhin uninewun hipeaeanit ulewi anukwutof ulpimif, okupeaean tul okulkerwisewin, kuer okehimenowanikosewin.
31 Okupemahenalowan tul omelinuwrmun
hipekehikelewrwrtonit ewi potahkun; ulewi tul
newif unukrea wrntotanimuk okuonhi mawuntonawan unewi kaowrnapumahin rnikokwak ewi
kelik.
32 ¶ Umpr su wekkrntumok rle awrhekrf uwi
khilominukawul: upeh sueakenimukwehin ewi
ulitikwasiwit, kuer sueakepukisehin kekikrntanawa ewi uprlowuk uwenepif:
33 Me su kenuwa, upeh wapuntumrk kukenu
unontu, wekikrntumok su ewi laeukwu weprlowuk ulewi ulkwantrmif.

34 Krkrti su ketininim, Kawe tuhakenrsewuk
ukontu nofo prmatisihik, upeh hiilewrpuk kuke-
nu mantu rkitoea.
35 Kelik kuer ewi uki tupunatut, nifekitowin-
un tul kawe tupunatsenon.
36 Upeh tul ewi kelikuk kuer ewi tepaikun
kauweu okukkrntusen, ka kuer ukewi melinu-
wrk ulpimif; me ko rtu Nos.
37 Kailewrputinik su uwi Nou okelikomun,
me su ewi nasap krilewrpuk petukwilif uwi Wr-
kwisimint unini.
38 Unewi kelikon hipwa molkuuf kewesine-
wuk, kuer keminikwrwuk, kuer kewewewuk, ku-
er kewewekotatewuk, nunal iko ewi ukelikuk
ukeposit Nou ulewi hemanewikumikof.
39 Ka okekkrntusenawa, pama ko pumolku-
uf, kukenu tul kewrpapokowuk; me su kuer we
ewi nasap krilewrpuk petukwilif uwi Wrkwisim-
int unini.
40 Ewi tul upe, nel ulewi kitikanif tuaeawuk;
uwi prlik tutukona, uwi tul prlik tuulkona.
41 Nel ukwrwuk tupesipohkrwuk potakunif,
uwi prlik tutukwuna, kuer uwi prlik tuulkona.
42 ¶ Ukuwapik su tul; kakekikrntusenawa
upe krtukwilif uwi Trprniminrk.
43 Kikrntumok tul mantu, kelpin uwi unini
wrwekewamit kikrntufepu ewi upe watukwilini-
nit unewi krmotilkinihin, otake ukuwapuman, ka
tul take pukopehekatrsenini ewi owekewam.
44 Anel, oletak su tul kuer kenuwa; pupam-
rntusewrk ma, me upeh krtukwilif uwi Wrkwis-
imint unini.

45 Wrnrl uwi reafwamisit kuer nrpwakat me-
linuwr kaokemaweikot unewi trprnimikohin ul-
ewi owekewaminif, meno upe tul hiululumat?
46 Tuluwrntakosi su uwi melinuwr upeh tu-
kwilininit unewi trprnimikohin, mukumakot tul
ewi kailihikrt.
47 Krkrti su mantu ketininim, Okuenakonik-
on su ewi hikunuwrntumowat kukenu otipinuwr-
wisewini.
48 Kuer kihelpin uwi muhimelinuwr otrif ma-
ntu ukitot, Trprnimit ka nunal tukwilise;
49 Mahe wrputuwat tul unewi wehi milinu-
wrn, kuer wetopumat, kuer wehi minikwrmat
unewi kawulkwrpelkinihin:
50 Trprnimikohin uwi melinuwr tutukwilinon
ewi kelikuk hinintuwrnimasik, kuer ewi upeh te-
paikunrk hipupamrnimasik;
51 Okukelkuokon tul, kuer okuupukinikon ul-
ewi ulaeanit unewi rnumeakasonihin; metul ul-
ewi krtule aealkwrt, kuer krtule mutwreapitr-
lif.

HRPTU XXV.

1 Me su mantu krenrntakwuk ewi ulpimif tule
okemaowin, tepilko metaswe ukewi olkinekkwrk
kaotapinufik unewi opowasrnhikunewan hiwun-
tunukwrlkuwawat unewi kaolkewewinihin.
2 Nanun tul ukewi nepwakawuk, kuer nanun
kukepatisewuk.
3 Ukewi tul krkepatisihik okeotapinanawan
unewi opowasrnhekunewan, ka tul ewi pemetr
okemahetosenawa:

4 Ukewi tul nrpwakahik okemahetonawa pe-
metr otutasowinewaf, kuer unewi opowasrnhe-
kunewan.
5 Hipwa tukwilininit tul unewi wrlke we-
wenihin kukenu kenontr nepawuk.
6 Aeapetatipikuk tul uweu mantu okeilewen-
tumakowan, Pinu, laeukwu tukwilin uwi kaol-
kiwewit; wunukwrlkuwik.
7 Metul kukenu ukewi olkinekkwrk kepusik-
wewat, kenanapiskunrntumowat tul unewi opow-
asrnhekunewan.
8 Ukewi tul krkepatisihik mantu okeinawan
unewi nrpwakanihin, Melilinaf kepemetrmewa;
nempowasrnhekuninanin keatrnon.
9 Okekunonawan tul ukewi nrpwakahik, ma-
ntu okeinawan, Kawen, konema ka tutrpsrsino
nreel aeamuf; Nintuwa kona ilak ukewi rtawr-
hik, kekukelpinutasonawa tul kenuwa.
10 Rwu upehi kelpinutowat tul, uwi wrlki-
wewit ketukwilin; ukewi tul kaoletahik okene-
wehi pentikrmawan ulewi rntule wewekotatif;
kekepakwaikatr tul ulkwantrm.
11 Pama tul nakuh kuer wenowa ukewi anint
olkinekkwrk ketukwilinok mantu tul keikitowuk,
Trpanimeaf, Trprnimeaf, nisakonumuwilinaf.
12 Okekunonan tul, mantu okeinan, Krkrti
su ketininim, Ka kekikrnimisinonim.
13 Ukuwapik su, ka kekikrntusenawa ewi
kelikuk, kuer ewi tipaikun upeh hitukwilif uwi
Wrkwisimint unini.
14 ¶ Mantu su rnrntakwuk ewi ulpimif tule

okemaowin tipilko uwi unini wasuwrkumik wa-
ilat, nukuwr ukenintomat unewi omilinuwrmun,
okepukitinumowan tul otunokahikun.
15 Prlik tul nanun trnunt okemenan, prlik
kuer nel trnunt, kuer unewi prlik prlik trnunt;
rnenrntakosenit su ko okeinuonan; me tul upeh
kemahat.
16 Me tul uwi nanun trnunt kaueaf ukewuu-
tawrt ewi, nanun trnunt tul awulemr okeklkiton.
17 Kuer we tul uwi nel trnunt kaaeaf, nel tr-
nunt su kuer we uwulemr okeklkiton.
18 Uwi tul we prlik trnunt kaaeaf, kewuwa-
nikr ulewi ukif, okekukitowan tul unewi trprni-
mikohin oloneameni.
19 Pama tul weka ketukwilinon unewi trprni-
mikowahin ukewi melinowrk, wekelekakowat tul
ewi kaenunokewat.
20 Metul uwi nanun trnunt kaaeaf ukepetuk-
owetot nanun trnunt uwulemr, mantu keikito,
Trprnimeun, nanun trnunt su kekepukitenamu-
wenapu: pinu tul, nanun trnunt menuwa prka-
nukin nifekulkitonun.
21 Trprnimikohin tul mantu okeikon, Me su
kwaeuk, mrnoilewrpiseun, kuer manwrwise mi-
linuwrweun, kekeafwaminanun su unewi pufe
kaueamunin, kekuunonin su tul nepenu krko hi-
kunuwrntumun; pentikrn su otonanikosewinif
uwi trprnimik.
22 Kuer we tul uwi nel trnunt kaaeaf kepei-
la, mantu keikito, Trprnimeun, nel trnunt su ke-
kepukitinumuwenapu, pinu tul nel trnunt menu-
wa prkanukin nifekulkitonun.

23 Trprnimikohin tul mantu okeikon, Me su
kwaeuk, mrnoilewrpiseun, kuer manwrwise mi-
linuwrweun, kekeafwaminanun su unewi pufe
kaueamanin, kekuunonin su tul nepenu krko hi-
kunuwrntumun; pentikrn su otonanikosewinif
uwi trprnimik.
24 Me tul upe kuer we uwi prlik trnunt kaa-
eaf kepeilat, mantu keikito, Trprnimeun, kekkr-
nimininapa su ewi rle sunukisewenineweun,
ukelklkilekreun ulewi ukekitekrsewun, kuer ma-
wuntonikreun ulewi ukesuswrwrpinikrsewun:
25 Nifeukwuske, nifewukukiton tul ewi ketr-
nuntim ulewi ukif: pinu, ewi reamun, me ewi
trprntumun.
26 Trprnimikohin tul okekunonikon, mantu
okeikon, Kekukepatis, kuer kekitimilki melinu-
wrw, ukekkrnimeompunr ewi ukelkulkilekrea ul-
ewi ukekitekrsewa, kuer umawuntonikrea ulewi
ukesuswrwrpinekrsewa:
27 Ketakesana aweak ewi neloneam ukewi
maerlkwutonikrhik; tukwilina tul nintaketuko
otapinan kuer menik krkekulkehekrmukukepu.
28 Mukumik su tul ewi prlik trnunt, menik
tul uwi metaswe trnunt reaf:
29 Wrkwrntik su reamokwr tumena, nepenu
tul okuaean: uwi tul reasik tumukuma ano aeaf.
30 Upukenik tul uwi nifoteno rnaputisisik
melinowr mrkwr psukelkepik: me tul ulewi kr-
tule aealkwrt, kuer krtule mutwreapetrlif.
31 ¶ Upeh uwi Wrkwisimint unini tukwilif
okupekukesin opilekrntakosewin, kuer kukenu

unewi omilinuwrmun okupewehewikon, me tul
hiowrnupit ulewi opelekrntakosewini numutupe-
winif.

32 Ulewi tul rnasumupit okumawuntonan ku-
kenu rntuswrwanukisenit unilinaprn, kuer oku-
molukinan tipilko rlemolukinat unini omantan-
limun kuer unewi okhiwaposoemun.

33 Otrpuninikaf tul okupukitinan unewi ma-
ntanilun; onumunhinikaf tul we unewi khiwa-
posoeun.

34 Mantu tul okuenan uwi Khiokema unewi
otrpuninikaf unukrea, Wepimahak, kenuwa lrwr-
niminrk Nos, wutunukek su wuti okemaowinif,
kaolitumakoerkopu waerlkut prmatuk ewi uki.

35 Nimpukutrnapa su, kekeulumim tul: nifa-
skunapakwrnapa, kekemenaim tul: nemaeatawil-
kakrnapa, kepentikulim tul:

36 Nimpukwalakitinapa, kekeukweim tul: ni-
ntakwusinapa, kekepenepwahim tul: nifepakwuo-
konapa, kekepenaskawim tul:

37 Me tul hikunonawat ukewi kwaeuk rlewr-
pisihik, mantu okuinawan, Trprnimeaf, Ape uk-
ewapumikoeun upukutreun, ukeulumikoeun tul?
kuer ukaskunapakwreun, ukemenaikoeun tul?

38 Ape ukewapumikoeun umaeatawilkakreun
kepentikunikoeun tul? kuer upufwalakiteeun
ukeukweikoeun tul?

39 Ape kuer ukewapumikoeun ulakoseun,
kuer ukepakookoeun, ukepenaskakoeun tul?

40 Uwi tul kihi Okema okukunonan, mantu
okuinan, Krkrti su ketininim, Menik su ko kato-

tawrk uwi prlik rkaheit wrwekanisimuk, nen su
ko keketotawim.
41 Me tul kuer ewi upeh krinat unewi unum-
unhinikaf inukrea, Uwulti mahak rpukunhekaso-
erk, kakekr muhiulkotrf, kaoliuntuwin tuwi muh-
imuneto kuer unewi omilinuwrmun:
42 Nempukutrnapa su, katul kekeulumisem;
nifaskenapakwrnapa, katul kekemenuisem;
43 Nemaeatawilkakrnapa, katul kekepentik-
ulisem; nimpukwalakitinapa, katul kekeukwii-
sem; nintakwusinapa, kuer nifepakwuokonapa,
katul kekepenepwahisem.
44 Me tul kuer wenuwa hikunonawat, mantu
okuinawan, Trprnimeaf, Ape ukewapumikoeun
upukutreun, kuer ukaskenapakwreun, kuer
umaeutawilkakreun, kuer upufwalakiteun, kuer
akoseun, kuer ukepakwaokoeun, ukepwalawr-
nimikoeun tul?
45 Metul hikunonat mantu okuinan, Krkrti
ketininim, Kaile pwatotuwrk mapa prlik rkahe-
eit, me kapwaile totuwerk.
46 Ukewi tul tuilawuk wuti kakekr kotukisewi-
nif, nrpwakahik tul kakekr pematisewinif.

HRPTU XXVI.

1 Metul Hesus kailkwa keikitot kukenu un-
ontu kekitowinun, mantu okeinan rkenoumuwa-
hin.
2 Kekikrntanawa su ewi kenel okelikuk upe
hikepikosr wekwuntif, uwi tul Wrkwisimint uni-
ni tupukitrnhikaso hiukwakwaikasot alitreatikof.
3 ¶ Me tul kemawunheitewat ukewi kehisasa-

kewihekrweninewuk, kuer ukewi olepeikrweni-
newuk, kuer unewi okitisemewan ukewi unilin-
aprk, ulewi rntat uwi kehisasakewihekrwenini,
eua rlinekasot Krerpus;
4 Ketulintumowat tul ewi krile waerleawat
unewi Hesusun, hinisawat tul.
5 Mantu tul keikitowuk, Kawe mrkwa wek-
wuntif, konema tunilwunatukumukisewuk ukewi
unilinaprk.
6 ¶ Mrkwa tul aeat uwi Hesus Prtrnrif, owe-
kewamif uwi Saemun nrpinreapinrt.
7 Okepenaskakon unewi ukwrwun opetonini
usine mukukosif numukwewin krhisunukutinik,
okesekenumakon tul ontipaf, mrkwa numutupit
ulewi rntule wesinit.
8 Upeh tul unewi rkenoumuwahin kawapumi-
kot kenilkatrntumon, mantu tul keikitowuk, Wr-
konrl ewi wrnhi nilwunahtof?
9 Mautu numukwewin atawrfepu, nepenu
takeenukintr hikemenintwapu tul na ukewi krte-
makisihik.
10 Upeh tul uwi Hesus kakwaeukwrnimat
mantu okeinan, Wrkonrl wrnhi mukolkatrnimrk
uwi ukwr? Kwaeuk su we ewi katotuwit.
11 Kakinik we ukewi krtemakisihik kewehe-
wawak; nen tul we kawe kakenik kewehewisem.
12 Ewi su kesekenuf numukwewin neeuwif,
otutwakunikan neeuw hinufwaikatrk.
13 Krkrti ketininim, Tipeetik krtule tepato-
hikatrkwr mantu menwahemowin rnikokkumik-
ak, kuer mapa ukwr kailihekrt tutepatohikatrni,
wekatul hionrnimasewint.

14 ¶ Me tul uwi prlik ukewi mrtahihik uli nel,
eua rlinekasot Hotus Iskrniut, ukeilat unewi ke-
hisasakewihekrweninewun;
15 Mantu okeinan, Wrkonrl krmelerk puki-
tinumonukok uwi? Nisimitinu tul tuswapik ok-
ewawentumowawan lonea.
16 Me tul ewi upe waerpe ntumkwrntuf waile
pataat.
17 ¶ Upeh tul maeahe wekontif ewi wrmpe-
hesisinok pukwrlikun ukewi rkenoumoinhik ok-
epeilanawan Hesusun, mantu okeinawan, Ane-
pel ketenrntum krtule olitakoeun ewi kepikosr
wekontewin himeheun?
18 Mantu okeinan, Ilak ulewi otrnoif unini,
mantu tul enik, Kekenoumakrwenini ikito, Pr-
lo peaeamukut ewi hiukwakwuokoea; nifuaean
su ewi kepikosr wekontewin ulewi kewekewa-
mif hiwetopumukwa ukewi rkenoumoukik.
19 Ukewi tul rkenoumoinhik keilihekrwuk
ewi kaikowat unewi Hesusun: kela tul okeowr-
lsetonawa ewi kipikosr wekontewin.
20 Upeh tul trpkuk okewetupeman unewi mr-
tahinihin uli nel.
21 Mrkwa tul wesinewat mantu keikito, Kr-
krti ketininim, Prlik kenuwa nifupukitrnimik.
22 Apehi tul kenunenawrntumok, rntuhewat
tul mantu okeinawan, Trprnimeun, Nen na?
23 Okekunonan tul, mantu okeinan, Uwi su
wahipimikrmit onakunif,me su uwi krpukitrnimit.
24 Uwe Wrkwisimint unini ıla ewi rlipeikas-
ot; kukwansukkumik tul uwi unini krpukitrnim-

at unewi Wrkwisimiminhin uninewun! takekwa-
euk uwi unini weka pwanekepu.
25 Kuer we uwi Hotus kapukitrnimat okeku-
nonan, mantu okeinan, Krhiupetrntakoseun, Nen
na? Mantu tul okeinan, Kekeikit su.
26 ¶ Mrkwa tul wesinewat Hesus okeotapin-
an ewi pukwrlikun, kuer okelawrntan, kuer oke-
pupukwrpiton, kuer okemenan unewi rkenoum-
uwahin, mantu tul keikito, Otapinumok, mehik,
me mantu neeuw.
27 Kuer tul okeotapinan ewi minikwahikun,
kewaweowrt tul okemenan unewi, mantu okein-
an, Rntuherk minikwrk ewi;
28 Me mantu nemiskwem olkiwawentu nak-
rwinif wrnhi sekwrpinumif kehinepinu unilinaprk
kronhi menuwelawrnimintwa mrhiilewrpisihik.
29 Mantu tul ketininim, Kawe menuwa nefu-
menikwrsen mantu umehimewuf pemakwuton,
nunal ewi hikelikuk upeh hiolkiwehe minikwr-
minukok wuti Nos otokemaowinif.
30 ¶ Upe tul kailkwa nukumowat ewi nuk-
umowin, keilawuk ulewi Anipe pkwutinak.
31 Me tul upe ukeinat Hesus, Kukenu su ke-
kuonhi pisokrlinom nen, nofo hitipikuk, mantu
ma ilepeikatr, Nefuwrpotuwa uwi mantanlun
krnuwrnimat, ukewi tul mantanluk tususwrlka-
wuk.
32 Keapehepaea tulnifuninekanitukwilin wuti
Krnineif.
33 Petu tul okekunonan, mantu okeinan, Kel-
pin misotr onhipisokrlinowat ken, kawe nene
nifuonhipisokrlise.

34 Hesus tul mantu okeinan, Krkrti su keti-
nin, Nofo tipikuk, hipwa misitakosit pukaukwa,
nisif kawe nefikrnimase kekuil.
35 Petu tul mantu okeinan, Kelpin ano wehi
nepomina, Kawe nifikrnimase,ka ketaeniseno.Me
tul iko kuer wenuwa kukenu kaikitowat ukewi
rkenoumuwinhik.
36 ¶ Me tul kepewehewat uwi Hesus, ketuk-
wilinuwat tul ulewi Krtsrmine rlinekatrk, mantu
tul okeinan unewi rkenoumuwahin, Numutupik
mantupe, krwuupehi unumeaea wuti.
37 Okewehewikon tul Petu, kuer nel okwis-
un uwi Srpite, kemahe nunenuwrntum, kuer
kewesuke kotukrntum.
38 Me tul mantu kainat unewi, Nenhepam
apihi kukwansukewesukrntum krhwa wenipot:
ulontu aeak hiwehe ukuwapumerk.
39 Prlo tul menuwa uwulemr keila, kuer uhi-
hefwrsr; mantu tul keile unumeat, O Nosr, kel-
pin su rnrntumowunr mano nifukepekanikon
mantu minikwahkun! Kawe nen nintuwa rnrn-
tuma, ken su rnrntumun.
40 Okepeilanun tul unewi rkenoumuwahin,
okemukawan tul nepanit; mantu tul okeinan Pe-
tun, Ane, ka na kunukr nifotepaikun ketawehi-
ukuwapumisem.
41 Ukuwapik, kuer unumeak hikukwrteprni-
mikosewrk; onwahe su we ano uwi ohepam, ewi
tul we weas nenimisemukut.
42 Menuwa tul keila, me ewi nelif, mantu tul
keile unumeat, O Nosr, kelpin su mantu minik-

wahkun wakepikanikosewanr, minikwrea rtu,
rnrntumun mano tuilewrput.
43 Menuwa tul upeilat, okemukowan unepa-
nit, olkelikowaf aeapetaplkawuk.
44 Okenukunan tul, menuwa ukeilat kewuu-
numeat, me ewi nisif, nasap tul menuwa ewi ke-
wu iketo.
45 Me tul kepeilat unewi rkenoumowahin,
mantu tul okeinan, Wenepak, anwrlemonok, pi-
nu, laeukwu peaeamukut ewi hipukitrnimikot
uwi Wrkwisimint unini unewi mrhiilewrpsinihin
oninhenif.
46 Onilkak, umpr wemahata, pinu, laeikwu
tukwilin uwi prkitrnimit.
47 ¶Mrkwa tul tunanukitof, pinu Hotus, prlik
ukewi mrtahihik uli nel kepetukwilin, kuer oke-
pewehewan kehinepenu unewi wrtulawrlkomin-
ihin, kuer wrpukumakuninihin, kepeonhıpanit
wuti ulaeanit kehisasakewihekrweninewun, kuer
okitisemewan ukewi unilinaprk.
48 Uwi tul kapukitrnimat ukinuwahihekrwin
okemenan, mantu okeinan, Uwi su krohemuk,
me uwi krawit; minhiminakrk.
49 Me tul iko unewi Hesusun kapenasika-
wahin, mantu tul keikito, Polo, krhiupetrntakos-
eun, kuer okeoheman.
50 Hesus tul mantu okeinan, Nehe, Wrkonrl
puonhi ilaeun? Kepeilawuk tul ukewi, oketuk-
wunawan tul unewi Hesusun.
51 ¶ Pinu tul prlik unewi wahewikohin Hes-
us keilinikrsrwun unanikipitonit otuluwrlkomini,

okewrpotuwanini unewi otolkinekemini kehisa-
sakewihekrweninewun, okekelketuwukrwan tul.
52 Me tul Hesus kainat, Penaun ketulawrlk-
om nreap kaonhi kehikopitoeun; kukenu uk-
ewi wrtapinufik ewi ulawrlk, tuonhinrwuk ulewi
ulawrlkof.
53 Ka na ketenrnimise nofo hinunantomu-
kepu Nos, wrwep tul himelpu uwulemr metaswe
uli nelwrwan ulpimif tule melinuwrk?
54 Mantu ilihikrea anel krile trpwrmukukepu
mantu olepeikrwin, mekene mantu wailewrpuk?
55 Me ewi upeh Hesus ukeilikunonat unewi
maeawunheitinihin, Watukoninhin na uwi krmo-
telkit kewe ile tukonim, ewi opeotulawrlkomerk,
kuer ewi opeopukumakunerk? Rntuso kelikuk
kekewetupemenim ukekenoumakrea ulewi khiu-
numerwikumikof, katul keketukonisem.
56 Kukenu mantu kekelhikatrpu me tul utr-
pwrwinewuf ewi kailepekrwat ukewi nakanah-
emohik. Metul kukenu unewi rkenoumoahin
kaile nukuhenelimikot.
57 ¶ Unewi tul katukonikohin uwi Hesus ok-
eilewinikon ulaeanit unewi Krerpusun kehisa-
sakewihekrwenini, katule mawunhiitewakopunr
ukewi olepeikrweninewuk, kuer ukewi krtisihik.
58 Petu tul wen wasu ilkwaeaf okeonhi nope-
nunan, rnitukwilif tul ulewi rntanit unewi kehi-
sasakewihekrweniniwun; kapentikrt tul okewe-
tupeman unewi wrlkenikemiminhin, uwewapun-
tuf tul wailewrputinik.
59 Ukewi tul khisasakewihekrweninewuk,

kuer ukewi krtisehik, kuer kukenu ukewi keketoweninewuk okepupanintuwapumawan unewi krkenuwilke patamanihin unewi Hesusun, hionhi nisawat tul;

60 Katul uweu okemukawasewan: ano we ko nepenu kepeilawuk ukewi krnuwilke patawrhik, ka tul ko okemukusenawa. Pama tul ilkwaeaf kepeilawuk nel ukewi krnuwilke patawrhik;

61 Mantu tul keikitowuk, Mapa keikito, Nintakulkiton hipunahtoea ewi okhiunumerwukumik Kelrmuneto, niso kelik tul menuwa hikeltoeampa.

62 Uwi kehisasakewihekrwenini kepusikwe, mantu tul okeinan, Kana krko ketikitose rnahimikwa ukontu?

63 Kepesanupe tul uwi Hesus. Uwi tul kehisasakewihekrwenini okekunonan, mantu okeinan, Uwi su prmatisit Kelrmuneto ketonhi nunapeminimi hiwentumoweaf kelpin aeaowunr uwi Knrst, okwisun uwi Kelrmuneto.

64 Hesus tul mantu okeinan, Kekeikit su; nen tul mantu ketininim, Pama kekuwapumawa uwi Wrkwisimint unini hinumutupit utrpuninikawuf ewi kulkerwisewin, kuer hiontasmort ulewi anukwutof ulpimif.

65 Metul uwi kehisasakewihekrwenini ukepekopetot otukowinun, mantu keikito, Pukwunotakosi su; wrkonrntul uwulemr kronhi nintotuwufwapu ukewi trpahemohik? pinu tul kenontuwawa nofo rle pukwunotakosit.

66 Anel rnrntumrk? Okekunonawan tul, mantu keikitowuk, Enrntakosi su uwenepot.

67 Metul ukeskwanawat olkelikonif, kuer ok-
epukwakoninhetuwawan; küer anint okepusitrtr-
kwrwawan, oninhewan.
68 Mantu okeinawan, Nekanahemotuwilinaf
aeaowunr Knrst, Wrnrl kawrpotak?
69 ¶ Uwi tul Petu nifohe kenunamutupe ule-
wi wekewamif: olkinekkwrn tul okepenaskakon,
mantu okeikon, Kuer ke su kekewehewa uwi
Krninewenine Hesus.
70 Kukenu tul rnasumekapuwenit ketule ak-
onwrtum, mantu keikito, Kawe nifikrntusen man-
tu rkitoeun.
71 Upeh rnesakuf ulewi trsikanif prkanisini-
hin menuwa okewapumikon, mantu tul okeinan-
ini ulewi reanihin, Wen su mapa owehewapun-
en unewi Nrsineweninewun Hesusun.
72 Menuwa tul keakonwrtum, hikukrtenamit-
akosi, mantu keikito, Kawe nifikrnimasi uwi un-
ini,
73 Nakuh tul iko menuwu okepenaskakon
unewi prlo napuwenihin, mantu okeinawan Pe-
tun, Krkrti kwlu ko ketinunto uwi prlik ken ula-
weun; ewi rlikekitoeun nisitotakwut.
74 Me tul upe nemahenunapemot, mantu ul-
kitot, Kawe nifikrnimase uwi unini. Me tul upe
unontakosit uwi pukaukwa.
75 Okemukwrntan tul uwi Petu ewi kaikot
unewi Hesusun, mantu ukeikopu, Hipwa misita-
kosit pukuakwa, nisif kawe nifikrnimase kekuil.
Kesakum, kuer kekhimuwe.

HRPTU XXVII.

1 Upeh tul kawapuf, kukenu ukewi kehisasa-
kewihekrweninewuk, kuer unewi okitisemewan
ukewi unilinaprk okekekitonotanawa ewi hinisa-
wat unewi Hesusun.
2 Upeh tul kanunuponekrpenawat okemahe-
wenawan, okewupukitinumowawan tul unewi
okeman, Panhus Prnutun.
3 Uwi tul Hotus, kapukitrnimat, upeh kawa-
puntuf ewi unanepomemint, kekesatrnintiso, nr-
eap tul ewi nisimetunu tuswapik lonea, okepe-
towan unewi kehisasakewihekrweninewun, kuer
unewi krtisinihin;
4 Mantu tul okeinan, Nifukepatis ewi kepuki-
trntuma nepwakawini miskwi. Mantu tul keik-
itowuk, Wrkonrntul nenuwi ewi? Ken su ko rtu.
5 Okeupukiton tul ewi lonea ulewi khiunum-
erwukumikof, kemaha tul, kewuukonitiso.
6 Ukewi tul kehisasakewihekrweninewuk ok-
eotapinanawa ewi lonea, mantu tul keikitouk,
Kawe takwaeukouseno pukitinumuf ulewi ma-
wunhihikrwinif, me ma ewi kaenukintrk miskwi.
7 Okekekitonotanawa tul, keutawrwat tul un-
ewi lonean, okekelpinutuwawan tul unewi wape-
kun onakunikrweninewun okitikanini, hinifowa-
wat tul unewi mreutawisinihin.
8 Me ewi kitikan wrnhi ilinekatrk Miskwe
kitikan nunal nofo kelikuk.
9 (Me trpwrwinewuf ewi kaikitopu uwi Huni-
mi kanekanahimot, mantu ukeikitot, Okeotapin-
anawa ewi nisimitunu tuswapik lonea, kaunuki-

mint uwi kautawrf, ewi menik kaenukimawat
ukewi Iseun onehanisun.
10 Okemenawan tul unewi wapukunonaku-
nikrweninewun, mrlkwut tul okitikanini, me su
kainakonit uwi Kelrmuneto.)
11 ¶ Hesus kenepuwi ulewi rnasumupit uwi
okema: unewi tul okeman mantu okeilekukwr-
himikon, Ken na ketotokemaomikok ukewi
Hoeuk? Hesus tul mantu okeinan, Ketikit su.
12 Upeh tul rpukunsitakot unewi kehisasak-
ewihekrweninewun, kuer unewi krtisinihin, ka-
kunukr okekunonasen.
13 Uwi tul Prnut mantu okeinan, ka na ke-
nontuse ewi minik rle mutrnimikwa?
14 Ka tul iko kunukr nifotif okukunonasen;
me kaonhi kehimamkatrntuf uwi okema.
15 ¶ Me ewi wekontewinif kakinik uwi oke-
ma okepukitinumowan unewi unilinaprn nrnto-
manihin unewi krpakoominhin.
16 Aeawawakopu tul unewi krkhikkrntakosi
kepakwaikasonihin, Prnrpus ilinekasowun.
17 Me tul upeh kamawunheitewat, Prnut
mantu okeinan unewi, Wrnrl uwi nrntuwrnimrk
hipukitinumonukok? Uwi na Prnrpns, konema
kuer uwi Hesus, rlinekanint Knrst?
18 Okikrntan ma ewi kukawrnintewin uke-
onhi pukitinumuwint.
19 ¶ Upeh tul kaowrnupit ulewi tepakonewr
ukwetupewinif unewi wewun kepeminhitwrwun,
mantu keikitowun, Krko we nifoteno totuwakr
uwi nrpwakat unini; khinepenu kolu uwi nifeon-
hikotukapuntum nofo ukelikuk.

20 ¶ Ukewi tul kehisasakewihekrweninewuk
kuer ukewi krtisehik okewetrpemawan unewi
krhimawunheitinihin ewi hinintotumakrnit une-
wi Prnrpusun, unewi tul we hinilwunaheimint
Hesusun.

21 Uwi tul okema okekunonan, mantu okein-
an, Wrnrntul ukewi nel nrntuwrnimrk hipukiti-
numonukok? Prnrpus keikitowuk tul.

22 Prnut tul mantu okeinan, Anel krtotuwuk
uwi Hesus, eua ko kuer rnint Knrst? Kukenu
tul mantu okeinawan, Mano wen tuukwakwai-
kaso.

23 Uwi tul okema mantu keikito, Anentul?
Wrkonrl kaile muhiilihekrt? Rlkum tul iko
rpehewat, mantu keikitowuk, Mano wen tuukwa-
kwaikaso.

24 ¶ Upeh tul waeapuntuf uwi Prnut ewi ku-
nukr utrpwrtakosik, nawunh ewi rlkum nilkatis-
init, nipel okeotapinan, kekesepekeninhe tul rna-
sumekapuwenit unewi krhimawunheitinihin,
mantu tul keikito, Kawe nene nesekwrpinumu-
wase mapa nrpwakat omiskwem. Kenuwa ko
krilewrpisewrkwr.

25 Kukenu tul ukewi unilinaprk okekunona-
wan, mantu keikitowuk, Nenuwi su mano nifua-
pukunhisetakomi ewi omiskwem, kuer ukewi
nenehanisenanik.

26 ¶ Me tul ukepukitinumowat unewi Prnr-
pusun; upeh kapululrwat unewi Hesusun, oke-
pukitinan ewi hiukwakwaomint.

27 Unewi otolemakunilemun okema okema-

henawan unewi Hesusun kekitowikumikof, kepenaskakon tul unewi lemakunilun rntuhenit.

28 Okekeskonaerawan tul, miskwrkeno ukwewin tul okepeskonawan.

29 Upeh tul menrsukawule pusikwrpisowin kaokatrnumowat okepeskonawan ontipanif, kuer wasakunulk okemenawan otrpinininhenif, okeohihefwunituwawan ulewi rnasumenit, okenlepukunheawan, mantu okeinawan, Polo, Hiw okema.

30 Okesukwanawan tul, kuer okeotapinanawa ewi wasakunulk, okewrpotuwawan tul ulewi ontipanif.

31 Kailkwa nilipukunheawat tul, okekeskonawan ewi ukwewin, okepeskonawan tul tipinuwr rkwinihin, okemahewinawan tul uwewuukwakowawat.

32 ¶ Pusakumowat tul okewapumawan Srneneninewun, Srmun ilinekasowun: metul kitwr unewi kaunonawahin wenipeminekatuminit ewi otalitreatikomini.

33 ¶ Upeh tul kanetukwilinuwat ulewi Kanikasr ulilinekatrk, me ulewi ulitumif Ontipokrkunif;

34 Okemenuawan ewi sewapo wesop katukonumuwat; upeh tul kakotuntuf ka okeminikwrsen.

35 Okeukwakowawan tul, kuer kematuonitewuk unewi otukowinini ukeutatewat, me utrpwrwinewuf ewi kaikitot kanekanahimot, Kemataonitewuk unewi nintukowinun, ewi tul we nempeskuwakun keonhi utatewuk.

36 Keowrnupewuk tul ulkuwapumawat ulewi.
37 Ulewi tul tipilko ontipanif okeutonawa olepeikrwin kaonhi nunawat, ME SU MAPA HESUS, OTOKEMAMEWAN UKEWI HOEUK.
38 Nel tul kuer ukewi krmotlkihik ketuko ukwakwaekasowuk, prlik unewi otrpuninikaf unukrea, unumunhinikaf tul unewi prlik.
39 ¶ Ukewi papemosrhik okekukanhuawan kakantikwrtuwawat;
40 Mantu ukeikitowat, Ken prnahtoeun ewi kehiunumerwukumik, nisokelik tul menuwa aeanhtoeun, krskonitison. Kelpin su wrkwisiminokwr uwi Kelrmuneto peonhinaluken ulewi alitreatikof.
41 Kuer wenuwa tul ukewi kehisasakewihekrweninewuk, kuer ukewi olepeikrweninewuk, kuer ukewi krtisehik okekukanhiketrmawan, mantu keikitowat,
42 Prkanisinihin rtu okekrskonan, wen tul ka takrskonitisose. Kelpin su krkrti wrtokemamemikokwr Iseunun, mano wen nofo tupeonhinaluki ulewi alitreatikof, kuer kenuwi kekutrpwrtuwana.
43 Okeuprnimonun Kelrmuneton; mano wen hipukitinikot, kelpin waaeawikokwr; mantu ma keikito, nentokwisimik uwi Kelrmuneto.
44 Kuer wenuwa tul ukewi krmotlkihik katukoukwakoonhik, me kuer wenuwa ewi kainawat.
45 ¶ Neawukwrk tul ketipikapumenakwut

rnikokkumikak ewi uki nunal iko aeapetokewrs-
uf.
46 Me tul ewi aeapetokewrsuf, Hesus rpehet
mantu keile keikito, Enr, Enr, nrmr srprksrn-
ae? mantu ulkitof, Nifelrmunetom, Nefelrmun-
etom, wrkonrntul wrnhi nukuleun?
47 Anint tul ulewi napuwihik upeh nwantu-
wawat uwi, mantu keikitowuk, Onuntoman En-
aeusun mapa.
48 Wrwep tul prlik kemaheputo kaotapinuf
ewi skuapowan, kewumolkinutot ewi sewapo, ke-
napsitot tul ulewi wasakunulkof, okemenan tul
weminikwrnit.
49 Ukewi tul anint mantu keikitowuk, Poni-
ik, mano wapumata kinowahiwepekrskonikokwr
unewi Enaeusun.
50 ¶ Hesus tul upeh menuwa rpehet ukekitot
okepukitinan ohepamun.
51 Pinu tul ewi aeakokotrk ulewi kihiunum-
erwukumikof, ulpimif kepeonhi kelkeka nunal
tul ulewi mihueue; kuer ewi uki keheheplka;
kuer unewi khiusinen ketalkapikisrnon;
52 Kuer kenisakosrnon unewi heprkomikon;
nepenu tul ukewi nrpahik kaunumeakopunrnuk
keonilkamukutinewun unewi weuwewan;
53 Kepeonhi sakumok tul ulewi heprkumikof
ali we uwi kaapihepat, kepentikrwuk tul ulewi
khiotrnoif, nepenu tul okemumasapumikowan.
54 Upeh tul menisino okema, kuer unewi wa-
hewikohin rkuwapumahik unewi Hesusun, wa-
eapuntumowat ewi uki hiheplkanik, kuer unontu

kailiwrpukin, kekhisrkisewuk, mantu tul keite-
wuk, Me su ko krkrti mapa Wrkwisimikokupu-
nr unewi Kelrmuneton.
55 Nepenu tul kuer ko ulewi ukwrwuk kea-
eawuk wasu kaosapehik, wuti Krnineif kapeonhi
nopenunikohin uwi Hesus, kapemrnimikohin;
56 Metul kuer we ulewi uketukoaeat uwi Mr-
ne Mrktrnen; kuer Mrneun okulewun uwi Hrms
kuer Hosus; kuer unewi okulewan Srprte one-
hanisun.
57 ¶ Upeh tul rneonakwlik kepeila uwi krhi-
twawisit Rnimisewenini, Hosup rlinekasot, wen
kuer me uwi prlik kaikenomakot Hesusun.
58 Okeilanun tul unewi Prnutun, okewunto-
tumowan weuweni Hesusun. Prnut tul keiki-
to uwepukitinumuwemint ewi weuw.
59 Upeh tul uwi Hosup kaotapinuf ewi we-
uw okewe wukwreekinan waplkekino pupuke-
waeanekinof, panekuk;
60 Okewuusan tul ulewi tipinowr otolkihepr-
kumikof kawempapekaamatisokopunr ulewi usi-
nef: kehi usin tul okeile tetipinan ulewi ilkwan-
trmewuf ewi heprkumik, okenukutan tul.
61 Keaea tul ulewi uwi Mrne Mrktrnen, ku-
er prkanisit Mrne kenumutupewuk ulewi alawu-
eue heprkumikof.
62 ¶ Kawapuf tul kailkwa keleta kelikuk, uk-
ewi kehisasakewihekrweninewuk, kuer ukewi
Prniseuk okemamuwenaskuwawan, unewi Pr-
nutun;
63 Mantu tul keikitowuk, Trprnimeaf nemu-

kwrntana su ewi kaikitot uwi wrerlifrlkepu mr-
kwa pematisit, Kenisokelikuk su menuwa nifu-
onilka.
64 Ikiton tul hiukuwapunhikatrk ewi heprku-
mik nunal kruko nisokelikuk, Konema kolu ne-
patipik tupeilawun unewi kaikenoumowahin hi-
kemohewinikot, mantu tul hiinawat unewi unili-
nrprn, Lalaei su keapihepa: ewi ilkwaeaf oer-
lifrwin uwulemr tusunukut ewi kailesunukuk ni-
tum.
65 Prnut tul okeinan unewi, Ketueawawak
su ukewi rkowapehik; mahak, wusofitok menik
krile kulkitoerk.
66 Me tul kemahawat, okewuwefrtonawa tul
ewi heprkumik, okeukwukewusanawa tul ewi
usin, kuer okeusawan waukuwapinihin.

HRPTU XXVIII.

1 Kailkwa unumerkelikuk, pehenuk tul iko
pewasapuf, ewi nitum kelikuk wek, kepeila uwi
Mrne Mrktinen, kuer uwi prkanisit Mrne, pewa-
puntumowat ewi heprkumik.
2 Pinu tul kekhihehepilka ewi uki,Kelrmuneto
omilinuwrmun ulpimif kepeonhi nalewun, okepe-
ukowrpinan tul ewi usin ulewi ilkwantrmif reak,
okeupeterpin tul.
3 Owasumowinif keilinakosi, otukowinun tul
ukonif ile waplkanewun:
4 Rpehi kosawat tul ukewi rkuwapihik kenu-
nifilkawuk, nrpofin tul keileaeawuk.
5 Uwi tul melinuwr okekunonan, mantu oke-

inan unewi ukwrwun, Krko srkisikrko; kikikr-
niminim su unintonrwrk uwi Hesus kaukwako-
ont.
6 Kawe mantupe aease; kaikitopu su lali me
kaile onilkat. Pewapuntumok mantupe ulifili-
fepu uwi Trprniminrk.
7 Wrwep wuwentumoik unewi rkenoumowa-
hin ewi lali uke apihepat; pinu, nenekanetukwi-
lin wuti Krnineif; me tul wuti hiwapumrk; pinu
lali kekewentumonim.
8 Wrwep tul kenemahawuk ulewi heprkumi-
kof prkil kotahewuk kuer kihipapenrnimowuk,
kemaheputowuk tul wuwentumoawat unewi rke-
noumoanihin.
9 ¶ Mrkwa tul iko rneupeskawat uwewentu-
moawat unewi rkenoumoanihin, pinu okenukwr-
lkuwawan Hesusun, mantu tul okeikowan, Polo.
Okepeminhiminawan tul ositanif, kuer okeohehe-
fwunetuwawan.
10 Hesus tul mantu okeinan, Krko srkisikr-
ko; wuwentumoik nekanisuk wuti hiilawat Kr-
nineif, me tul wuti hiwapumewat.
11 Mrkwa tul rneupeskawat, pinu, anint uke-
wi kaukuwapihik ketukwilinok ulewi otrnoif, oke-
wentumoawan tul unewi kehisasakewihekrweni-
newun kukenu ewi kailewrpuk.
12 Upeh tul ukewi kamawunheitewat kuer
ukewi krtisihik kekekitouk, nepenu tul lonea
okemenawan unewi lemakunilun;
13 Mantu tul okeinawan, Mantu enahemok,
Rkenoumoahin okepekemohiwinikon nepatipik
mrkwa nepaeaf;

14 Kilpin tul mantu nontuf uwi okema, nifu-
wetrpimana nifotino hiwepwatotonrk.
15 Okeotapinanawa tul ewi lonea, keilihekr-
wuk tul ewi kaileukinoumuwintwa; me tul ko
kreapi mantu rkitowat ukewi Hoeuk, nunal tul
nofo kelikuk.
16 ¶ Metul ukewi metaswe uli prlik rkenou-
moinhik ukeilawat wuti Krnineif, ulewi wuhewif
ukewawentumakowat unewi Hesusun.
17 Upeh tul waeapumawat, okeohehefwuni-
towawan; anint tul keakonwrwrntumok.
18 ¶ Hesus tul okepekunonan, mantu okei-
nan, Kukenu su ewi kulkerwisewin nemeniko
wuti ulpimif, kuer mantupe ukif.
19 Wemahak su tul, ukenoumoik kukenu rn-
tuswreukisewat unilinaprk, kintapekinik ulewi
otilinekasowinif uwi Wrosemint, kuer uwi Wrk-
wisimint, kuer uwi Kehi Ohepam:
20 Ukenoumowik hinakutuwapuntumuwat ku-
kenu ewi kaile kukekiminukok: pinu su kakinik
kewehewinim nunal iko hiulkwa ukewuf.
Rmrn.

[illegible]
[illegible]

[illegible]